

Η Κυρία Γραμματική

Ενότητα 1

Ένα ακόμα σκαλί...

Ο Σεπτέμβρης

Αλφαβητική σειρά

Στα λεξικά, στις εγκυκλοπαιδείες, στις ατζέντες, στους καταλόγους κ.α. οι λέξεις δε γράφονται τυχαία αλλά κατ' αλφαβητική σειρά. Πρώτα γράφονται οι λέξεις που αρχίζουν από άλφα, μετά αυτές που αρχίζουν από βήτα κλπ.

π.χ. αρχίζω, βόδι, γάτα, δάσος

Οι λέξεις που αρχίζουν από το ίδιο γράμμα γράφονται πάλι κατ' αλφαβητική σειρά. Αυτή τη φορά όμως λαμβάνουμε υπόψη το δεύτερο γράμμα των λέξεων.

π.χ. κάτω, κεράσι, κλήμα, κότα, κύμα

Εάν και το δεύτερο γράμμα των λέξεων είναι ίδιο, τότε κοιτάζουμε το τρίτο γράμμα, το τέταρτο κλπ.

π.χ. γαβγίζω, γάζα, γάλα, γάμος, γάτα

Ασκήσεις

1. Να βάλεις τις παρακάτω λέξεις σε αλφαβητική σειρά.

πίνακας, φαγητό, αγκαλιά, σχολείο, ουρά, καντήλι, χελιδόνι

.....,
.....,
.....

2. Να βάλεις τις λέξεις σε αλφαβητική σειρά.

παχώνι, πίνακας, Πινόκιο, πανίδα, παρτέρι, πέρασμα

.....,
.....,

3. Ας θυμηθούμε ... μέρες, μήνες, εποχές !

Ας θυμηθούμε τις μέρες της εβδομάδας!

..... , ,
..... , ,
..... , ,

Ωραία ! Ας θυμηθούμε τώρα τους μήνες!

Γενάρης ή
..... ή
..... ή
..... ή
..... ή
..... ή
..... ή
..... ή
..... ή
..... ή
..... ή
..... ή

Μπράβο! Ας θυμηθούμε τώρα τις εποχές!

..... , ,
..... ,

Αναμνήσεις του καλοκαιριού

Τα μέρη του λόγου

Οι λέξεις της ελληνικής γλώσσας χωρίζονται σε δέκα είδη, που λέγονται μέρη του λόγου. Τα μέρη του λόγου είναι τα εξής:

1. άρθρο	6. μετοχή
2. ουσιαστικό	7. επίρρημα
3. επίθετο	8. πρόθεση
4. αντωνυμία	9. σύνδεσμος
5. ρήμα	10. επιφώνημα

Κλιτά και άκλιτα μέρη του λόγου

Τα μέρη του λόγου χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στα κλιτά και στα άκλιτα.

Τα μέρη του λόγου που κλίνονται, δηλαδή αλλάζουν μορφή μέσα στο λόγο ανάλογα με τη χρήση τους λέγονται κλιτά. Τα κλιτά μέρη του λόγου είναι τα ακόλουθα:

- άρθρο (η, της, την, οι κλπ.)
- ουσιαστικό (τραπέζι, τραπέζιού, τραπέζια κλπ)
- επίθετο (σωστός, σωστού, σωστοί κλπ.)
- αντωνυμία (εσύ, εσένα, εσείς)
- ρήμα (τρέχω, τρέχεις, τρέχουμε)
- μετοχή (πετυχημένος, πετυχημένου, πετυχημένοι)

Τα μέρη του λόγου που δεν κλίνονται, δηλαδή χρησιμοποιούνται στο λόγο με την ίδια μορφή πάντοτε, λέγονται άκλιτα. Τα άκλιτα μέρη του λόγου είναι τα εξής:

- επίρρημα (εδώ, έξω, βιαστικά κλπ)
- πρόθεση (κατά, επί, συν κλπ.)
- σύνδεσμος (και, αλλά, επειδή κλπ.)
- επιφώνημα (αχ! Αμάν! Αλίμονο! κλπ.)

Προσοχή !

Άκλιτα είναι επίσης μερικά αριθμητικά επίθετα,
καθώς και οι μετοχές που έχουν κατάληξη -οντας, -ώντας.

Π.χ. πέντε, έξι, επτά

Σπρώχνοντας, κουνώντας

Άρθρο

Μπροστά από τα ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα) μπαίνουν συνήθως κάποιες μικρές κλιτές λέξεις, που λέγονται άρθρα. Τα άρθρα δείχνουν το γένος της λέξης την οποία συνοδεύουν.

Τα άρθρα χωρίζονται σε δύο είδη: το οριστικό και το αόριστο

Το οριστικό άρθρο

Το οριστικό άρθρο φανερώνει ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα γνωστό ή ορισμένο (συγκεκριμένο)

Π.χ. Έρχεται ο Στέφανος.

Η κατσίκα βόσκει.

Το μπαλόνι έσκασε.

Το οριστικό άρθρο κλίνεται ως εξής:

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Πτώσεις	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο	η	το	οι	οι	τα
Γενική	του	της	του	των	των	των
Αιτιατική	το(ν)	τη(ν)	το	τους	τις	τα
Κλιτική	-	-	-	-	-	-

Τα άρθρα δεν έχουν κλητική !!

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Το άρθρο της χρησιμοποιείται για τη γενική του ενικού των θηλυκών, ενώ το άρθρο τις χρησιμοποιείται για την αιτιατική πληθυντικού των θηλυκών.

Π.χ. της βρύσης, τις βρύσες

Το άρθρο τον χρησιμοποιείται για την αιτιατική ενικού των αρσενικών, ενώ το άρθρο των για τη γενική πληθυντικού σε όλα τα γένη.

Π.χ. τον ψαρά, των ψαράδων, των γυναικών, των αυτοκινήτων

Τα άρθρα τον και την διατηρούν το τελικό -ν όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν ή από κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.

π.χ. τον άνδρα, την αίθουσα, τον κήπο, την μπάλα,

αλλά το χρόνο, τη ζυγαριά

Το αόριστο άρθρο

Το αόριστο άρθρο φανερώνει ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα που είναι άγνωστο και δεν ορίζεται (δεν είναι συγκεκριμένο)

π.χ. Σε ζητάει ένας κύριος.

Αγόρασα μια ωραία τσάντα.

Θέλω να αγοράσω ένα λογοτεχνικό βιβλίο.

Το αόριστο άρθρο κλίνεται ως εξής:

Ενικός αριθμός			
Πτώσεις	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ονομαστική	ένας	μια	ένα
γενική	ενός	μιας	ενός
αιτιατική	ένα(ν)	μια	ένα
κλητική	-	-	-

Το αόριστο άρθρο δεν έχει κλητική!!!

Το αόριστο άρθρο δεν έχει πληθυντικό !!! Γι' αυτό όταν μιλάμε για πολλά πρόσωπα, ζώα ή πράγματα, τα αναφέρουμε χωρίς άρθρο.

π.χ. Έφτιαξε γλυκά.

Έχουμε καλεσμένους στο σπίτι.

Το ένας, μία, ένα είναι αριθμητικό που το χρησιμοποιούμε και για αόριστο άρθρο. Γι' αυτό πρέπει να καταλαβαίνουμε πότε είναι αόριστο άρθρο και πότε είναι αριθμητικό.

π.χ. Συνάντησα ένα φίλο. (αόριστο άρθρο)

Αγόρασα ένα μόνο βιβλίο. (αριθμητικό)

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Το αόριστο άρθρο ένας διατηρεί το τελικό -ν στην αιτιατική όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν ή από κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.

π.χ. έναν άνθρωπο, έναν κύριο, έναν ψαρά

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις με το κατάλληλο οριστικό άρθρο.

α) αυλής	β) βιολί	γ) θρανίο
δ) φάρμακα	ε) λύκο	στ) ψαριών
ζ) παπάδες	η) μπάλας	θ) δημάρχου

2. Να συμπληρώσεις με το κατάλληλο αόριστο άρθρο.

α) βκυλί	β) περαστικός	γ) λίμνη
δ) κήπο	ε) μαθητή	στ) μαθήτριας
ζ) εκκλησάκι	η) παιδιού	θ) παπάς

3. Να συμπληρώσεις τα κενά με το άρθρο της ή τις.

- α) Κάποια από αυτές μέρες θα σε ειδοποιήσω.
β) Κοιτάζοντας από ψηλά θαυμάσαμε ομορφιές φύσης.

γ) Αφού ρύθμισαν και τελευταίες λεπτομέρειες, πήραν την απόφαση για το ταξίδι επιστροφής.

4. Να συμπληρώσεις τα κενά με το άρθρο τον ή των.

α) Στη Σπάρτη και τη Μήλο οι άνθρωποι απέφευγαν να δείξουν πλούτο τους.

β) Κατά τη διάρκεια αγώνων μίλησα με πρόεδρο της επιτροπής.

γ) Σταματήσαμε για λίγο να δροσιστούμε κάτω από ίσκιο πανύψηλων δέντρων.

Ουσιαστικό

Οι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπο, ζώο, πράγμα, ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα λέγονται **ουσιαστικά**. Τα ουσιαστικά ανήκουν στις κλιτές λέξεις.

π.χ. παππούς (πρόσωπο)

κυνηγητό (ενέργεια)

άλογο (ζώο)

χαρά (κατάσταση)

βιβλίο (πράγμα)

εξυπνάδα (ιδιότητα)

Τα ουσιαστικά χωρίζονται σε τρία γένη: αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο

Αρσενικά: ο πατέρας, ο ελέφαντας, ο καφές κλπ.

Θηλυκά: η μητέρα, η μέλισσα, η τσάντα

Ουδέτερα: το σπίτι, το παιδί, το σκυλί

Προσοχή !!!!

Τα ουσιαστικά έχουν το φυσικό του γένος. Ένα ουσιαστικό δεν υπάρχει αυτούσιο και στα τρία γένη όπως γίνεται με το επίθετο. Π.χ. για πολλά ζώα υπάρχει άλλη λέξη για το αρσενικό και άλλη για το θηλυκό (ο τράχος – η γίδα)

Τα ουσιαστικά έχουν ενικό και πληθυντικό αριθμό.

π.χ. ο αθλητής – οι αθλητές

Προσοχή !!!

Υπάρχουν ουσιαστικά που έχουν μόνο ενικό αριθμό όπως κύρια ονόματα Μαρία, Θανάσης αλλά και άλλα όπως : η δικαιοσύνη, η φύση, η νομική, το οξυγόνο κλπ.

Υπάρχουν και άλλα ουσιαστικά που έχουν μόνο πληθυντικό αριθμό όπως: Χριστούγεννα, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα, κάλαντα κλπ.

Κύρια και κοινά ουσιαστικά

Τα ουσιαστικά που φανερώνουν ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα λέγονται **κύρια**.

π.χ. Γιώργος, Αθηνά, Ολυμπία, Σουηδία, Τιτανικός, Οδύσσεια κ.ά.

Τα κύρια ονόματα (ουσιαστικά) που μας δείχνουν τη χώρα ή τον τόπο από τον οποίο κατάγεται κάποιος λέγονται **εθνικά**.

π.χ. Έλληνας, Άγγλος, Κρητικός, Πόντιος, Αφρικανός κ.ά.

Κύρια ουσιαστικά είναι τα εξής:

α) τα ονόματα ανθρώπων

π.χ. Σωτήρης, Κώστας κ. α.

β) τα ονόματα ζώων

π.χ. Κανέλος, Τιτίκα κ.α.

γ) τα ονόματα ημερών

π.χ. Δευτέρα, Παρασκευή κ.α.

δ) τα ονόματα μηνών

π.χ. Απρίλιος, Ιούνιος

ε) τα ονόματα γιορτών

π.χ. Χριστούγεννα, Πάσχα

στ) τα ονόματα χωρών, πόλεων, ποταμών, λιμνών, βουνών, νησιών, δρόμων

π.χ. Σουηδία, Παρίσι, Πηνειός, Βόλβη, Όλυμπος, Ρόδος, Πανεπιστημίου κ.α.

ζ) τα εθνικά ονόματα

π.χ. Έλληνας, Άγγλος, Κερκυραίος κλπ. αλλά ελληνικός, αγγλικός

η) τα ονόματα έργων τέχνης

π.χ. Παρθενώνας, Τζοκόντα, Άξιον Εστί

θ) οι λέξεις: Θεός, Παναχία, Χριστός, Πανάχαθος, Μεγαλόχαρη

Τα κύρια ουσιαστικά γράφονται πάντα με κεφαλαίο.

Οι εποχές δεν είναι κύρια ουσιαστικά.

Τα ουσιαστικά που φανερώνουν όλα τα πρόσωπα, ζώα ή πράγματα του ίδιου είδους λέγονται **κοινά ουσιαστικά**.

π.χ. καρέκλα, αγελάδα, θρανίο, αγόρι, γάτα, μαθήτρια κλπ.

Ασκήσεις

1. Να γράψεις τι φανερώνει καθένα από τα παρακάτω ουσιαστικά.

α) Μανώλης -	β) τάυρος -
γ) πόλεμος -	δ) πότισμα -
ε) ευγένεια -	στ) ύπνος -
ζ) ποντίκι -	η) χάρακας -

2. Να χωρίσεις τα παρακάτω ουσιαστικά σε κύρια και κοινά.

μπαλκόνι, βάρκα, Λαμία, Αλφειός, μολύβι, Νορβηγία,
τηλέφωνο, Θεοφάνεια, κρασί, Αύγουστος

Κύρια:

.....

Κοινά:

.....

Επίθετο

Οι λέξεις που συνοδεύουν τα ουσιαστικά και φανερώνουν την ποιότητα ή την ιδιότητά τους λέγονται επίθετα.

π.χ. ο δίκαιος δικαστής
η αυστηρή δασκάλα
το ήσυχο μωρό

Τα επίθετα δεν υπάρχουν μόνα τους στο λόγο, αλλά συνοδεύουν πάντοτε τα ουσιαστικά.
π.χ. Ο μεγάλος κήπος.

Τα επίθετα παίρνουν το γένος των ουσιαστικών που τα προσδιορίζουν έτσι έχουν τρία γένη : το αρσενικό, το θηλυκό και το ουδέτερο.
π.χ. ο καλός δάσκαλος, η καλή γιαγιά, το καλό παιδί

Τα επίθετα παίρνουν τον αριθμό και την πτώση των ουσιαστικών που προσδιορίζουν.

π.χ. τους μεγάλους αριθμούς, τη σωματική διάπλαση, του ακριβού δώρου

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Τα επίθετα κλίνονται όπως και τα ουσιαστικά που έχουν τις ίδιες καταλήξεις. Μόνο τα επίθετα με αρσενικό σε -ής, -ύς ακολουθούν δική τους κλίση.
π.χ. βαθύς - βαθιά - βαθύ, θαλασσής - θαλασσιά - θαλασσί

Τα επίθετα κατά την κλίση τους διατηρούν τον τόνο στη συλλαβή που τονίζονται στην ονομαστική του αρσενικού.
π.χ. όμορφος, όμορφη, όμορφο
 όμορφου, όμορφης, όμορφου
 όμορφους, όμορφες, όμορφα κλπ.

Θα σου πω ένα κόλπο για να ξεχωρίζεις εύκολα τα ουσιαστικά από τα επίθετα !!!

Τα επίθετα έχουν πάντα 3 γένη !
Έτσι για να ελέγξεις αν η λέξη είναι επίθετο θα προσπαθείς να βρεις αν έχει 3 γένη.

π.χ. άσχημος και πετσέτα
Σκέφτομαι... ο άσχημος, η άσχημη, το άσχημο,
άρα... είναι επίθετο! Ενώ για τη λέξη πετσέτα δε μπορώ να κάνω το ίδιο ! Κατάλαβες ;

Ασκήσεις

1. Να ταιριάξεις τα παρακάτω ουσιαστικά με τα επίθετα που σου δίνονται (στο κατάλληλο γένος) : ακριβός, φωτεινός, δερμάτινος, ορεινός, διαπεραστικός, ψηλός, αυστηρός, λευκός.

α) αυτοκίνητο

β) χωριό

γ) δέντρων

δ) δωμάτιο

ε) ύφος

στ) βλέμμα

ζ) μανδύας

η) μάντες

2. Να γράψεις τα επίθετα που παράγονται από τα ουσιαστικά:

α) μύθος -

β) χρυσάφι -

γ) νερό -

δ) δροσιά -

ε) ψέμα -

στ) άνοιξη -

ζ) ιστορία -

η) ανατολή -

Ρήμα

Οι λέξεις που φανερώνουν ότι ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ενεργεί (κάνει κάτι) ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση λέγονται ρήματα.

π.χ. Τα παιδιά παίζουν. (κάνουν κάτι)

Το σπίτι καταστρέφεται. (παθαίνει κάτι)

Ο Αλέξης κοιμάται. (βρίσκεται σε μια κατάσταση)

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τα ρήματα στις παρακάτω προτάσεις.

α) Δυο φορές το χρόνο κάνουμε παρέλαση.

β) Ο Άγγελος δεν άντεξε άλλο και πήγε και σωριάστηκε σε μια καρέκλα.

γ) Τα παιδιά κουβέντιαζαν, σκέφτονταν φωναχτά, έδειχναν πόσο πολύ χαιρόνταν και πόσο ευτυχισμένα ένιωθαν.

2. Να γράψεις τα ρήματα που δείχνουν τι δουλειά κάνει:

- α) ο κουρέας β) ο χορευτής
γ) ο γυμναστής δ) ο μάγειρας
ε) ο θεριστής στ) ο γιατρός

Υποκείμενο – Αντικείμενο

Η λέξη (πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) που απαντά στην ερώτηση «ποιος; ποια; ποιο; ποιοι; ποιες; ποια κάνουν κάτι;» και σε πτώση ονομαστική είναι το υποκείμενο του ρήματος σε μια πρόταση.

π.χ. Ο Γιάννης διαβάζει.
↓ ↓
Υποκείμενο Ρήμα
«Ποιος;»

Η λέξη (πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) που απαντά στην ερώτηση «Τι; Ποιον; ποια; ποιους; ποιες; ποια;» και είναι σε πτώση αιτιατική είναι το αντικείμενο του ρήματος σε μια πρόταση.

π.χ. Ο Γιάννης διαβάζει το γράμμα.
↓ ↓ ↓
Υποκείμενο Ρήμα Αντικείμενο
«Ποιος;» «Τι;»

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά με το κατάλληλο υποκείμενο.

- α) διδάσκει.
β) κελαηδά.
γ) γαβγίζει.
δ) νιαουρίζει.

2. Να συμπληρώσεις τα κενά με το κατάλληλο αντικείμενο.

α) Ο ξυλοκόπος κόβει

β) Ο δασοφύλακας προστατεύει

γ) Οι αστυνομικοί έπιασαν

3. Στο παρακάτω κείμενο να βάλεις σε κύκλο τα υποκείμενα των ρημάτων και να υπογραμμίσεις τα αντικείμενα.

Τα παιδιά κάνουν δουλειές. Η Κατερίνα σφουγγαρίζει το πάτωμα και η Άννα καθαρίζει τα τζάμια. Ο Δημοσθένης φορά τη φόρμα του και επιδιορθώνει το ποδήλατό του.

4. Να σημειώσεις (Υ) για τι υποκείμενο, (Ρ) για το ρήμα και (Α) για το αντικείμενο.

α) Η Αθανασία έστρωσε το τραπέζι.
↓ ↓ ↓
.....

β) Τα παιδιά παίζουν μπάλα.
↓ ↓ ↓
.....

γ) Τα μαλλιά της βάφει η Αφροδίτη.
↓ ↓ ↓
.....

Ένα ακόμα σκαλί...

Σύνθετες λέξεις με το δι(σ)- και το δυσ-

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε τις λέξεις που είναι σύνθετες με το δι(σ)- και το δυσ- .

Το αριθμητικό δύο γίνεται δι(σ)- όταν είναι το πρώτο συνθετικό σε μια σύνθετη λέξη και δηλώνει ότι το δεύτερο συνθετικό υπάρχει δύο φορές.

π.χ. **δυσύλλαβη** λέξη (είναι οι λέξη με δύο συλλαβές)

δίκλινο δωμάτιο (είναι το δωμάτιο με δύο κλίνες = κρεβάτια)

Το μόριο δυσ- μπαίνει ως πρώτο συνθετικό σε μια σύνθετη λέξη και δηλώνει τη δυσκολία ή το κακό αποτέλεσμα.

π.χ. **δυσκίνητος** (αυτός που κινείται δύσκολα)

δυσοσμία (η κακά, δυσάρεστη μυρωδιά)

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων με το δι(σ)- ή το δυσ- .

α) Έχω να σας πω κάτι πολύάρεστο.

β) Η Έρικατύχησε στο γάμο της.

γ) Ο γείτονάς μας έχει πέντε εγγόνια και δύοέγγονα.

δ) Η μαντινάδα είναιτιχο ποίημα.

ε) Τα μαθήματα των αγγλικών είναιωρα.

στ) Για να φράσουμε ψηλά στο βουνό, περάσαμε απόβατα μονοπάτια.

ζ) Στην κυριακάτικη εφημερίδα είχαν ένασέλιδο αφιέρωμα στη Μαρία Κάλλας.

2. Να γράψεις με μια σύνθετη λέξη πώς λέγεται:

α) το αυτοκίνητο που έχει δύο πόρτες -

β) το καλάθι δύο πόντων -

γ) αυτός που δύσκολα πιστεύει κάτι -

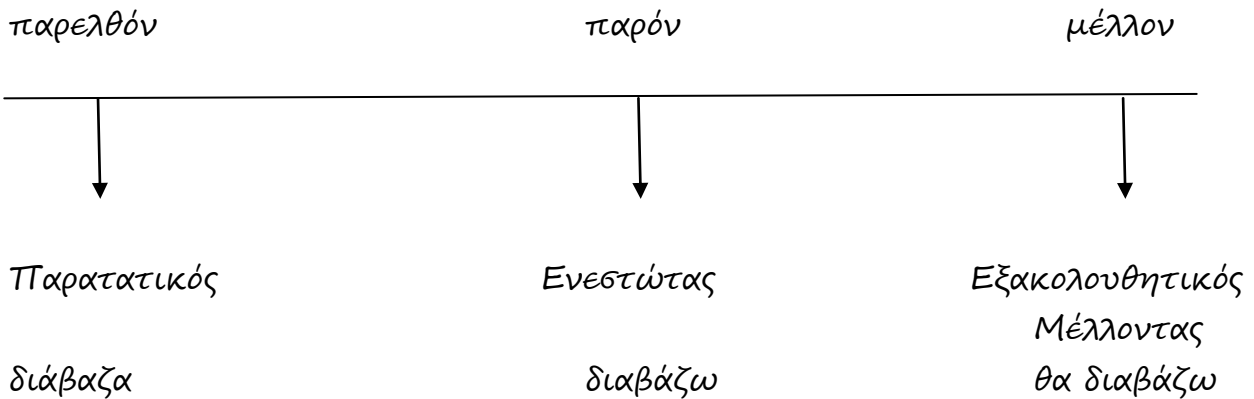
δ) το αυτοκίνητο που έχει θέσεις για δύο άτομα -

ε) ο αετός που έχει δύο κεφάλια -

στ) η άδεια που διαρκεί δύο μήνες -

Ξημερώνει μια νέα μέρα... ώρα για σχολείο

Ενεστώτας – Παρατατικός – Εξακολουθητικός Μέλλοντας της ενεργητικής φωνής

Το ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που γινόταν στο παρελθόν συνέχεια, δηλαδή είχε κάποια διάρκεια, είναι σε χρόνο παρατατικό.

π.χ. Όταν ήμουν μικρή, διάβαζα με τη βοήθεια της μαμάς μου.

Το ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που γίνεται τώρα, δηλαδή αυτή τη στιγμή που μιλάμε, είναι σε χρόνο ενεστώτα.

π.χ. Τώρα διαβάζω λίγες ώρες.

Το ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που θα γίνεται στο μέλλον συνέχεια, δηλαδή θα έχει κάποια διάρκεια, είναι σε χρόνο εξακολουθητικό μέλλοντα.

π.χ. Όταν μεγαλώσω, θα διαβάζω μόνη μου.

Ενεργητική φωνή		
Παρατατικός	Ενεστώτας	Εξακολουθητικός Μέλλοντας
διάβαζα	διαβάζω	θα διαβάζω
διάβαζες	διαβάζεις	θα διαβάζεις
διάβαζε	διαβάζει	θα διαβάζει
διαβάζαμε	διαβάζουμε	θα διαβάζουμε
διαβάζατε	διαβάζετε	θα διαβάζετε
διάβαζαν	διαβάζουν	θα διαβάζουν

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα.

Ενεργητική φωνή		
Παρατατικός	Ενεστώτας	Εξακολουθητικός Μέλλοντας
	διορθώνω	
έραβες		
		θα συνεχίζει
	χάνουμε	
		θα ταξιδεύουν
τρέχατε		

2. Να γράψεις τις παρακάτω προτάσεις βάζοντας τα ρήματα στους άλλους δύο χρόνους.

α) Τα παιδιά χειροκροτούν το συμμαθητή τους.

.....
.....

β) Ο Στράτος έδενε τα κορδόνια του.

.....
.....

3. Να υπογραμμίσεις τα ρήματα γράψεις μέσα στις παρενθέσεις το χρόνο στον οποίο βρίσκονται.

α) Τα χρώματα ομοφαίνουν τις εικόνες. (.....)

β) Η γριούλα πεινούσε και κρύωνε. (...../.....)

γ) Θα σε περιμένω στις 8.00 μ.μ. (.....)

δ) Στολίζουμε το σπίτι για τη γιορτή. (.....)

Αστραδενή

Υποκείμενο – Αντικείμενο βλ. σελ. 12

Τα αποσιωπητικά

Τα αποσιωπητικά (...) είναι τρεις τελείες η μία δίπλα στην άλλη. Τα χρησιμοποιούμε συνήθως στο τέλος μιας πρότασης για να δείξουμε ότι η πρόταση δεν έχει τελειώσει για διάφορους λόγους: είτε γιατί δε θέλουμε να πούμε τη συνέχεια είτε γιατί μ' αυτό τον τρόπο θέλουμε να εκφράσουμε κάποιο συναίσθημα (π.χ. συγκίνηση) είτε γιατί η συνέχεια της πρότασης είναι αυτονόητη.

π.χ. Δεν ξέρω τι άλλο να πω για να σας ευχαριστήσω...

Και μόνο που το φέρνω στο μυαλό μου...

Μερικές φορές μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε και στη μέση μιας πρότασης αν θέλουμε να διακόψουμε για λίγο το λόγο μας.

π.χ. Ήθελα να σε ρωτήσω... Άσε τα λέμε άλλη φορά.

Αν χρειαστεί να βάλουμε ερωτηματικό ή θαυμαστικό μαζί με αποσιωπητικά στο τέλος μιας πρότασης, τότε τα αποσιωπητικά θα γραφτούν μετά το ερωτηματικό ή το θαυμαστικό. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερη παύση στην ανάγνωση.

π.χ. Εγώ δεν ξέρω τίποτα!...

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα αποσιωπητικά όπου πρέπει στις παρακάτω προτάσεις.
 - α) Αν το ξανακάνεις αυτό, θα σε
 - β) Τι ωραία που είχαμε περάσει τότε!
 - γ) Δεν μπορείς να φανταστείς τι γινόταν μέσα στην τάξη
 - δ) «Τι άλλο να πω » αναρωτήθηκε ο Δημοσθένης.
 - ε) Πρόσεχε πρόσεχε που πατάς!
 - στ) Άρχισε να μετράς: ένα, δύο, τρία

- ζ) Τελικά θα έρθει ο πώς είπες ότι τον λένε;
 η) Φώναξε τον Κώστα και πες του να
 θ) Και πώς δηλαδή έγινε αυτό;

Τα επίθετα

πριν διαβάσεις παρακάτω βλ. βελ 9

Οι λέξεις που συνοδεύουν τα ουσιαστικά και φανερώνουν κάποια χαρακτηριστικά ή κάποιες ιδιότητες τους λέγονται επίθετα.

- π.χ. ο πράσινος καναπές
 η ξύλινη καρέκλα
 το στρογγυλό τραπέζι

Τι φανερώνουν τα παραπάνω επίθετα;

- πράσινος – χρώμα
 ξύλινη – υλικό
 στρογγυλό – σχήμα

Τα επίθετα έχουν τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο) .

π.χ.

αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ο πράσινος	η πράσινη	το πράσινο
ο ξύλινος	η ξύλινη	το ξύλινο
ο στρογγυλός	η στρογγυλή	το στρογγυλό

Τα επίθετα έχουν πάντα το ίδιο γένος, τον ίδιο αριθμό και την ίδια πτώση με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν και κλίνονται όπως τα ουσιαστικά.

- π.χ. ο μεγάλος κήπος
 η μεγάλη λίμνη
 το μεγάλο χωριό

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	ο μεγάλος κήπος	η μεγάλη λίμνη	το μεγάλο χωριό
Γεν.	του μεγάλου κήπου	της μεγάλης λίμνης	του μεγάλου χωριού
Αιτ.	το μεγάλο κήπο	τη μεγάλη λίμνη	το μεγάλο χωριό
Κλητ.	- μεγάλε κήπε	- μεγάλη λίμνη	- μεγάλο χωριό
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	οι μεγάλοι κήποι	οι μεγάλες λίμνες	τα μεγάλα χωριά
Γεν.	των μεγάλων κήπων	των μεγάλων λιμνών	των μεγάλων χωριών
Αιτ.	τους μεγάλους κήπους	τις μεγάλες λίμνες	τα μεγάλα χωριά
Κλητ.	- μεγάλοι κήποι	- μεγάλες λίμνες	- μεγάλα χωριά

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Τα επίθετα που τελειώνουν σε -ινός, -ινή, -ινό και -ινος, -ινη, -ινο γράφονται με γιώτα (ι).

Εξαιρούνται : φωτεινός, σκοτεινός, υγιεινός, φτηνός, υπεύθυνος, ανεύθυνος, ταπεινός και επικίνδυνος.

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τα επίθετα στο παρακάτω κείμενο.

Ήταν μια ηλιόλουστη μέρα. Ξεκινήσαμε με το αυτοκίνητο για μια μακρινή βόλτα στην εξοχή. Το τοπίο ήταν φανταστικό. Τα καταπράσινα και πανύψηλα δέντρα, το γάρφαρο νερό της πηγής, το μελωδικό κελάηδισμα πουλιών και τα διάφορα λουλούδια δημιούργησαν μια υπέροχη εικόνα που έμοιαζε με πολύχρωμο πίνακα ζωγραφικής.

- Να γράψεις τα επίθετα που υπογράμμισες στο παραπάνω κείμενο στα τρία γένη, στον αριθμό και στην πτώση που βρίσκονται.

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο

2. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά σχηματίζοντας επίθετα από τις λέξεις που είναι στις παρενθέσεις.

- α) Για τη γιορτή της Χαράς η μητέρα αγόρασε
(χαρτί) πιατάκια από το σούπερ μάρκετ.
- β) Με πρωτοβουλία του δημάρχου έστησαν ένα
(μάρμαρο) άγαλμα στο κέντρο της πλατείας.
- γ) Απολαμβάνουν πάντα την (απόγευμα) τους
βόλτα στο άλσος της περιοχής.
- δ) Οι φίλοι μου προτιμούν το (βράδυ) μπάνιο
από το (πρωί).
- ε) Όταν πηγαίνω στην παραλία, φοράω (ψάθα)
καπέλο και (πανί) παπούτσια.

3. Να γράψεις για το κάθε επίθετο το αντίθετό του.

πλούσιος	ψηλός
τελευταίος	κοντινός
άδικος	μισός
γρήγορος	κλειστός
κρύος	μαύρος

Ενότητα 2

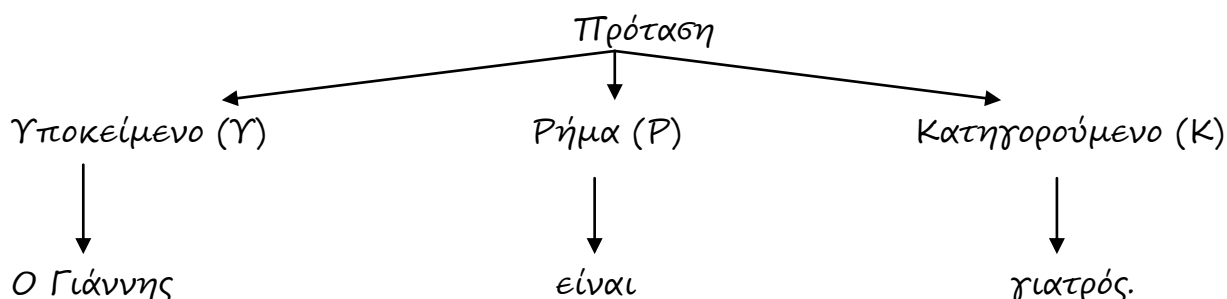
Ρώτα ... το νερό τι τρέχει

Το νερό συστήνεται

πριν διαβάσεις παρακάτω βλ. Υποκείμενο – Αντικείμενο σελ. 12

Το κατηγορούμενο

Όπως είδαμε, μια πρόταση μπορεί ν' αποτελείται από το υποκείμενο, το ρήμα και το αντικείμενο. Σ' αυτό το μάθημα θα μάθουμε ότι μια πρόταση μπορεί να αποτελείται από το υποκείμενο, το ρήμα και μια ακόμα λέξη που δίνει ιδιότητα στο υποκείμενο. Η λέξη αυτή είναι το κατηγορούμενο.

Το κατηγορούμενο βρίσκεται σε πτώση ονομαστική ενώ το αντικείμενο σε πτώση αιτιατική.

Το κατηγορούμενο βρίσκεται στην ίδια πτώση με το υποκείμενο του ρήματος, δηλαδή στην ονομαστική. Έτσι δεν υπάρχει περίπτωση να το μπερδέψουμε με το αντικείμενο που βρίσκεται σε πτώση αιτιατική.

Το ρήμα που συνδέει το υποκείμενο της πρότασης με το κατηγορούμενο λέγεται συνδετικό.

Ως συνδετικά ρήματα χρησιμοποιούνται τα ρήματα: είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, θεωρούμαι κ.ά

Το κατηγορούμενο μπορεί να είναι:

α) ουσιαστικό

π.χ. Ο Γιάννης είναι γιατρός.

β) επίθετο

π.χ. Τα φύλλα είναι ξερά.

γ) μετοχή

π.χ. Τα λουλούδια είναι ανθισμένα.

δ) αντωνυμία

π.χ. Ο Γιώργος δεν είναι τέτοιος.

ε) αριθμητικό

π.χ. Ο Κώστας είναι δεύτερος.

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τα κατηγορούμενα στις παρακάτω προτάσεις.

α) Η σημερινή μέρα ήταν πολύ κουραστική.

β) Η Δέσποινα είναι δασκάλα μουσικής.

γ) Αυτό το παιχνίδι είναι πολύ επικίνδυνο.

δ) Μην τον πιστεύετε, είναι μεγάλος ψεύτης.

ε) Η γυναίκα φαίνεται χαρούμενη, ικανοποιημένη και πολύ ευτυχισμένη.

στ) Τα φρούτα, τα λαχανικά και το γάλα είναι ωφέλιμες τροφές.

2. Να σημειώσεις Υ για το υποκείμενο, Ρ για το ρήμα, Α για το αντικείμενο και Κ για το κατηγορούμενο.

α) Το φαγητό είναι έτοιμο.

β) Το παιδί πέταξε την πέτρα.

γ) Ο Θωμάς είναι κουρασμένος.

δ) Η Νίκη και η Χριστίνα είναι φίλες.

ε) Τα φώτα έφτιαξε ο ηλεκτρολόγος.

3. Να βρεις το ρόλο της υπογραμμισμένης λέξης στις προτάσεις. Να σημειώσεις Υ για το υποκείμενο, Ρ για το ρήμα, Α για το αντικείμενο και Κ για το κατηγορούμενο.

α) Ο θείος μου έγινε υπουργός. (.....)

β) Ο υπουργός παραιτήθηκε. (.....)

γ) Μην πετάτε τα σκουπίδια στην αυλή. (.....)

δ) Τα σκουπίδια βρομίζουν το περιβάλλον. (.....)

ε) Δεν της αρέσει το φαγητό της γιαγιάς. (.....)

Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα

Η παρομοίωση

Ο Θανάσης είναι ψηλός σαν κυπαρίσσι.

Ο Θανάσης είναι ψηλός όπως το κυπαρίσσι.

Ο Θανάσης είναι ψηλός λες και είναι κυπαρίσσι.

Όταν μιλάμε και όταν γράφουμε, συχνά χρησιμοποιούμε παρομοιώσεις. Με τις παρομοιώσεις συνδέουμε δύο πράγματα (πρόσωπα ή ζώα) που έχουν την ίδια ιδιότητα ή που εμείς αποδίδουμε ένα κοινό χαρακτηριστικό σε πολύ μεγάλο βαθμό. Για να φτιάξουμε μια παρομοίωση, χρησιμοποιούμε τις λέξεις **σαν, όπως, λες και, όμοιος με, μοιάζει με κ.ά**

Τις παρομοιώσεις χρησιμοποιούν συνήθως οι ποιητές για να δημιουργήσουν ζωντανές εικόνες στο μυαλό των αναγνωστών.

Το **σαν** δεν το χρησιμοποιούμε μόνο στις παρομοιώσεις αλλά και σε χρονικές προτάσεις. Γι' αυτό πρέπει να προσέχουμε το νόημα της πρότασης. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η λέξη **σαν** έχει την έννοια της λέξης **όταν**.

π.χ. Πήγαινε να ψωνίσεις και, **σαν** έρθεις, θα τα πούμε.

Τρόμαξα **σαν** σε είδα έτσι.

Και στις δύο προτάσεις η λέξη **σαν** μπορεί να αντικατασταθεί με τη λέξη **όταν**. Σε αυτή την περίπτωση δεν έχουμε παρομοίωση.

Ασκήσεις

1. Να αντιστοιχίσεις σωστά τις παρακάτω φράσεις για να σχηματίσεις παρομοιώσεις.

πονηρή	σαν αρνάκι
ήρεμο	σαν ξυράφι
απαλό	σαν μέλι
φαρμακερή	σαν αλεπού
κοφτερό	σαν οχιά
γλυκιά	σαν μετάξι

2. Να φτιάξεις παρομοιώσεις με καθένα από τα ζευγάρια των προτάσεων.

α) Η Ιωάννα κολυμπάει . Το δελφίνι κολυμπάει.

β) Ο μαθητής τρέμει από το φόβο του. Το ψάρι τρέμει έξω από το νερό.

γ) Το μωρό περπατάει ανάποδα. Ο κάβουρας περπατάει ανάποδα.

δ) Ο Μιχάλης είναι γερός. Ο ταύρος είναι γερός.

3. Να σημειώσεις ΤΤ όπου στις παρακάτω φράσεις υπάρχει παρομοίωση.

- α) Κάνει σαν θηρίο μέσα στο κλουβί. (.....)
- β) Έδωσε κι αυτός τις ευχές του σαν ήρθε η σειρά του. (.....)
- γ) Σκαρφαλώνει στο βουνό σαν αγριοκάτσικο. (.....)
- δ) Σαν τι θέλει ο αστυνομικός; (.....)
- ε) Κάνει πάντα το σταυρό της σαν μπαίνει στην εκκλησία. (.....)

Ρήματα σε -ώ

Τα ρήματα ανάλογα με τον τρόπο που κλίνονται, χωρίζονται σε δύο μεγάλες ομάδες. Τα ρήματα που τονίζονται στη λήγουσα στο πρώτο ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα ανήκουν στη δεύτερη συζυγία και κλίνονται ως εξής:

Ενεργητική φωνή	
Ενεστώτας	Παρατατικός
χτυπώ ή χτυπάω	χτυπούσα ή χτύπαγα
χτυπάς	χτυπούσες ή χτύπαγες
χτυπά ή χτυπάει	χτυπούσε ή χτύπαγε
χτυπούμε ή χτυπάμε	χτυπούσαμε ή χτυπάγατε
χτυπάτε	χτυπούσατε ή κτυπάγατε
χτυπούν(ε) ή χτυπάν(ε)	χτυπούσαν ή χτύπαγαν ή χτυπάγανε

Ασκήσεις

1. Να βάλεις τα ρήματα των παρενθέσεων στο σωστό πρόσωπο του ενεστώτα και του παρατατικού.

- α) Το παιδί (χαιρετώ)/..... συνέχεια.
- β) Οι χωριανοί (τιμώ)/..... τον πρόεδρό τους.
- γ) Εσύ δεν (τολμώ)/..... να το κάνεις αυτό.
- δ) Εμείς (κολυμπώ)/..... σε μια ερημική παραλία.
- ε) Ο Αντώνης (νικώ)/..... πάντα τον αδερφό στο τάβλι.

2. Να ξαναγράψεις τις προτάσεις στον παρατατικό.

α) Η μητέρα κεντά το μαντίλι.

.....

β) Ρουφώ το γάλα με το καλάμακι.

.....

β) Βουτάς στη θάλασσα χωρίς μάσκα;

.....

Το νερό στη θρησκεία, στους μύθους και στις παραδόσεις

Το κόμμα (,)

Το κόμμα (,) είναι ένα σημείο στίξης που το χρησιμοποιούμε για να χωρίσουμε:

- λέξεις που είναι ασύνδετες μεταξύ τους
π.χ. Οι μαργαρίτες, τα ζουμπούλια, τα τριαντάφυλλα και οι βιολέτες είναι λουλούδια.
Η δασκάλα μας είναι νέα, όμορφη και ευγενική.
- προτάσεις που είναι ασύνδετες μεταξύ τους
π.χ. Μπήκε στο σπίτι, πέταξε την τσάντα, έβγαλε το παλτό και πήγε αμέσως στο δωμάτιό του.
- μια φράση που επεξηγεί μια άλλη φράση μέσα σε πρόταση
π.χ. Τηλεφώνησε ο κύριος Αντώνης, ο νέος μας γείτονας.
Ο κυρ Μανώλης, ο διευθυντής του σχολείου, απουσιάζει σήμερα.
- την κλητική από την υπόλοιπη πρόταση
π.χ. Χριστίνα, θα έρθεις μαζί μας;
Δώσε μας τον κατάλογο, Φάνη.

Όταν συναντάμε το κόμμα σε μια πρόταση,
σταματάμε την ανάγνωση και παίρνουμε μια μικρή αναπνοή.

Η παρένθεση ()

Χρησιμοποιούμε την παρένθεση () και γράφουμε μέσα σ' αυτή λέξεις ή φράσεις με τις οποίες σχολιάζουμε, εξηγούμε ή συμπληρώνουμε κάτι από την πρόταση.

π.χ. Το παιδί που μου τηλεφώνησε (Ο Γρηγόρης) είναι ο καλύτερός μου φίλος.

Η διπλή παύλα (- -)

Χρησιμοποιούμε τη διπλή παύλα (- -) σε περιπτώσεις παρόμοιες με αυτές της παρένθεσης, δηλαδή όταν θέλουμε να εξηγήσουμε ή να συμπληρώσουμε κάτι στην πρόταση.

Η διαφορά είναι ότι στη διπλή παύλα κλείνουμε λέξεις ή φράσεις που έχουν μεγαλύτερη σημασία για το νόημα της πρότασης.

π.χ. Αυτά τα λόγια -τα λόγια του πατέρα μου- ακόμα ηχούν στ' αυτιά μου.

Ασκήσεις

1. Να βάλεις στο σωστό σημείο τα σημεία στίξης.

α) Η Νεκταρία η Κατερίνα η Βάσια και η Ελένη είναι φίλες. (κόμμα)

β) Με τη Βάπτιση του Ιησού φανερώθηκε ο Θεός ως Αγία Τριάδα Πατέρα, Υιός και Άγιο Πνεύμα. (παρένθεση)

γ) Αυτό το αυτοκίνητο που είναι και το πιο ακριβό έχει δερμάτινα καθίσματα. (διπλή παύλα)

δ) Γιατρέ σας ζητούν στο τηλέφωνο. (κόμμα)

ε) Τη χρονιά που πήγαμε στο Λονδίνο το 2000 εσύ δεν είχες γεννηθεί. (παρένθεση)

στ) Η Εύα η φίλη μου από την Πάτρα θα έρθει αύριο. (διπλή παύλα)

ζ) Σε όλα τα παιδιά αρέσουν οι σοκολάτες οι καραμέλες τα παχυντά και τα μπισκότα, (κόμμα)

Ο νερούλας

Αρσενικά ουσιαστικά σε -ας

Τα αρσενικά ουσιαστικά που τελειώνουν σε -ας χωρίζονται σε δύο μεγάλες ομάδες: στα **ισοσύλλαβα** και τα **ανισοσύλλαβα**.

Ισοσύλλαβα λέγονται τα ουσιαστικά που έχουν τον ίδιο αριθμό συλλαβών στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό.

π.χ. ο μήνας – οι μήνες

ο ξιφίας – οι ξιφίες

Ανισοσύλλαβα λέγονται τα ουσιαστικά που έχουν μία παραπάνω συλλαβή στον πληθυντικό αριθμό από ό,τι έχουν στον ενικό αριθμό.

π.χ. ο ψαράς – οι ψαράδες

ο νοτιάς – οι νοτιάδες

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	ο μήνας	ο ψαράς
Γεν.	του μήνα	του ψαρά
Αιτ.	το μήνα	τον ψαρά
Κλητ.	- μήνα	- ψαρά
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	οι μήνες	οι ψαράδες
Γεν.	των μηνών	των ψαράδων
Αιτ.	τους μήνες	τους ψαράδες
Κλητ.	- μήνες	- ψαράδες

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά βάζοντας τα ουσιαστικά των παρενθέσεων στο σωστό τύπο.

α) Τα καλάμι και το δόλωμα είναι απαραίτητα για έναν (ψαράς).

β) Μας ξύπνησαν οι φωνές των (γείτονας).

γ) Οι (τσολιάς) φοράνε φουστάνελα και τσαρούχια.

δ) Η μητέρα έφτιαξε (λουκουμάς) για τα παιδιά.

2. Να γράψεις τον πληθυντικό των παρακάτω ουσιαστικών και να σημειώσεις στην παρένθεση Ι αν είναι ισοσύλλαβο και Α αν είναι ανισοσύλλαβο.

- α) ο άντρας - (.....)
 β) ο νοτιάς - (.....)
 γ) ο παπάς - (.....)
 δ) ο μήνας - (.....)
 ε) ο καρχαρίας - (.....)
 στ) ο φύλακας - (.....)

Το νερό ταξιδεύει

Συντομογραφίες - Ακρωνύμια

Πολλές φορές γράφουμε ορισμένες λέξεις ή φράσεις παραλείποντας τμήμα της λέξης ή τμήματα των λέξεων για λόγους συντομίας. Αυτές οι σύντομες μορφές λέξεων ή φράσεων λέγονται συντομογραφίες. Στις συντομογραφίες βάζουμε συνήθως τελεία η οποία τις περισσότερες φορές μπαίνει ύστερα από σύμφωνο.

π.χ. = παραδείγματος χάρη

τηλ. = τηλέφωνο

π.μ. = πριν από το μεσημέρι

Οι πιο συνηθισμένες συντομογραφίες είναι οι εξής:

άγ.	άγιος	μ.	μέτρα
Αγ.Γρ.	Αγία Γραφή	Μ. Ασία	Μικρά Ασία
αι.	αιώνας	μίλ.	μίλια
αρ.	αριθμός	π.μ.	πριν το μεσημέρι
βλ.	βλέπε	μ.μ.	μετά το μεσημέρι
γραμμ.	γραμμάρια	μ.Χ.	μετά Χριστόν
Δδα ή Δίδα	δεσποινίδα	Π.Δ.	Παλαιά Διαθήκη
δηλ.	δηλαδή	π.Χ.	προ Χριστού
εκ.	εκατοστά	π.χ.	παραδείγματος χάρη
κ.	κύριος, κυρία	β. ή βελ.	βελίδα
κ.ά.	και άλλα	τηλ.	τηλέφωνο
κ.α.	και αλλού	στρ.	στρέμματα

κ.λπ.	και λοιπά	τ.μ.	τετραγωνικά μέτρα
κ.ο.κ.	και ούτω καθεξής	χιλ.	χιλιάδες
Κος, Κα	Κύριος, Κυρία	χμ. ή χλμ.	χιλιόμετρα
κτλ.	και τα λοιπά	λ.χ.	λόγου χάρη

Για τους ανέμους γράφουμε:

A	ανατολικός	ΒΑ	βορειοανατολικός
B	βόρειος	ΒΔ	βορειοδυτικός
Δ	δυτικός	ΝΑ	νοτιοανατολικός
N	νότιος	ΝΔ	νοτιοδυτικός

Για τους μήνες γράφουμε:

Ιαν.	Ιανουάριος
Φεβρ.	Φεβρουάριος
Μάρτ.	Μάρτιος
Απρ.	Απρίλιος
Ιούν.	Ιούνιος
Ιούλ.	Ιούλιος
Αύγ.	Αύγουστος
Σεπτ.	Σεπτέμβριος
Οκτ.	Οκτώβριος
Νοέμ.	Νοέμβριος
Δεκ.	Δεκέμβριος

Συνομογραφίες είναι και τα ακρωνύμια ή αρκτικόλεξα. Τα ακρωνύμια σχηματίζονται από τα αρχικά γράμματα ή τις συλλαβές λέξεων διαφόρων οργανισμών, υπηρεσιών, επιχειρήσεων, εταιρειών κτλ. Τα ακρωνύμια γράφονται πάντα με κεφαλαία γράμματα και ανάμεσά τους βάζουμε τελεία.

Τα πιο συνηθισμένα ακρωνύμια είναι τα εξής:

A.E.	Ανώνυμη Εταιρεία
A.E.I.	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
A.T.E.	Αγροτική Τράπεζα Ελλάδας
Γ.Σ.Ε.Ε.	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
Δ.Ε.Η.	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΗ.ΤΠ.ΘΕ	Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο
Δ.Ο.Ε.	Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή

Ε.Α. ή ΕΛ.ΑΣ.	Ελληνική Αστυνομία
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.Α.Β.	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας
ΕΛ.ΤΑ.	Ελληνικά Ταχυδρομεία
Ε.Μ.Υ.	Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Ο.Τ.	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
Ε.Ρ.Τ.	Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
Ε.Υ.Δ.Α.ΤΤ.	Εταιρεία Ύδρευσης και αποχέτευσης πρωτεύουσας
Η.Τ.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
Ι.Κ.Α.	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κ.Ο.Κ.	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
Κ.Τ.Ε.Λ.	Κοινό Ταμείο Εισπράξεων Λεωφορείων
Μ.Μ.Ε.	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Ο.Α.	Ολυμπιακή Αεροπορία
Ο.Α.Κ.Α.	Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Αθηνών
Ο.Γ.Α.	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
Ο.Ε.Δ.Β.	Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Σ.Ε.	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος
Ο.Τ.Ε.	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
ΠΡΟ-ΠΟ	Προγνωστικά Ποδοσφαίρου
Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΥΠ.Ε.Π.Θ.	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Φ.Τ.Α.	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ασκήσεις

1. Να γράψεις τι σημαίνουν οι παρακάτω συντομογραφίες.

βλ. =

κ.ά. =

Μ.Ασία =

μ.Χ. =

λ.χ. =

2. Να γράψεις τι σημαίνουν τα παρακάτω ακρωνύμια.

Κ.Ο.Κ. =

Μ.Μ.Ε. =

Δ.Ε.Η. =

ΕΛ.ΤΑ. =

ΕΛ.ΑΣ. =

Ε.Κ.Α.Β. =

Ενότητα 3

Το σχολείο γιορτάζει την ελευθερία και τη δημοκρατία

Σ' αυτή την ενότητα δεν έχει Γραμματική !!!

Γιούπιιιιιιιιιιιιιιιιιιιιιιιιι !!!!!!

Ενότητα 4

Εμένα με νοιάζει ...

Στάση βροχοσταλίδων

Γενική προδιοριστική

Ο πρόεδρος της κοινότητας εγκαινίασε την έκθεση φωτογραφίας.

Οι βιτρίνες των καταστημάτων είναι στολισμένες.

Οι παραπάνω λέξεις που είναι γραμμένες με έντονα μαύρα γράμματα είναι ουσιαστικά σε πτώση γενική που χρησιμοποιούνται για να συμπληρώσουν και να προδιορίσουν άλλα ουσιαστικά μέσα στην πρόταση και συγκεκριμένα τα ουσιαστικά που προηγούνται. Γι' αυτόν το λόγο η γενική αυτή λέγεται γενική προδιοριστική.

Τα παιδιά μαθαίνουν να ανακυκλώνουν το χαρτί.
 ↓ ↓
 Τα παιδιά μαθαίνουν για την ανακύκλωση του χαρτιού.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά γράφοντας τα ουσιαστικά σε πτώση γενική.

- α) Δέσε τα κορδόνια των (παπούτσια) σου.
 β) Οι ναυτικοί πάλεψαν με τα κύματα της (θάλασσα).
 γ) Ομάδες (εθελοντές) έστησαν σκηνές για τους πρόσφυγες.
 δ) Η χορήγηση των (δάνεια) θα γίνει από την τράπεζα.
 ε) Το καθάρισμα των (δρόμοι) θα γίνει από το συνεργείο του (δήμος).

2. Να φτιάξεις φράσεις γράφοντας το δεύτερο ουσιαστικό σε πτώση γενική.

- π.χ. Ο διάδρομος – το αεροδρόμιο ο διάδρομος του αεροδρομίου
- α) το τσίμπημα – η μέλισσα
 β) τα εισιτήρια – οι επιβάτες
 γ) τα δέντρα – το δάσος
 ε) το άρωμα – το πεπόνι

3. Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες φράσεις χρησιμοποιώντας γενική προσδιοριστική, όπως το παράδειγμα.

- π.χ. Ο Δήμος εργάζεται σε υπουργείο.
 Ο Δήμος είναι υπάλληλος υπουργείου.
- α) Η Αγγελική διδάσκει χορό.

- β) Επισκέφτηκες αυτούς που φρουρούν τα σύνορα.

- γ) Του αρέσουν πολύ τα καλοκαιρινά φρούτα.

- δ) Ενοχλούνται από τις μηχανές που κάνουν θόρυβο.

Αρσενικά προπαροξύτονα σε -ος

Ο έμπορος ανέβασε την τιμή των προϊόντων.

Τα κέρδη του εμπόρου είναι πολλά.

Τα παιδιά ακούν τον αντίλαλο της φωνής τους.

Ενικός αριθμός				
Όνομ.	ο	έμπορος	ο	αντίλαλος
Γεν.	του	εμπόρου	τους	αντίλαλου
Αιτ.	τον	έμπορο	τον	αντίλαλο
Κλητ.	-	έμπορε	-	αντίλαλε
Πληθυντικός αριθμός				
Όνομ.	οι	έμποροι	οι	αντίλαλοι
Γεν.	των	εμπόρων	των	αντίλαλων
Αιτ.	τους	εμπόρους	τους	αντίλαλους
Κλητ.	-	έμποροι	-	αντίλαλοι

Τα προπαροξύτονα αρσενικά σε -ος (δηλαδή αυτά που τονίζονται στην προπαραλήγουσα) κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα στη γενική ενικού και στη γενική και αιτιατική πληθυντικού.

π.χ. ο έμπορος - του εμπόρου

οι έμποροι - των εμπόρων - τους εμπόρους

Προσοχή!!!

Δεν κατεβάζουν τον τόνο και τον διατηρούν στην παραλήγουσα τα προπαροξύτονα αρσενικά σε -ος που είναι σύνθετες ή πολυσύλλαβες λέξεις καθώς και τα κύρια ονόματα.

π.χ. ο αντίλαλος - του αντίλαλου

ο Αποστολόπουλος - του Αποστολόπουλου

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	σύζυγος
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.		οι λαχανόκητοι
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

2. Να σχηματίζεις φράσεις γράφοντας το δεύτερο ουσιαστικό στη γενική ενικού ή πληθυντικού.

- α) η τσάντα – ο δάσκαλος
- β) η θάλασσα – ο Ελλήσποντος
- γ) τα σπίτια – οι κάτοικοι

3. Να γράψεις τα παρακάτω ουσιαστικά στην ίδια πτώση στον άλλο αριθμό.

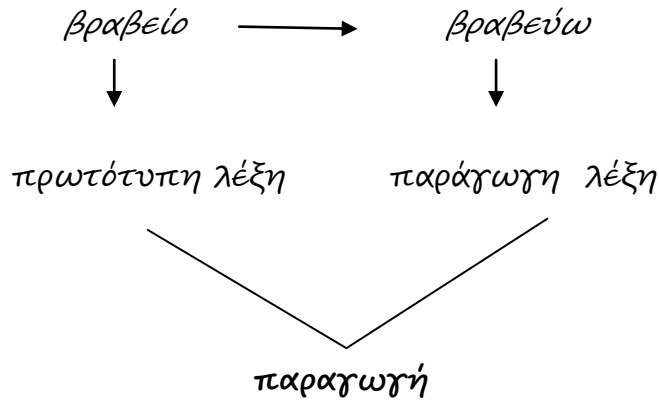
- α) τον πονόλαιμο
- β) ο άγγελος
- γ) οι χωματόδρομοι
- δ) πρόεδρε
- ε) τον ανήφορο
- στ) τους διαδρόμους
- ζ) των αστροναυτών

Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια)

Ρήματα παράγωγα από ονόματα

Πολλές από τις λέξεις που χρησιμοποιούμε στο λόγο μας παράγονται, δηλαδή σχηματίζονται, από άλλες λέξεις. Έτσι, όταν μια λέξη γίνεται από μια άλλη, έχουμε παραγωγή.

π.χ.

Η πρώτη λέξη από τη οποία παράγεται μια άλλη νέα λέξη λέγεται πρωτότυπη (π.χ. βραβείο) και η λέξη που παράγεται από την πρωτότυπη λέξη λέγεται παράγωγη (π.χ. βραβεύω).

Ρήματα παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα). Τα ρήματα που παράγονται από ονόματα τελειώνουν σε :

- εύω π.χ. κλαδί - κλαδεύω
- ώνω π.χ. κρύος - κρυώνω
- ίζω π.χ. χτένα - χτενίζω
- ιάζω π.χ. γκρίνια - γκρινιάζω
- ύνω π.χ. οξύς - οξύνω
- άζω π.χ. πηγή - πηγάζω

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τα κατάλληλα ρήματα που παράγονται από τις λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση.

α) Σιγά σιγά (καλύτερος) ο καιρός.

β) Κάθε φορά που ο πατέρας (ανηφόρα) προς το σπίτι (ανάσα) βαριά, γιατί (καπνός) πολύ.

γ) Όλο κάτι (πάθος) και (νύστα) συνέχεια.

δ) Η Δέσποινα (νοίκι) το παλιό της σπίτι.

ε) Όταν (νύχτα), τα παιδιά μαζεύονται στα σπίτια τους.

στ) Όσο πάει όλο και (πλατύς) και (βαθύς) το άνοιγμα.

2. Να σχηματίσεις ρήματα από τις παρακάτω λέξεις.

σημάδι	ζύμη
ζωντανός	χαμηλός
κόπος	γυαλί
άγιος	κίτρινος
ακριβός	σκληρός
φωλιά	άδειος

3. Να συμπληρώσεις τις οικογένειες των παρακάτω λέξεων.

	<u>Ρήμα</u>	<u>Αυτός που το κάνει</u>
α) καθαρός
β) σχολίο
γ) καπνός
δ) εξουσία
ε) πάλη
στ) αγορά

Οι εξαίρέσεις των ουδέτερων ουσιαστικών σε -ι

Τα ουδέτερα ουσιαστικά που τελειώνουν σε -ι γράφονται με ι.

Ε ξ α ι ρ ο ύ ν τ α ι το βράδυ, το οξύ, το δάκρυ, το στάχυ, το δόρυ, το δίχτυ και κλίνονται ως εξής:

Ενικός αριθμός				
ονομαστική	το βράδυ	το δάκρυ	το δόρυ	το δίχτυ
γενική	του βραδιού	του δακρύου	του δόρατος	του δικτυού
αιτιατική	το βράδυ	το δάκρυ	το δόρυ	το δίχτυ
κλητική	- βράδυ	- δάκρυ	- δόρυ	- δίχτυ
Πληθυντικός αριθμός				
ονομαστική	τα βράδια	τα δάκρυα	τα δόρατα	τα δίχτυα
γενική	των βραδιών	των δακρύων	των δοράτων	των δικτυών
αιτιατική	τα βράδια	τα δάκρυα	τα δόρατα	τα δίχτυα
κλητική	- βράδια	- δάκρυα	- δόρατα	- δίχτυα

Ενικός αριθμός		
ονομαστική	το στάχυ	το οξύ
γενική	του σταχυού	του οξέως
αιτιατική	το στάχυ	το οξύ
κλητική	- στάχυ	- οξύ
Πληθυντικός αριθμός		
ονομαστική	τα στάχυα	τα οξέα
γενική	των σταχυών	των οξέων
αιτιατική	τα στάχυα	τα οξέα
κλητική	- στάχυα	- οξέα

Ασκήσεις

1. Να γράψεις τις προτάσεις στον άλλο αριθμό.

α) Το βράδυ με παίρνει δύσκολα ο ύπνος.

.....

β) Μάζευαν στα χωράφια τα στάχυα που άφηναν οι θεριστές.

.....

γ) Το οξύ είναι μια χημική ένωση που είναι πολύ καυστική.

.....

δ) Σκούπισε το δάκρυ του με ένα μαντίλι.

.....

ε) Το δόρυ είναι ένα μακρύ ξύλινο κοντάρι που στην αρχαιότητα το χρησιμοποιούσαν για όπλο.

στ) Οι φαράδες έριξαν ξανά τα δίχτυα τους.

Χρησιμοποίησέ το ξανά... και ξανά... και ξανά...

Οι προσωπικές αντωνυμίες

Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται στο λόγο αντί για ονόματα λέγονται αντωνυμίες.

π.χ. Η Φωτεινή και η Ελευθερία είναι φίλες. – Αυτές είναι φίλες.

Φώναξε την Αθηνά. – Φώναξέ την.

Πήγαινε στον Αποστόλη το βιβλίο. – Πήγαινε του αυτό.

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου λέγονται προσωπικές. Οι προσωπικές αντωνυμίες είναι οι εξής:

α) η αντωνυμία εγώ για το πρώτο πρόσωπο και των τριών γενών.

β) η αντωνυμία εσύ για το δεύτερο πρόσωπο και των τριών γενών.

γ) η αντωνυμία αυτός, αυτή, αυτό για το τρίτο πρόσωπο.

Κλίση προσωπικών αντωνυμιών

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	α' πρόσωπο		β' πρόσωπο		α' πρόσωπο		β' πρόσωπο	
	δυνατοί	αδύνατοι	δυνατοί	αδύνατοι	δυνατοί	αδύνατοι	δυνατοί	αδύνατοι
ονομ.	εγώ	-	εσύ	-	εμείς	-	εσείς	-
γεν.	εμένα	μου	εσένα	σου	εμάς	μας	εσάς	σας
αιτ.	εμένα	με	εσένα	σε	εμάς	μας	εσάς	σας
κλητ.	-	-	-	-	-	-	εσείς	-

ενικός αριθμός							πληθυντικός αριθμός					
γ' πρόσωπο							γ' πρόσωπο					
δυνατοί			αδύνατοι				δυνατοί			αδύνατοι		
ονομ.	αυτός	αυτή	αυτό	τος	τη	το	αυτοί	αυτές	αυτά	τοι	τες	τα
γεν.	αυτού	αυτής	αυτού	του	της	του	αυτών	αυτών	αυτών	τους	τους	τους
αιτ.	αυτόν	αυτή(ν)	αυτό	τον	τη(ν)	το	αυτούς	αυτές	αυτά	τους	τις τες	τα
κλητ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Οι προσωπικές αντωνυμίες σχηματίζουν δύο τύπους: τους δυνατούς και τους αδύνατους.

Οι δυνατοί τύποι έχουν δύο ή τρεις συλλαβές και συνηθίζονται όταν βρίσκονται μόνοι τους στο λόγο ή όταν θέλουμε να τονίσουμε κάτι ή να ξεχωρίσουμε κάτι από κάτι άλλο.

π.χ. Ποιον θέλεις; - **Εμένα**,
Να φύγει **αυτός**, όχι εγώ.

Οι αδύνατοι τύποι είναι μονοσύλλαβοι, δεν τονίζονται και χρησιμοποιούνται όταν δε θέλουμε να τονίσουμε κάτι ή να ξεχωρίσουμε κάτι από κάτι άλλο.

π.χ. **Με** πήρε τηλέφωνο.
Του είπα ότι πήρες.
Σου τηλεφώνησε;

Ο αδύνατος τύπος τις μπαίνει πριν από το ρήμα, ενώ ο αδύνατος τύπος τες μπαίνει μετά το ρήμα.

π.χ. **Τις** βλέπω να έρχονται.
Φώναξέ τες να έρθουν.

Διάκριση αδύναμων τύπων προσωπικών αντωνυμιών και οριστικού άρθρου

Τον είδα χτες μαζί με τον αδερφό του.

Να το βάλεις κάτω από το τραπέζι.

Στις παραπάνω προτάσεις οι λέξεις τον και το που βρίσκονται πριν από τα ουσιαστικά αδερφό και τραπέζι είναι άρθρα. Οι ίδιες λέξεις που βρίσκονται μέσα στην πρόταση είναι κι αυτές άρθρα;

Όχι, οι λέξεις τον και το που βρίσκονται πριν από τα ρήματα είδα και βάλεις δεν είναι άρθρα αλλά αντωνυμίες.

Συγκεκριμένα, οι λέξεις το, του, τον, τη(ν), της, τις, τους, τα μπορεί να είναι οριστικά άρθρα αλλά και αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών. Για να τα ξεχωρίσουμε, αρκεί να θυμόμαστε ότι τα άρθρα μπαίνουν μπροστά από ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα), ενώ οι αντωνυμίες μπαίνουν μπροστά ή ύστερα από ρήματα.

Τον (=αυτόν) είδα χτες μαζί με τον αδερφό του.

Να το (=αυτό) βάλεις κάτω από το τραπέζι.

Τα άρθρα μπαίνουν μπροστά από ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα) ενώ οι αντωνυμίες μπαίνουν μπροστά ή ύστερα από ρήματα.

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών για να μην επαναλαμβάνουμε ένα όνομα που έχουμε επι ή έχουμε γράψει προηγουμένως.

π.χ. Το απόγευμα συνάντησα τους φίλους του αδερφού μου.

Όταν έρθουν στην πόλη μας θα τους καλέσω στο πάρτι μου.

Ασκήσεις

1. Να ξαναγράψεις τις προτάσεις αντικαθιστώντας όσα ουσιαστικά μπορείς με τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας όπως το παράδειγμα.

π.χ. Έκαναν δώρο του Τάκη ένα βιβλίο.

Του έκαναν δώρο ένα βιβλίο.

α) Θα βαφτίσουν τον μπέμπτη το άλλο Σάββατο.

β) Ακούμπησε τη φωτογραφική μηχανή πάνω στο τραπέζι.

γ) Πήρες τηλέφωνο τους γονείς σου;

δ) Φώναξε τα παιδιά να έρθουν να φάνε.

2. Να βρεις σε ποια λέξη αναφέρονται οι λέξεις που είναι γραμμένες με έντονα γράμματα και να την κυκλώσεις.

α) Χάλασε το αυτοκίνητο και θα το πάω αύριο στο συνεργείο.

β) Όταν τηλεφωνήσεις στην Αναστασία, πες της να έρθει αύριο.

γ) Έβαλε τα παιχνίδια στην ντουλάπα για να τα κρύψει από τον αδερφό του.

δ) Η μητέρα έπλυνε τις κουρτίνες του σαλονιού, αλλά δεν τις σιδέρωσε ακόμα.

ε) Ενημέρωσα το Μάκη για την εκδρομή. Του είπα να είναι εδώ στις 8.00.

στ) Η Λίζα δεν έχει αποφασίσει ακόμη. Ας την αφήσουμε να σκεφτεί.

3. Να γράψεις μέσα στην παρένθεση αν οι λέξεις με έντονα γράμματα είναι άρθρα ή αντωνυμίες.

α) Αυτή τη φορά θα τη μαλώσω. (...../.....)

β) Τις διάβασες όλες τις σελίδες; (...../.....)

γ) Τους γονείς σου να τους αγαπάς και να τους προσέχεις. (...../...../.....)

δ) Η δασκάλα τους μίλησε για την ανακύκλωση. (...../.....)

ε) Δεν τον νοιάζει για τους άλλους, κοιτάζει μόνο τον εαυτό του. (...../.....)

στ) Της Κικής της αρέσει αυτό το τραγούδι. (...../.....)

Απλές και Σύνθετες προτάσεις

Τα παιδιά παίζουν κρυφτό. (απλή πρόταση)

Η Ελένη είναι ευγενική. (απλή πρόταση)

Οι δύο παραπάνω προτάσεις λέγονται απλές. Απλή είναι η πρόταση που έχει:

- μόνο ένα ρήμα
π.χ. Παίζουν.
Είναι.
- ένα ρήμα και το υποκείμενό του
π.χ. Τα παιδιά παίζουν.
- ένα ρήμα, το υποκείμενό του και το αντικείμενό του
π.χ. Τα παιδιά παίζουν κρυφτό.
- ένα ρήμα, το υποκείμενό του και το κατηγορούμενο
π.χ. Η Ελένη είναι ευγενική.

Τα παιδιά και οι φίλοι τους παίζουν κρυφτό.

Τα παιδιά παίζουν κρυφτό και κνηρητό.

Η Ελένη είναι ευγενική και χαμογελαστή.

Οι παραπάνω προτάσεις λέγονται σύνθετες. Σύνθετη είναι η πρόταση που έχει:

- ένα ρήμα και περισσότερα από ένα υποκείμενα
π.χ. Τα παιδιά και οι φίλοι τους παίζουν κρυφτό.
- ένα ρήμα και περισσότερα από ένα αντικείμενα
π.χ. Τα παιδιά παίζουν κρυφτό και κνηρητό.
- ένα ρήμα και περισσότερα από ένα κατηγορούμενα
π.χ. Η Ελένη είναι ευγενική και χαμογελαστή.

Στις σύνθετες προτάσεις τα υποκείμενα, τα αντικείμενα ή τα κατηγορούμενα που είναι περισσότερα από ένα χωρίζονται μεταξύ τους με κόμμα ή συνδέονται με το σύνδεσμο και.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις στην παρένθεση Α αν είναι απλή πρόταση και Σ αν είναι σύνθετη.

α) Πώς πέρασες τις διακοπές; (.....)

β) Ο Μηνάς και η Μαρίνα είναι ξαδέρφια. (.....)

γ) Όλοι θέλουν να παίξουν αυτό το παιχνίδι. (.....)

δ) Μου αρέσουν οι σοκολάτες, τα παγωτά και οι καραμέλες. (.....)

ε) Αγόρασε από τη λαϊκή μήλα, αχλάδια και πορτοκάλια. (.....)

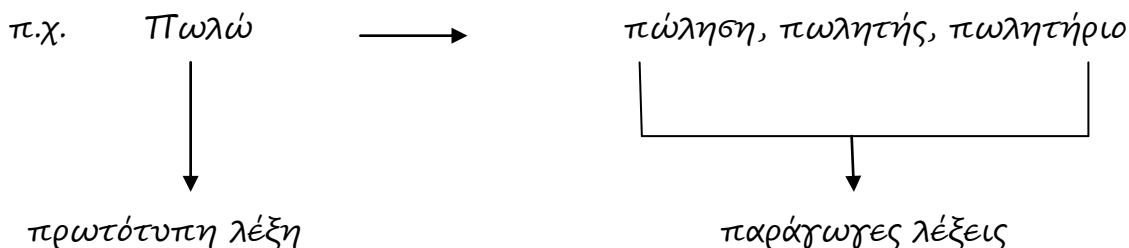
στ) Η μητέρα μου είναι νέα και όμορφη. (.....)

Σκουπίδια στη θάλασσα

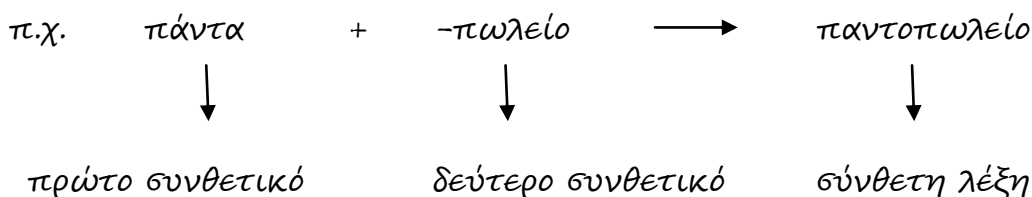
Παραγωγή και σύνθεση λέξεων

Η παραγωγή και η σύνθεση λέξεων είναι δύο τρόποι με τους οποίους σχηματίζονται πάρα πολλές λέξεις.

Παραγωγή έχουμε όταν μια λέξη σχηματίζεται από μια άλλη λέξη, την πρωτότυπη. Η καινούρια λέξη λέγεται παράγωγη.

Σύνθεση έχουμε όταν μια λέξη σχηματίζεται από δύο άλλες λέξεις με ένωση. Η καινούρια λέξη λέγεται σύνθετη, ενώ οι άλλες δύο από τις οποίες σχηματίζεται λέγονται συνθετικά.

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Πολλές λέξεις, όταν ενώνονται, παίρνουν ανάμεσά τους ένα φωνήεν, το ο, το οποίο μπαίνει στη θέση της κατάληξης της πρώτης λέξης.

π.χ. μπαλκόνι + πόρτα = μπαλκονόπορτα

Σύνθεση με αχώριστα μόρια

Τα αχώριστα μόρια είναι μονοσύλλαβες ή δυσύλλαβες λέξεις που δε χρησιμοποιούνται ποτέ μόνες τους στο λόγο, αλλά τις βρίσκουμε μόνο ως πρώτα συνθετικά στις λέξεις.

Τα πιο συνηθισμένα αχώριστα μόρια είναι τα εξής: το στερητικό α- (αν-), το ξε- και το ανα-.

- Το α- (αν- μπροστά από φωνήεν) σημαίνει στέρηση.
π.χ. άκακος, ανήσυχος
- Το ξε- (ξ- μπροστά από φωνήεν) σημαίνει έξω, πολύ, εντελώς ή στέρηση.
π.χ. ξεπορτίζω, ξεμακραίνω, ξεπουλώ, ξαρματώνω
- Το ανά- συνήθως σημαίνει επάνω ή πάλι.
π.χ. αναπηδώ, αναγέννηση

Εκτός από τα παραπάνω, υπάρχουν και διάφορα αχώριστα μόρια λόγια. Αυτά ήταν αρχαίες προθέσεις και άλλες άκλιτες λέξεις, που στη σημερινή γλώσσα χρησιμοποιούνται μόνο ως πρώτα συνθετικά. Τα κυριότερα λόγια αχώριστα μόρια είναι τα εξής:

- δια- π.χ. διαλύω, διαβαίνω
- δυσ- π.χ. δύσκολος, δυσκίνητος
- ημι- π.χ. ημίθεος, ημικύκλιο
- ομο- π.χ. ομόφωνος, ομόθρησκος
- τηλε- π.χ. τηλεόραση, τηλεθεατής
- υπο- π.χ. υπόγειο, υπόστεγο

Το στερητικό α- γίνεται αν- όταν ενώνεται με λέξη που αρχίζει από φωνήεν. Ενώ το ξε- γίνεται ξ- όταν ενώνεται με λέξη που αρχίζει από φωνήεν.

Ασκήσεις

1. Να ξαναγράψεις με μια σύνθετη λέξη πώς λέγεται τι μέρος που πωλούνται;

- α) δίσκοι
- β) άνθη
- γ) κρέας
- δ) βιβλία
- ε) ψάρια (=ιχθύες)
- στ) χαρτιά

2. Να βρεις πώς λέγεται αυτός που ασχολείται :

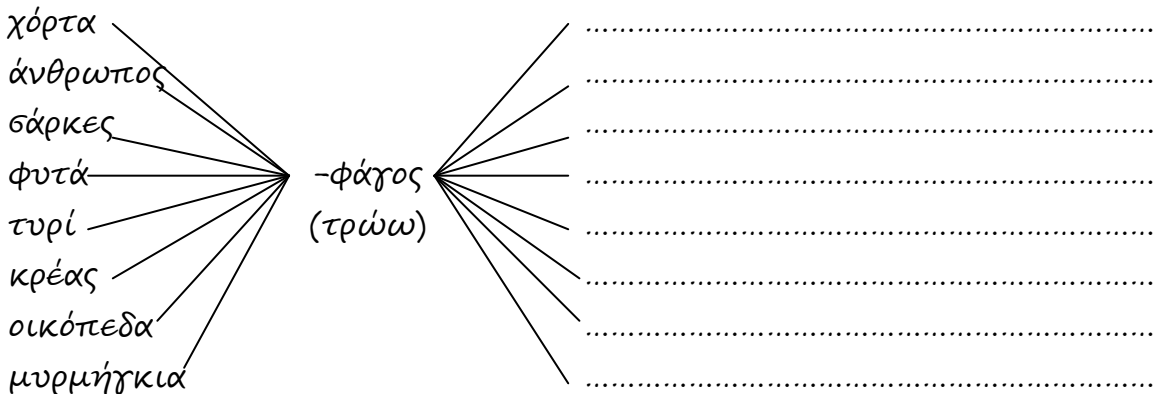
Οι λέξεις που έχουν β' συνθετικό το -λόγος σημαίνουν αυτόν που ασχολείται με αυτό που δηλώνει το α' συνθετικό.

π.χ. καρδιολόγος = αυτός που ασχολείται με την καρδιά

- α) με τους πνεύμονες
- β) με τα οικονομικά
- γ) με τα φυτά
- δ) με τη βυζαντινή εποχή
- ε) με τα αρχαία ευρήματα

3. Να σχηματίσεις σύνθετες λέξεις όπως στο παράδειγμα.

4. Να σχηματίσεις λέξεις με πρώτο συνθετικό το μόριο α-.

- α) α + δυνατός
- β) α + γελαστός
- γ) α + πιστός
- δ) α + ήσυχος

5. Να σχηματίσεις τα αντίθετα των παρακάτω ρημάτων με πρώτο συνθετικό το μόριο Ξε-.

- α) σκονίζω
β) τρυπώνω
γ) στρώνω
δ) γράφω

6. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά με ρήματα και να σχηματίσεις συνθέτες λέξεις όπως το παράδειγμα.

- π.χ. ανά + τρέχω ανατρέχω
α) ανά +
β) ανά +
γ) ανά +
δ) ανά +

Ενότητα 5

Ασφαλώς... κυκλοφορώ

Μάθημα κυκλοφοριακής αγωγής

Σύνθετες λέξεις

Η λέξη που δημιουργείται αν ενώσουμε δύο απλές λέξεις λέγεται **σύνθετη**. Κάθε λέξη που δεν είναι σύνθετη είναι απλή.

π.χ. παιδί (απλή λέξη)

πλούσιος + παιδί → πλουσιόπαιδο (σύνθετη λέξη)

Οι απλές λέξεις που ενώνονται λέγονται **συνθετικά**.

π.χ. βουνό + κορφή → βουνοκορφή
(απλή) (απλή) (σύνθετη)

↓ ↓

α' συνθετικό

β' συνθετικό

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Πολλές φορές κατά τη σύνθεση δύο λέξεων γίνεται κάποια αλλαγή. Τα δύο συνθετικά ενώνονται με το φωνήεν ο.

π.χ. μπαλκόνι + πόρτα → μπαλκονόπορτα

1. Να σχηματίσεις σύνθετες λέξεις ενώνοντας τις παρακάτω λέξεις.

- α) χελιδόνι + φωλιά
- β) γλυκός + ξινός
- γ) κουμπί + τρύπα
- δ) τρέμω + σβήνω

2. Να γράψεις τα συνθετικά των παρακάτω λέξεων.

- α) ψαρόβαρκα +
- β) σελιδοδείκτης +
- γ) αγριόχοιρος +
- δ) βατραχοπέδιλα +

3. Να ξαναγράψεις τις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες φράσεις με τις κατάλληλες σύνθετες λέξεις.

α) Ήταν ένας γέρος με γκρίζα μαλλιά και μαύρα μάτια.

β) Η Φωτεινή είναι ψηλή και λιγνή.

γ) Ο δρόμος είναι στενός και μακρύς.

Ελλειπτικές προτάσεις

- Φεύγουμε αύριο το πρωί!
- Καλό ταξίδι!

Η πρόταση Καλό ταξίδι είναι ελλειπτική. Ελλειπτική λέγεται η πρόταση από την οποία λείπει ένας ή περισσότεροι από τους κύριους όρους· δηλαδή το ρήμα, το

υποκείμενο ή το κατηγορούμενο επειδή εννοούνται εύκολα από τα συμφραζόμενα.

- π.χ. - Φεύγουμε αύριο το πρωί!
- (Σας εύχομαι) Καλό ταξίδι!

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τις λέξεις που λείπουν από τις παρακάτω ελλειπτικές προτάσεις ώστε να είναι ολοκληρωμένες.

π.χ. Χρόνια πολλά! (σου εύχομαι) Χρόνια πολλά!

- α) Για πού;
- β) Πώς έτσι;
- γ) Ώρα για ύπνο.
- δ) Κρύο ε;

2. Να γράφεις μέσα στην παρένθεση Α για τις απλές, Σ για τις σύνθετες και Ε για τις ελλειπτικές προτάσεις.

(Απλές και σύνθετες προτάσεις βλ. σελ. 41)

- α) Πέρασαμε πολύ ωραία χθες βράδυ. (.....)
- β) Ώρα για φαγητό. (.....)
- γ) Όλη η περιοχή και η θάλασσα
μολύνθηκαν από τα καυσαέρια. (.....)
- δ) Και του χρόνου! (.....)
- ε) Λόγω της βροχής υπήρχε μεγάλο μπουτιλιάρισμα. (.....)
- ζ) Καλό Σαββατοκύριακο! (.....)

3. Να ξαναγράψεις τον παρακάτω διάλογο όπως θα μιλούσαμε μεταξύ μας.

- Εύχομαι σε σας καλησπέρα.
- Κι εγώ εύχομαι σε σας καλησπέρα.
- Θέλω ένα πακέτο τσίχλες.
- Ορίστε τα ρέστα σας, Κύριε.
- Σας εύχομαι καληνύχτα.
- Κι εγώ σας εύχομαι καλό βράδυ.

Στο δρόμο για το Σωτήριο

Οι εγκλίσεις του Ενεστώτα

Οριστική – Υποτακτική – Προστακτική

Οι διάφορες μορφές που παίρνουν τα ρήματα για να μας δείξουν τι ακριβώς θέλει να πει το υποκείμενό τους λέγονται εγκλίσεις. Οι εγκλίσεις των ρημάτων είναι οι εξής: η οριστική, η υποτακτική και η προστακτική.

- Όταν θέλουμε να δείξουμε ότι κάτι είναι βέβαιο ή πραγματικό, τότε χρησιμοποιούμε την οριστική.
π.χ. Ο Μιχάλης κοιτάζει το τρένο. (οριστική)
- Όταν θέλουμε να δείξουμε κάτι που θέλουμε ή περιμένουμε να γίνει, το χρησιμοποιούμε υποτακτική.
π.χ. Να κοιτάξεις τη δουλειά σου. (υποτακτική)
- Όταν θέλουμε να παρακαλέσουμε, να προτρέψουμε ή να διατάξουμε κάποιον να κάνει κάτι, τότε χρησιμοποιούμε προστακτική.
π.χ. Κοίταξε λίγο αυτό που σου δείχνω. (προστακτική)

Η υποτακτική σχηματίζεται βάζοντας μπροστά από το ρήμα ένα από τα μόρια *ας, να ή έναν* από τους συνδέσμους *αν, εάν, για να, όταν, άμα, μήπως, πριν κ.ά* ή το απαγορευτικό *μη(ν)*.

Η προστακτική έχει μόνο β' ενικό και β' πληθυντικό πρόσωπο. Η προστακτική έχει μόνο 3 χρόνους: ενεστώτα, αόριστο και παρακείμενο.

Ενεστώτας			
	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	κοιτάζω	να κοιτάζω	-
εσύ	κοιτάξεις	να κοιτάξεις	κοίταξε
αυτός, αυτή, αυτό	κοιτάζει	να κοιτάζει	-
εμείς	κοιτάζουμε	να κοιτάζουμε	-
εσείς	κοιτάζετε	να κοιτάζετε	κοιτάζετε
αυτοί, αυτές, αυτά	κοιτάζουν	να κοιτάζουν	-

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Προσέχουμε την ορθογραφία των καταλήξεων των ρημάτων στην προστακτική.

▪ -είτε	π.χ. βρίσκω	→	βρείτε
	χάνομαι	→	χαθείτε
▪ -ήστε	π.χ. σταματώ	→	σταματήστε
	απαντώ	→	απαντήστε
▪ -ίστε	π.χ. ορίζω	→	ορίστε
	σκαλίζω	→	σκαλίστε

Ασκήσεις

1. Να αναγνωρίσεις την έγκλιση των παρακάτω ρημάτων.

- α) ψάχνει
- β) να βγαίνετε
- γ) μην αφήνετε
- δ) μάζευε
- ε) καλύπτουμε
- στ) να πιστεύεις

2. Να υπογραμμίσεις τα ρήματα που είναι σε υποτακτική έγκλιση.

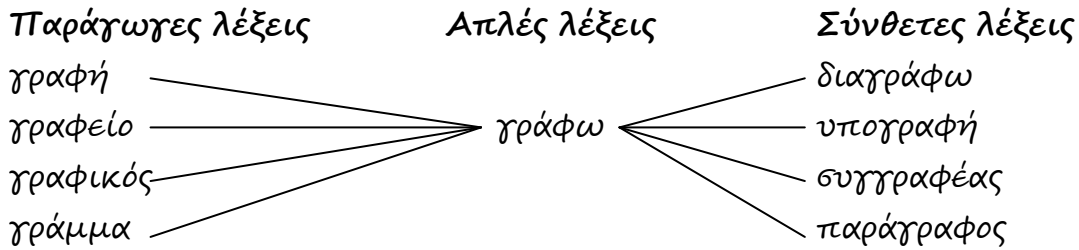
- α) Του αρέσει να ταξιδεύει στα νησιά της Ελλάδας
- β) Άρχισε να βρέχει και να κάνει κρύο.
- γ) Ο οδηγός της ιταλικας θύμωσε τόσο πολύ, που άρχισε να βρίζει.

3. Να συμπληρώσεις τις καταλήξεις των ρημάτων με ει, η, ή ι και να τονίσεις όπου πρέπει.

- α) Εάν χάσετε το δρόμο ρωτ.....στε τον περιπτερά και ζητ.....στε του να σας βοηθήσει.
- β) Οδηγ.....τε πάντα με προσοχή.
- γ) Καθαρ.....στε το δωμάτιό σας, τακτοποι.....στε την ντουλάπα και γυαλ.....στε τα παπούτσια σας.
- δ) Σταθ.....τε στη δεξιά πλευρά της σκάλας και πιαστ.....τε από την κυλιόμενη χειρολαβή.

Οικογένειες λέξεων

Όλες οι λέξεις που παράγονται από την ίδια απλή λέξη ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων. Οι λέξεις αυτές μπορεί να είναι παράγωγες ή σύνθετες.

Ασκήσεις

1. Να σχηματίσεις τις οικογένειες των παρακάτω λέξεων.

.....
βάρκα
.....

.....
χέρι
.....

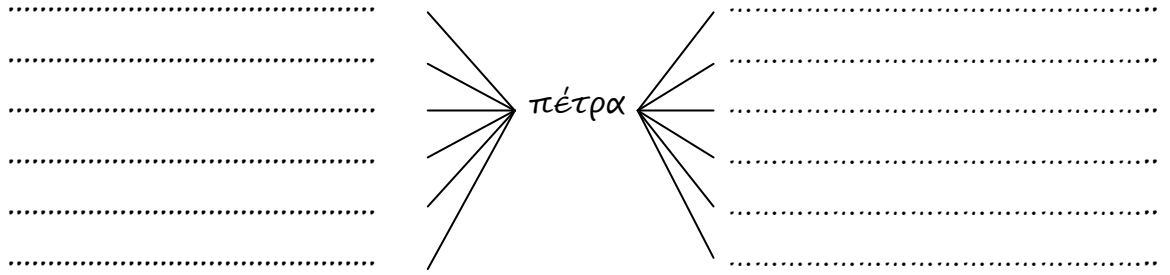
.....
κεφάλι
.....

.....
πόρτα
.....

2. Να βρεις παράγωγες και σύνθετες λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με τη λέξη πέτρα.

Παράγωγες

Σύνθετες

Ένα αλλιώτικο Πάρκο!

Ουδέτερα ουσιαστικά σε -μα

Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -μα είναι ανισοσύλλαβα, δηλαδή δεν έχουν τον ίδιο αριθμό συλλαβών σε όλες τις πτώσεις.

Συγκεκριμένα, έχουν μία συλλαβή παραπάνω στη γενική του ενικού αριθμού και σε όλες τις πτώσεις του πληθυντικού αριθμού.

π.χ. το βήμα – του βήματος

τα βήματα – των βημάτων

Ενικός αριθμός		
ονομ.	το βήμα	το άγαλμα
γεν.	του βήματος	του αγάλματος
αιτ.	το βήμα	το άγαλμα
κλητ.	- βήμα	- άγαλμα
Πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	τα βήματα	τα αγάλματα
γεν.	των βημάτων	των αγαλμάτων
αιτ.	τα βήματα	τα αγάλματα
κλητ.	- βήματα	- αγάλματα

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Τα ουδέτερα ουσιαστικά που λήγουν σε -μα και παράγονται από ρήματα των οποίων ο χαρακτήρας του θέματος είναι π, β, φ, πτ γράφονται με δύο μ (-μμα)

π.χ. βλέπω

βλέμμα

δένω

δέμα

αλλά

γράφω

γράμμα

οργάνω

όργανο

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα.

Ενικός αριθμός		
ονομ.		
γεν.		
αιτ.	το στόμα	
κλητ.		
Πληθυντικός αριθμός		
ονομ.		τα ονόματα
γεν.		
αιτ.		
κλητ.		

2. Να αλλάξεις τις παρακάτω φράσεις όπως το παράδειγμα.

π.χ. Αρρώστια στο δέρμα.

Αρρώστια του δέρματος.

α) Αύξηση στο ρεύμα.

.....

β) Διακοπή στο γύρισμα.

.....

γ) Αλλαγή στα χρώματα.

.....

δ) Εξέταση στο αίμα.

.....

Ρόδα είναι και γυρίζει

Ο στιγμαίος μέλλοντας της παθητικής φωνής

Το ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που θα γίνεται στο μέλλον για μια στιγμή (μια φορά), είναι σε χρόνο στιγμαίο μέλλοντα ή συνοπτικό μέλλοντα, όπως αλλιώς λέγεται.

Ο στιγμαίος μέλλοντας της παθητικής φωνής στην οριστική κλίνεται ως εξής:

Στιγμαίος μέλλοντας
Παθητική φωνή
θα γραφτώ
θα γραφτείς
θα γραφτεί
θα γραφτούμε
θα γραφτείτε
θα γραφτούν

Ασκήσεις

1. Να κλίνεις τα ρήματα ζεσταίνομαι και μολύνομαι στον στιγμαίο μέλλοντα της ενεργητικής και παθητικής φωνής.

Στιγμαίος μέλλοντας			
Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή	

Ενότητα 6

Ιστορίες παιδιών

Κορίτσι

Το τελικό ν

Μη νομίζεις πως δεν ξέρω το λόγο για τη χθεσινή απουσία σου.

Μερικές λέξεις άλλοτε διατηρούν το τελικό ν και άλλοτε όχι. Οι λέξεις αυτές είναι οι ακόλουθες:

- τα άρθρα το(ν), τη(ν), ένα(ν)
(το θηλυκό αόριστο άρθρο μια γράφεται χωρίς ν)
- το αριθμητικό ένα(ν)
(το θηλυκό αριθμητικό μια γράφεται χωρίς ν)
- η προσωπική αντωνυμία αυτή(ν) – τη(ν)
(η προσωπική αντωνυμία αυτόν – τον διατηρεί πάντα το τελικό ν)
- οι άκλιτες λέξεις δε(ν), μη(ν)

Οι παραπάνω λέξεις διατηρούν το τελικό ν όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από:

- φωνήεν: α, ε, η, ι, ο, υ, ω (δίψηφο φωνήεν ή συνδυασμό)
π.χ. τον άνθρωπο, την ώρα, αυτήν είδα
- δίψηφο σύμφωνο: μπ, ντ, γκ, τσ, τζ
π.χ. τον μπαμπά, την ντουλάπα
- διπλό σύμφωνο: ξ, ψ
π.χ. την ξέρω, έναν ψαρά
- στιγματικό σύμφωνο: κ, π, τ
π.χ. την καρέκλα, μην τρως

Οι παραπάνω λέξεις χάνουν το τελικό ν όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από οποιοδήποτε άλλο σύμφωνο.

π.χ. το δρόμο, ένα θάμνο, δε νομίζω, αυτή ζητάω

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Το τελικό ν διατηρείτε πάντα στο άρθρο των και στο τροπικό επίρρημα σαν.

π.χ. των φίλων, των ανθρώπων, σαν ζαρκάδι κ.ά.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις το οριστικό άρθρο **το(ν)** ή **τη(ν)** μπροστά από τα παρακάτω ουσιαστικά.

..... πατέρα

..... τζίτζικα

..... άρρωστο

..... μητέρα

..... ράχη

..... νταλικά

..... γεωργό

..... μνήμη

..... ξεναγρό

..... βκόνη

..... Θεό

..... νεράιδα

2. Να διαγράψεις το τελικό ν απ' όπου δε χρειάζεται.

τον κήπο

μην φωνάζεις

αυτήν χαιρέτησα

τον χρόνο

δεν ήρθε

έναν συγγραφέα

την ζωή

μιαν πόρτα

την ρωτώ

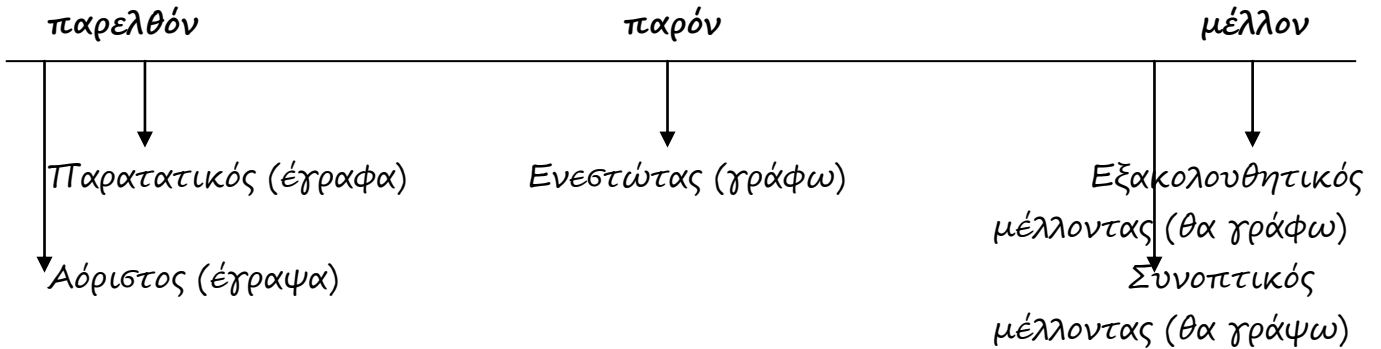
την έξοδο

σαν πούπουλο

τον ψεύτη

Το μεγάλο μυστικό

Ο αόριστος και ο συνοπτικός μέλλοντας της ενεργητικής φωνής

Σε προηγούμενο μάθημα μάθαμε για τον ενεστώτα, τον παρατατικό και τον εξακολουθητικό μέλλοντα. Στο μάθημα αυτό θα εξετάσουμε τον αόριστο και το συνοπτικό μέλλοντα της ενεργητικής φωνής.

π.χ. Το έγραψες αυτό που σου είπα;

Το ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που έγινε στο παρελθόν για μια στιγμή είναι σε χρόνο αόριστο.

Ο παρατατικός και ο αόριστος λέγονται παρελθοντικοί χρόνοι, γιατί και οι δύο αναφέρονται στο παρελθόν, στο χτες, αλλά αυτό που δείχνουν έχει διαφορετική διάρκεια.

Πότε θα γράψεις την αντιγραφή σου;

Το ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που θα γίνει στο μέλλον σε μια στιγμή είναι σε χρόνο συνοπτικό μέλλοντα.

Ο εξακολουθητικός και ο συνοπτικός μέλλοντας λέγονται μελλοντικοί χρόνοι, γιατί αναφέρονται στο μέλλον, στο αύριο, αλλά αυτό που δείχνουν έχει διαφορετική διάρκεια.

Ενεργητική φωνή			
Αόριστος			Συνοπτικός μέλλοντας
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Οριστική
έγραφα	να γράψω	-	θα γράψω
έγραψες	να γράψεις	γράψε	θα γράψεις
έγραψε	να γράψει	-	θα γράψει
γράψαμε	να γράψουμε	-	θα γράψουμε
γράψατε	να γράψετε	γράψτε	θα γράψετε
έγραψαν	να γράψουν	-	θα γράψουν

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα.

Αόριστος	Ενεστώτας	Συνοπτικός μέλλοντας
χτύπησα		
		θα απλώσεις
	καθαρίζω	
φύγαμε		
	κοιτάζετε	
		θα μείνουν

2. Να συμπληρώσεις τα κενά στο παρακάτω κείμενο βάζοντας τα ρήματα στον αόριστο.

πέφτω, ξεκινώ, νικώ, χειροκροτώ, σταματώ,
πηδώ, φτάνω, χτυπώ, συνεχίζω, ρίχνω

Οι αθλήτριες όλες μαζί.
 με επιτυχία το πρώτο εμπόδιο και οι θεατές τις
 Κάποια στιγμή μία αθλήτρια
 πάνω σ' ένα εμπόδιο, το
 κάτω και το πόδι

της. Έτσι τον αγώνα. Οι υπόλοιπες αθλήτριες
 και στο τέρμα.
 Στον αγώνα η αθλήτρια με τον αριθμό 5.

3. Να συμπληρώσεις τα κενά γράφοντας τα ρήματα των παρενθέσεων στο συνοπτικό μέλλοντα.

Την Κυριακή εμείς (ξυπνώ) νωρίς, γιατί
 (πηγαίνω) στο χωριό
 (ξεκινώ) γύρω στις 8 και
 (παίρνω) μαζί και το σκυλάκι μας.
 (περνώ) από τον Άγιο Κωνσταντίνο, ενώ
 (σταματώ) για λίγο στα Τέμπη. Μάλλον
 (φτάνω) κατά το μεσημεράκι.

Ο αδελφός της Ασπασίας

Ο ενεστώτας, ο παρατατικός και ο εξακολουθητικός μέλλοντας της παθητικής φωνής

Τα ρήματα που έχουν κατάληξη -ω στην ενεργητική φωνή τελειώνουν σε -ομαι στην παθητική φωνή.

π.χ. δένω - ενεργητική φωνή

δένομαι - παθητική φωνή

Παθητική φωνή		
Ενεστώτας	Παρατατικός	Εξακολουθητικός μέλλοντας
ντύνομαι	ντυνόμουν	θα ντύνομαι
ντύνεσαι	ντυνόσουν	θα ντύνεσαι
ντύνεται	ντυνόταν	θα ντύνεται
ντυνόμαστε	ντυνόμαστε	θα ντυνόμαστε
ντύνεστε	ντυνόσαστε	θα ντύνεστε
ντύνονται	ντύνονταν	θα ντύνονται

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Προσέχουμε !!!!

Να μην μπερδεύουμε τις κατάληξεις **-τε** και **-ται**. Χρησιμοποιούμε την κατάληξη **-τε** στο β' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα στην ενεργητική φωνή.

π.χ. Να ντύνετε καλά τα μικρά παιδιά, για να μην αρρωσταίνουν.

Χρησιμοποιούμε την κατάληξη **-ται** στο γ' ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα στην παθητική φωνή.

π.χ. Αυτή ντύνεται πολύ όμορφα.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τον πίνακα.

Παρατατικός	Ενεστώτας	Εξακολουθητικός μέλλοντας
	φωτίζεται	
χανόμαστε		
		θα κρύβεστε
	ανοίγομαι	
λουζόσουν		
		θα ζεσταίνομαι

2. Να συμπληρώσεις τις κατάληξεις των ρημάτων με **-τε** ή **-ται**.

α) Πρέπει να προσέξε..... γιατί η άσκηση δε λύνε..... με τον τρόπο που νομίζετ..... .

β) Ο Θωμάς ντύνε..... πολύ ωραία και μόνος του. Δεν είναι ανάγκη να τον ντύνε..... εσείς.

γ) Δε μαθαίνουν..... εύκολα αυτά τα πράγματα. Θέλε..... να προσπαθήσει..... άλλη μια φορά;

δ) Το παιχνίδι αυτό παίζε..... πιο γρήγορα, όχι όπως το παίζε..... εσείς.

ε) Θέλε..... να καθίσει..... λίγο να παρακολουθήσει..... πώς επισκευάζε..... το αυτοκίνητο;

στ) Ο Κοσμάς κουράζε..... πολύ στη δουλειά. Μην τον κουράζε..... περισσότερο στο σπίτι.

Ο εξάχρονος ήρωας της Ορλεάνης

Τα αριθμητικά επίθετα

Η μητέρα έβαψε είκοσι πέντε αυγά για το Πάσχα.

Ο Έλληνας κολυμβητής τερμάτισε έβδομος στον τελικό των 50μ.

Οι λέξεις που είναι με έντονα γράμματα δηλώνουν αριθμούς. Οι λέξεις αυτές λέγονται **αριθμητικά**. Τα αριθμητικά χωρίζονται σε ουσιαστικά και επίθετα. Στο μάθημα αυτό θα εξετάσουμε τα **αριθμητικά επίθετα**. Τα αριθμητικά επίθετα ανάλογα με τη σημασία τους χωρίζονται σε **απόλυτα**, **τακτικά**, **πολλαπλασιαστικά** και **αναλογικά**.

• Απόλυτα αριθμητικά

Τα αριθμητικά επίθετα που φανερώνουν ορισμένο πλήθος από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα λέγονται **απόλυτα**.

π.χ. **τριάντα μαθητές**, **δέκα ημέρες κ.ά.**

Από τα απόλυτα αριθμητικά κλίνονται μόνο τα :

ένας, μία-μια, ένα

τρεις, τρεις, τρία

τέσσερις, τέσσερις, τέσσερα

Τα αριθμητικά δύο ή δυο και από το πέντε μέχρι το εκατό δεν κλίνονται, αλλά διατηρούν τον ίδιο τύπο και στα τρία γένη και σε όλες τις πτώσεις.

ένας		
Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ένας	μία, μια	ένα
ενός	μιας	ενός
ένα(ν)	μία, μια	ένα

τρεις, τέσσερις			
Αρσενικό και θηλυκό	ουδέτερο	Αρσενικό και θηλυκό	ουδέτερο
τρεις	τρία	τέσσερις	τέσσερα
τριών	τριών	τεσσάρων	τεσσάρων
τρεις	τρία	τέσσερις	τέσσερα

- Τακτικά αριθμητικά

Τα αριθμητικά επίθετα που φανερώνουν τη σειρά, δηλαδή τη θέση που παίρνει το ουσιαστικό σε μια σειρά από όμοια πράγματα, λέγονται τακτικά. Τα περισσότερα τακτικά αριθμητικά τελειώνουν σε -(τ)ος, -(τ)η, -(τ)ο.

π.χ. πρώτη φορά, δέκατο αυτοκίνητο κ.ά.

Πίνακας απόλυτων και τακτικών αριθμητικών		
Αριθμοί	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
1	ένας, μία (μια), ένα	πρώτος -η -ο
2	δύο (δυο)	δεύτερος -η -ο
3	τρεις, τρία	τρίτος -η -ο
4	τέσσερις, τέσσερα	τέταρτος -η -ο
5	πέντε	πέμπτος -η -ο
6	έξι	έκτος -η -ο
7	εφτά (επτά)	έβδομος -η -ο
8	οχτώ (οκτώ)	όγδοος -η -ο
9	εννέα, εννιά	ένατος -η -ο
10	δέκα	δέκατος -η -ο
11	έντεκα	ενδέκατος -η -ο
12	δώδεκα	δωδέκατος -η -ο
13	δεκατρείς, δεκατρία	δέκατος τρίτος -η -ο
14	δεκατέσσερις, δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος -η -ο
15	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος -η -ο
16	δεκαέξι (δεκάξι)	δέκατος έκτος -η -ο
17	δεκαεφτά (δεκαεπτά)	δέκατος έβδομος -η -ο
18	δεκαοχτώ (δεκαοκτώ)	δέκατος όγδοος -η -ο

19	δεκαεννέα (δεκαεννιά)	δέκατος ένατος -η -ο
20	είκοσι	εικοστός -ή -ό
21	είκοσι ένας, είκοσι μία, είκοσι ένα	εικοστός πρώτος -η -ο
22	είκοσι δύο	εικοστός δεύτερος -η -ο
30	τριαντα	τριακοστός ή -ό
40	σαράντα	τεσσαρακοστός -ή -ό
50	πενήντα	πεντηκοστός -ή -ό
60	εξήντα	εξηκοστός -ή -ό
70	εβδομήντα	εβδομηκοστός ή -ό
80	ογδόντα	ογδοηκοστός -ή -ό
90	ενενήντα	ενενηκοστός -ή -ό
100	εκατό	εκατοστός -ή -ό
101	εκατόν ένας, εκατό μία, εκατόν ένα	εκατοστός πρώτος -η -ο
102	εκατό δύο	εκατοστός δεύτερος -ή -ό
200	διακόσιοι -ες -α	διακοσιοστός -ή -ό
300	τριακόσιοι -ες -α	τριακοσιοστός -ή -ό
400	τετρακόσιοι -ες -α	τετρακοσιοστός -ή -ό
500	πεντακόσιοι -ες -α	πεντακοσιοστός -ή -ό
600	εξακόσιοι -ες -α	εξακοσιοστός -ή -ό
700	εφτακόσιοι -ες -α	εφτακοσιοστός -ή -ό
800	οχτακόσιοι -ες -α	οχτακοσιοστός -ή -ό
900	εννιακόσιοι -ες -α	εννιακοσιοστός -ή -ό
1.000	χίλιοι, χίλιες, χίλια	χιλιοστός -ή -ό
2.000	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός -ή -ό
10.000	δέκα χιλιάδες	δεκακισχιλιοστός - ή - ό
100.000	εκατό χιλιάδες	εκατοντακισχιλιοστός -ή -ό
1.000.000	ένα εκατομμύριο	εκατομμυριοστός -ή -ό
1.000.000.000	ένα δισεκατομμύριο	δισεκατομμυριοστός -ή -ό

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

- 1) Τα απόλυτα αριθμητικά από το 13 ως το 19 γράφονται με μια λέξη.
π.χ. δεκαπέντε, δεκαοχτώ
- 2) Τα απόλυτα αριθμητικά από το 21 και εξής γράφονται με χωριστές λέξεις.
π.χ. είκοσι έξι, σαράντα τρία, εκατόν τριάντα ένα
- 3) Τα τακτικά από το 13 και εξής γράφονται με χωριστές λέξεις.
- 4) Το απόλυτο αριθμητικό εννέα ή εννιά γράφεται με δύο ν, καθώς και όλες οι σύνθετες λέξεις που περιέχουν τη λέξη εννέα ή εννιά.
π.χ. δεκαεννιά, εννιακόσια κ.ά.

Εξαιρούνται και γράφονται με ένα ν τα αριθμητικά ενενήντα, ενενηκοστός, ένατος κ.ά.

Σύνθετες λέξεις με αριθμητικά

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τα αριθμητικά επίθετα ως πρώτα συνθετικά σε σύνθετες λέξεις. Τα αριθμητικά αλλάζουν και παίρνουν διαφορετική μορφή όταν είναι α' συνθετικά σε σύνθετες λέξεις.

• ένας, μία, ένα	-	μονό-	π.χ. μονοσύλλαβη
• δύο	-	δι-/δισ-	π.χ. δυσύλλαβη, διώροφος
• τρία	-	τρι-/τρις-	π.χ. τρίμηνο, τριδιάστατος
• τέσσερα	-	τετρά-	π.χ. τετρασέλιδο

Τα αριθμητικά από το πέντε ως το ενενήντα εννέα έχουν το συνδετικό φωνήεν α ανάμεσα δ' αυτά και το β' συνθετικό.

π.χ. οχτάχρονος, ενενηντάχρονος

Ως α' συνθετικό χρησιμοποιείται το ημι-, που δηλώνει ότι κάτι είναι μισό ή δεν έχει ολοκληρωθεί.

π.χ. ημίχρονο, ημίγυμνος

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε το **δις-** με το **δυσ-**. Το **δις-** είναι η μορφή που παίρνει το απόλυτο αριθμητικό δύο όταν είναι α' συνθετικό σε σύνθετη λέξη, ενώ το **δυσ-** είναι αχώριστο μόριο που σημαίνει τη δυσκολία ή κακό αποτέλεσμα.

π.χ. **δίς**τηλο άρθρο αλλά **δύσ**τυχο παιδί

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τα απόλυτα αριθμητικά που φανερώνουν οι αριθμοί στις παρενθέσεις.

α) Στην πόλη μας κατοικούν περίπου
(400.000) άνθρωποι.

β) Στη σχολή της Ρένας φοιτούν (1.500)
άτομα.

γ) (320) άτομα παραμένουν αποκλεισμένα
από τα χιόνια.

δ) Το ταξίδι με το πλοίο διαρκεί (19) ώρες.

ε) Τα θύματα του τραχικού δυστυχήματος ήταν
..... (53).

στ) Η τάξη μας έχει (34) μαθητές:
..... (21) κορίτσια και
..... (13) αγόρια.

2. Να γράψεις τους παρακάτω αριθμούς ολογράφως στη σωστή πτώση.

α) (3) μαθητές

β) (1) σπιτιού

γ) (10) μολύβια

δ) (14) αυγών

ε) (2) βιβλίων

- στ) (3) κυνηγών
 ζ) (1) δασκάλας
 η) (100) ευρώ

3. Να γράψεις με μια λέξη πώς λέγεται:

- α) η άδεια που διαρκεί δέκα μέρες
 β) η γυναίκα που έχει ύψος δύο μέτρα
 γ) το σχήμα που έχει τρεις γωνίες
 δ) η μπλούζα που έχει ένα χρώμα
 ε) το αυτοκίνητο που έχει τέσσερις πόρτες

4. Να φτιάξεις σύνθετες λέξεις χρησιμοποιώντας ως α' συνθετικό το ημί-

- α) ώρα
 β) τελικός
 γ) υπόγειο
 δ) όροφος

5. Να γράψεις το απόλυτο και το τακτικό αριθμητικό των παρακάτω αριθμών.

<u>Αριθμοί</u>	<u>Απόλυτα</u>	<u>Τακτικά</u>	
12	παίχτης
9	βειρά
21	μαθητής
34	λεπτό
93	φορά
70	χώρα
108	συμμετοχή

Ενότητα 7

Η Ελιά

Η Ελιά

Πάθη φωνηέντων

Πολλές φορές τα φωνήεντα παθαίνουν κάποιες αλλαγές που τις λέμε πάθη φωνηέντων. Τρία πάθη φωνηέντων είναι : η έκθλιψη, η αφαίρεση και η αποκοπή.

- Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν (ή δίψηφο) και η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν (ή δίψηφο), η πρώτη λέξη χάνει το τελικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει απόστροφος. Το φαινόμενο αυτό λέγεται **έκθλιψη**.

π.χ. με *έδιωξε* – μ' *έδιωξε*
του ουρανού – τ' ουρανού

- Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν (ή δίψηφο) και η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν (ή δίψηφο), η δεύτερη λέξη χάνει το αρχικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει απόστροφος. Το φαινόμενο αυτό λέγεται **αφαίρεση**.

π.χ. μου *έδωσε* – μου *δωσε*
θα *έχει* – θα *χει*

- Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν και η επόμενη λέξη αρχίζει από σύμφωνο, η πρώτη λέξη χάνει το τελικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει απόστροφος. Το φαινόμενο αυτό λέγεται **αποκοπή**.

π.χ. *κάνε το* – *καν' το*
κόψε το – *κόψ' το*

Το και είναι η μοναδική λέξη που χάνει γράμμα χωρίς να πάρει απόστροφο και γίνεται κι μπροστά από φωνήεν.

π.χ. και άλλο – κι άλλο

και εκείνη – κι εκείνη

Το μέσα παθαίνει έκθλιψη.

π.χ. μέσα από – μεσ' από

Όταν όμως παθαίνει αποκοπή, γράφεται με τελικό -ς και χωρίς απόστροφο.

π.χ. μέσα στο σπίτι – μες στο σπίτι

Ασκήσεις

1. Να γράψεις με έκθλιψη τις παρακάτω φράσεις.

το όνειρο

για αυτό

και αφού

από όλους

μέσα από

με ακούς

2. Να γράψεις με αφαίρεση τις παρακάτω φράσεις.

να είσαι

το έμαθες

μου έφερε

θα έρθουν

το ένα

σου έστειλε

3. Να γράφεις με αποκοπή τις παρακάτω φράσεις.

φέρε την
μέσα στην τάξη
από τον κόσμο
δείξε τους
κόψε το

4. Να ξαναγράψεις τις φράσεις βάζοντας απόστροφο στη θέση του φωνήεντος που μπορεί να φύγει και να γράφεις στην παρένθεση ποιο φαινόμενο έχουμε κάθε φορά (έκθλιψη, αφαίρεση, αποκοπή).

α) Του έπεσε (.....)
β) Θα είμαστε (.....)
γ) Το ονειρεύτηκε..... (.....)
δ) πάρε τα όλα (.....)
ε) Τα αστέρια (.....)

Οι μύθοι και η ελιά

Ασύνδετο σχήμα

Ασύνδετο λέγεται το σχήμα λόγου κατά το οποίο παρατίθενται όμοιες προτάσεις ή όμοιες λέξεις (ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα κ.λπ.), χωρίς να συνδέονται μεταξύ τους με κάποιο σύνδεσμο, αλλά χωρίζονται με κόμμα.

π.χ. Ο άντρας πήρε το λεωφορείο, έφτασε στο λιμάνι, κάθισε σ' ένα παγκάκι κι αγνάντευε τη θάλασσα.

Η Κυριακή είναι μια κοπέλα ψηλή, λεπτή, όμορφη και καλοντυμένη.

Ασκήσεις

1. Να βάλεις κόμμα (,) όπου χρειάζεται στις παρακάτω προτάσεις.

- α) Ο Χάρης είναι ένα έξυπνο ζωηρό χαρούμενο παιδί.
β) Ο πατέρας κλαδεύει τα δέντρα η μητέρα σκουπίζει τα παιδιά διαβάζουν.
γ) Το κλίμα είναι υγρό βροχερό όχι πολύ ζεστό όχι πολύ παγωμένο άστατο.

2. Να γράψεις Σ (Σωστό) ή Λ (Λάθος) για να δείξεις αν στις παρακάτω προτάσεις έχουμε ασύνδετο σχήμα ή όχι.

- α) Μας πρόσφεραν γλυκά, αναψυκτικά, φρούτα και διάφορα ζαχαρωτά. (.....)
- β) Θέλει και την πίτα ολόκληρη και το σκύλο χορτάτο. (.....)
- γ) Μην ξεχάσεις ν' αγοράσεις ψωμί, γάλα, τυρί, μακαρόνια, ντομάτες. (.....)
- δ) Το ανθοπωλείο πουλά τριαντάφυλλα λευκά, κόκκινα, ροζ, κίτρινα. (.....)
- ε) Θα έρθουν μαζί μας και η Ειρήνη και η Ελένη και η Νότα. (.....)

Αυτοπαθείς αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν πως το ίδιο πρόσωπο ενεργεί, δηλαδή κάνει κάτι, και το ίδιο δέχεται την ενέργεια αυτή λέγονται αυτοπαθείς αντωνυμίες.

π.χ. Η Ράνια περιποιείται τον εαυτό της.

Στο παραπάνω παράδειγμα η φράση τον εαυτό της φανερώνει ότι το ίδιο πρόσωπο, δηλαδή η Ράνια, κάνει κάτι (περιποιείται) και η ενέργεια γυρίζει στην ίδια.

Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες κλίνονται ως εξής:

Ενικός αριθμός			
	α' πρόσωπο	β' πρόσωπο	γ' πρόσωπο
ονομ.	ο εαυτός μου	ο εαυτός σου	ο εαυτός του/της
γεν.	του εαυτού μου	του εαυτού σου	του εαυτού του/της
αιτ.	τον εαυτό μου	τον εαυτό σου	τον εαυτό του/της
Πληθυντικός αριθμός			
	α' πρόσωπο	β' πρόσωπο	γ' πρόσωπο
ονομ.	ο εαυτός μας	ο εαυτός σας	ο εαυτός τους
γεν.	του εαυτού μας ή των εαυτών μας	του εαυτού σας ή των εαυτών σας	του εαυτού τους ή των εαυτών τους
αιτ.	τον εαυτό μας ή τους εαυτούς μας	τον εαυτό σας ή τους εαυτούς σας	τον εαυτό τους ή τους εαυτούς τους

Ασκήσεις

- Να υπογραμμίσεις τις αυτοπαθείς αντωνυμίες στις παρακάτω προτάσεις.
 - Δεν αναγνωρίζω πια ούτε τον εαυτό μου.
 - Κατηγορεί τον εαυτό του γι' αυτό που έγινε.
 - Θεωρείτε τον εαυτό σα υπεύθυνο για το ατύχημα;
- Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά με την κατάλληλη αυτοπαθή αντωνυμία.
 - Έχω πάψει να κοιτάζω στον καθρέπτη.
 - Με το κάπνισμα κάνετε κακό
 - Ο Τάσος είναι εγωιστής και κοιτάζει μόνο
 - θα 'πρεπε να λυπάσαι όχι εμένα.
 - Μόνο σκέφτεσαι.
 - Για να αγαπήσουμε τους συνανθρώπους μας, πρέπει πρώτα να αγαπήσουμε

Θηλυκά ουσιαστικά σε -α

Θηλυκά ισοσύλλαβα σε -α

Ενικός αριθμός				
ονομ.	η φωλιά	η χώρα	η θάλασσα	η ελπίδα
γεν.	της φωλιάς	της χώρας	της θάλασσας	της ελπίδας
αιτ.	τη φωλιά	τη χώρα	τη θάλασσα	την ελπίδα
κλητ.	- φωλιά	- χώρα	- θάλασσα	- ελπίδα

Πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	οι φωλιές	οι χώρες	οι θάλασσες	οι ελπίδες
γεν.	των φωλιών	των χωρών	των θαλασσών	των ελπίδων
αιτ.	τις φωλιές	τις χώρες	τις θάλασσες	τις ελπίδες
κλητ.	- φωλιές	- χώρες	- θάλασσες	- ελπίδες

Κατά το **φωλιά** κλίνονται (χωρίς να σχηματίζουν όλα τη γενική του πληθυντικού) : καρδιά, αγορά, πλευρά, χαρά, δροσιά, δουλειά, ελιά, ματιά, ζημιά, ομορφιά, Θεσσαλονικιά, Κηφισιά, Λεμονιά κ.ά.

Κατά το **χώρα** κλίνονται (χωρίς να σχηματίζουν όλα τη γενική του πληθυντικού) : ώρα, γλώσσα, βάρκα, ημέρα, ρίζα, πλατεία, γυναικά, δόξα, δίψα, γλάστρα, ελευθερία κ.ά.

Κατά το **θάλασσα** κλίνονται: μέλισσα, αίθουσα, τράπεζα, μαθήτρια, βοήθεια, προσπάθεια, άδεια, αλήθεια κ.ά.

Κατά το **ελπίδα** κλίνονται: ασπίδα, καταγιγίδα, γαρίδα, εφημερίδα, πατρίδα, σταφίδα, βειρήνα, λαμπάδα, θυγατέρα, νεράιδα, γοργόνα, αμαζόνα κ.ά.

- 1) Τα θηλυκά ισοσύλλαβα ουσιαστικά σε -α είναι οξύτονα, παροξύτονα και προπαροξύτονα.
- 2) Στη γενική του πληθυντικού αριθμού τονίζονται στη λήγουσα. Σε όλες τις άλλες πτώσεις τονίζονται όπου στην ονομαστική του ενικού.
- 3) Όσα θηλυκά ισοσύλλαβα ουσιαστικά σε -α είναι τρισύλλαβα ή πολυσύλλαβα και έχουν κατάληξη -ίδα, -αδα, -γα, -γχα -ότητα, ύτητα, καθώς και ορισμένα άλλα, όπως, η μητέρα, η εικόνα, η ακτίνα, η σταγόνα, η χελώνα, δεν τονίζονται στη λήγουσα στη γενική πληθυντικού αλλά στην παραλήγουσα.
π.χ. η μητέρα - των μητέρων,
η ικανότητα - των ικανοτήτων,
η ασπίδα - των ασπίδων

Θηλυκά ανισοσύλλαβα σε -α

Ενικός αριθμός	
ονομ.	η μαμά
γεν.	της μαμάς
αιτ.	τη μαμά
κλητ.	- μαμά

Πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	οι μαμάδες
γεν.	των μαμάδων
αιτ.	τις μαμάδες
κλητ.	- μαμάδες

Κατά το **μαμά** κλίνονται: γιαγιά, οκά, νταντά, κυρά κ.ά.

1) Τα θηλυκά ανισοσύλλαβα ουσιαστικά σε -α τονίζονται στη λήγουσα σε όλες τις πτώσεις του ενικού αριθμού.

π.χ. η γιαγιά - της γιαγιάς - τη γιαγιά

Εξαιρείται το μάνα, που τονίζεται στην παραλήγουσα.

π.χ. η μάνα - της μάνας - τη μάνα

2) Σε όλες τις πτώσεις του πληθυντικού αριθμού τονίζονται στην παραλήγουσα.

π.χ. οι γιαγιάδες - των γιαγιάδων

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά βάζοντας τα ουσιαστικά των παρενθέσεων στο σωστό τύπο.

α) Παρακολούθησαμε την εξέλιξη του αγώνα με κομμένη

β) Οι παίκτες της (ομάδα) εμφανίστηκαν κουρασμένοι.

γ) Στο δάπεδο της (παλαίστρα) υπήρχε μια ορθογώνια (πλάκα)

δ) Ο Γρηγόρης δεν έχει πολλές (παρέα) και λέει πως προτιμάει τη (μοναξιά)

ε) Πέρασαν την (ημέρα) τους παίζοντας ανέμελα στην (ακρογιαλιά)

στ) Κάθε μια (ώρα) ακούγεται ο ήχος από την (καμπάνα) της (εκκλησία)

2. Να συμπληρώσεις τις στήλες όπως το παράδειγμα.

π.χ. η κυρά	της κυράς	οι κυράδες	των κυράδων
α) η καφετζού
β) η γιαγιά
γ) η μαϊμού
δ) η κουρελού
ε) η νταντά

Η ελιά στην Ελλάδα και στη Μεσόγειο

Κύρια και κοινά ουσιαστικά βλ. σελ. 8

Μαθαίνω ακόμα...

Τα κύρια ονόματα υπηρεσιών, οργανισμών, επιχειρήσεων, ιδρυμάτων γράφονται με κεφαλαίο.

π.χ. Δημόσια Υπηρεσία Ηλεκτρισμού

Γράφονται με μικρό το αρχικό γράμμα:

α) Οι λέξεις που παράγονται από τα κύρια ονόματα και από τα εθνικά ονόματα.

π.χ. Έλληνας - ελληνικός

Άγγλος - αγγλικός

Πάσχα - πασχαλινός

β) Τα επίθετα που φανερώνουν οπαδούς θρησκευμάτων.

π.χ. χριστιανός, ινδουιστής κ.ά.

γ) Τα ονόματα εποχών : άνοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο, χειμώνας

Ασκήσεις

1. Να γράψεις όσα από τα ονόματα του πλαισίου πρέπει να γραφτούν με κεφαλαίο γράμμα.

οκτώβρης, σπαρτιάτης, κινέζος, χειμώνας, αργεντινή, βουδιστής, ελεύθερος τύπος, καλοκαιρινός, θεοτόκος, πειραιάς, κίνα, ψηλορείτης, σεβασιμότατος, σωκράτης, θάλασσα, αυστραλία

.....

.....

.....

.....

Περιεκτικά ουσιαστικά

Τα ουσιαστικά που σημαίνουν το μέρος όπου υπάρχουν πολλά όμοια πρόσωπα, ζώα ή πράγματα απ' όσα φανερώνει η πρωτότυπη λέξη λέγονται περιεκτικά ουσιαστικά. Τα περιεκτικά ουσιαστικά τελειώνουν σε **-ώνας** και **-ιώνας**.

π.χ. **πεύκο** – **πευκώνας**
καλάμι – **καλαμιώνας**
πορτοκάλι – **πορτοκαλεώνας**

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Τα περιεκτικά ουσιαστικά που τελειώνουν σε **-ιώνας** και **-ώνας** γράφονται με **ωμέγα (ω)**. Με **(ω)** γράφονται κι άλλα ουσιαστικά σε **-ώνας**, τα οποία δεν είναι περιεκτικά.

π.χ. **αγκώνας**, **αγώνας**, **αιώνας** κ.ά.

Εξαιρούνται και γράφονται με **όμικρον (ο)** οι λέξεις: **Μακεδόνας**, **Στρυμόνας**, **κανόνας**, **κηδεμόνας**.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τα περιεκτικά ουσιαστικά που παράγονται από τις λέξεις των παρενθέσεων.
 - α) Οδήγησε το άλογο στον (άχυρο)
 - β) Ο θεός μου έχει ένα μεγάλο (όρνιθα) όπου εκτρέφει κότες.
 - γ) Στια πλαγιές των λόφων μπορεί κανείς να δει τους μεγάλους (αμπέλι)
 - δ) Ο Δημήτρης ανέβηκε στην ταράτσα να καθαρίσει τον (περιστέρι)
 - ε) Ο (στρατός) βρίσκεται έξω από την πόλη.
 - στ) Έφτιαξαν κι έναν όροφο (ξένος) για να κοιμούνται οι φίλοι τους.

Μαγειρεύουμε με ελαιόλαδο

Ο αόριστος της παθητικής φωνής

Ο αόριστος των ρημάτων της παθητικής φωνής σε -ω και -ώ κλίνεται ως εξής:

Παθητική φωνή		
Αόριστος		
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
δέθηκα	να δεθώ	-
δέθηκες	να δεθείς	δέσου
δέθηκε	να δεθεί	-
δεθήκαμε	να δεθούμε	-
δεθήκατε	να δεθείτε	δεθείτε
δέθηκαν	να δεθούν	-

Όταν ο αόριστος της ενεργητικής φωνής λήγει σε -σα, ο αόριστος της παθητικής φωνής λήγει σε -θηκα ή -στηκα.

π.χ. ντυθώ - έντυσα - ντύθηκα
αλέθω - άλεσα - αλέστηκα

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

- 1) Οι κατάληξεις στην οριστική του παθητικού αορίστου γράφονται με ήτα (η).
π.χ. ντύθηκα, ντυθήκαμε κλπ.
- 2) Στο β' πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής του παθητικού αορίστου η κατάληξη -είτε γράφεται με έψιλον γιώτα (ει).
π.χ. ντυθείτε, δεθείτε κλπ.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα, όπως στο παράδειγμα.

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ			
Οριστική		Προστακτική	
Ενεστώτας	Αόριστος	β' ενικό	β' πληθυντικό
χάνομαι	χάθηκα	χάσου	χαθείτε
στρώνομαι			
ντύνομαι			
κοιμάμαι			
κρατιέμαι			
δροσίζομαι			
ξεκουράζομαι			

2. Να σχηματίσεις τον ενεργητικό και παθητικό αόριστο των παρακάτω ρημάτων στο ίδιο πρόσωπο.

Ενεστώτας

ρωτώ

καρφώνει

πληρώνουν

πατούμε

γδύνετε

ζεσταίνεις

θεωρεί

Ενεργητικός αόριστος

ρώτησα

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Παθητικός αόριστος

ρωτήθηκα

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Υποκοριστικά

Τα ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά και φανερώνουν ότι κάτι είναι μικρό ή το παρουσιάζουν με τρόπο στοργικό και τρυφερό λέγονται υποκοριστικά.

Οι καταλήξεις που χρησιμοποιούμε για να σχηματίσουμε υποκοριστικά είναι οι εξής:

-άκι	π.χ. κουλούρι	-	κουλουράκι
-άκης	π.χ. κόσμος	-	κοσμάκης
-άκος	π.χ. ύπνος	-	υπνάκος
-ίτσα	π.χ. ελιά	-	ελίτσα
-ούδα	π.χ. κοπέλα	-	κοπελούδα
-ούδι	π.χ. άγγελος	-	αγγελούδι
-ούλα	π.χ. βρύση	-	βρυσούλα
-ούλης	π.χ. παππούς	-	παππούλης
-ούλι	π.χ. κρυφτό	-	κρυφτούλι
-αράκι	π.χ. μήλο	-	μηλαράκι
-ουδάκι	π.χ. λαγός	-	λαγουδάκι
-ίδιο	π.χ. σάκος	-	σακίδιο
-ίσκος	π.χ. αστέρι	-	αστερίσκος

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τα υποκοριστικά των λέξεων στις παρενθέσεις.

- α) Τα (δέντρο) έχουν είδη πρασινίσει.
 β) Χθες οι μαθητές του σχολείου πήγαν εκδρομή στο δάσος της περιοχής, κοντά σ' ένα απομακρυσμένο (χωριό)
 γ) Η γραμματέας του γιατρού είναι μια (κοπέλα) ψηλή κι αδύνατη.
 δ) Ο (Γιώργος), ο γιος της κυρά - Λένης, είναι πολύ ζωνηρό παιδί.
 ε) Ο μπαμπάς καλλιεργεί στον κήπο του (ντομάτα) και (κολοκύθια)

2. Να γράψεις δύο υποκοριστικά για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις.

- π.χ. πατάτα πατατάκι - πατατούλα
 α) γάτα
 β) μύτη
 γ) καρέκλα
 δ) σκύλος

Θηλυκά ουσιαστικά σε -η

Θηλυκά ισοσύλλαβα σε - η

Τα ισοσύλλαβα θηλυκά ουσιαστικά σε -η χωρίζονται σε οξύτονα, παροξύτονα και προπαροξύτονα.

Ενικός αριθμός			
ονομαστική	η φωνή	η μάχη	η θύμηση
γενική	της φωνής	της μάχης	της θύμησης
αιτιατική	τη φωνή	τη μάχη	τη θύμηση
κλητική	- φωνή	- μάχη	- θύμηση
Πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	οι φωνές	οι μάχες	οι θύμησης
γενική	των φωνών	των μαχών	-
αιτιατική	τις φωνές	τις μάχες	τις θύμησης
κλητική	- φωνές	- μάχες	- θύμησης

Κατά το ουσιαστικό φωνή κλίνονται: τιμή, ζωή, ψυχή, αδερφή, αλλαγή, γραμμή, γραφή, αμοιβή, μηχανή, περιοχή, βολή κ.ά.

Κατά το ουσιαστικό μάχη κλίνονται: νίκη, ανάγκη, λίμνη, φήμη, αγάπη, ζέστη, πλώρη κ.ά.

Κατά το ουσιαστικό θύμηση κλίνονται : ζάχαρη, άνοιξη, αντάμωση, βάφτιση, κούραση κ.ά.

Τα περισσότερα οξύτονα θηλυκά σε -η σχηματίζουν κανονικά τη γενική πληθυντικού.

π.χ. των φωνών, των αλλαγών

Από τα παροξύτονα μερικά μόνο σχηματίζουν γενική πληθυντικού και κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα.

π.χ. η ανάγκη - των αναγκών, η τέχνη - των τεχνών

Τα προπαροξύτονα δε σχηματίζουν γενική πληθυντικού.

θηλυκά αρχαιοκλίτα ή ιδιόκλιτα σε -η

Λέγονται αρχαιοκλίτα επειδή σε ορισμένες πτώσεις ακολουθούν τον αρχαίο τρόπο κλίσης. Αυτά είναι παροξύτονα ή προπαροξύτονα και κλίνονται ως εξής:

Ενικός αριθμός		
ονομαστική	η τάξη	η έκπληξη
γενική	της τάξης, τάξεως	της έκπληξης, εκπλήξεως
αιτιατική	την τάξη	την έκπληξη
κλητική	- τάξη	- έκπληξη
Πληθυντικός αριθμός		
ονομαστική	οι τάξεις	οι εκπλήξεις
γενική	των τάξεων	των εκπλήξεων
αιτιατική	τις τάξεις	τις εκπλήξεις
κλητική	- τάξεις	- εκπλήξεις

Κατά το ουσιαστικό τάξη κλίνονται: γνώση, σκέψη, έλξη, θέση, κλίση, κράση, κρίση, λέξη, λύση, πίστη, πόλη, πράξη, στάση, φράση, χρήση, ψύξη, λήξη, βάση, πλάση κ.ά.

Κατά το ουσιαστικό έκπληξη κλίνονται: δίωξη, απόδειξη, όραση, εκτέλεση, ένεση, δέηση, ποίηση, εξέταση, άνεση, απόφαση, δύναμη, αίσθηση, κυβέρνηση, επίσκεψη, γέννηση, άποψη, είδηση κ.ά.

Τα παροξύτονα ιδιόκλιτα θηλυκά σε -η τονίζονται σε όλες τις πτώσεις και των δύο αριθμών όπου τονίζονται και στην ονομαστική του ενικού αριθμού.

π.χ. η τάξη - της τάξης - οι τάξεις - των τάξεων.

Τα ιδιόκλιτα θηλυκά σε -η σχηματίζουν τη γενική του ενικού με δύο τρόπους: και σε -ης και σε -εως.

π.χ. της τάξης και της τάξεως

Τα προπαροξύτονα ιδιόκλιτα ουσιαστικά σε -η κατεβάζουν τον τόνο κατά μία συλλαβή στη γενική του ενικού με κατάληξη -εως και σε όλες τις πτώσεις του πληθυντικού αριθμού.

π.χ. η άποψη, της άποψης και της απόψεως,
οι απόψεις, των απόψεων, τις απόψεις

Ασκήσεις

1. Να γράφεις τα παρακάτω ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

την αίσθηση	οι φάσεις
της ερώτησης	τις λύσεις
της κυβέρνησης	η λέξη

2. Να συμπληρώσεις τις παρακάτω στήλες όπως το παράδειγμα.

η σκέψη	της σκέψης	των σκέψεων	τις σκέψεις
α) η απάντηση
β) η γνώση
γ) η πόλη
δ) η θλίψη
ε) η διάλυση

Ενότητα 8 Χριστός γεννάται

Σ' αυτή την ενότητα δεν έχει Γραμματική !!!

Γιούπιιιιιιιιιιι !!!!!!

Ενότητα 9

Η παράσταση αρχίζει...

Μια περιπέτεια για το Ρωμαίο

Ο παρακείμενος της ενεργητικής και παθητικής φωνής

Τα ρήματα που αναφέρονται σε μια ενέργεια που άρχισε στο παρελθόν και έχει τελειώσει αυτή τη στιγμή που μιλάμε είναι σε χρόνο παρακείμενο.

Ο παρακείμενος της ενεργητικής και της παθητικής φωνής στην οριστική έγκλιση κλίνεται ως εξής:

Παρακείμενος	
Ενεργητική φωνή	παθητική φωνή
έχω στολίζει	έχω στολιστεί
έχεις στολίζει	έχεις στολιστεί
έχει στολίζει	έχει στολιστεί
έχουμε στολίζει	έχουμε στολιστεί
έχετε στολίζει	έχετε στολιστεί
έχουν στολίζει	έχουν στολιστεί

π.χ. Εδώ και μέρες έχουμε στολίζει το χριστουγεννιάτικο δέντρο.
Η Αντιγόνη έχει στολιστεί και σε περιμένει.

Ο παρακείμενος σχηματίζεται με το βοηθητικό ρήμα έχω και το απαρέμφατο του ρήματος.

Ασκήσεις

1. Να γράψεις τα παρακάτω ρήματα στον παρακείμενο στο πρόσωπο που βρίσκονται.

Ενεστώτας

- α) τρέχω
- β) αγαπών
- γ) σκάβει
- δ) καθαρίζετε
- ε) παχαίνουμε
- στ) μένουν

Παρακείμενος

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Να συμπληρώσεις τις παρακάτω στήλες.

Ενεργητική φωνή

- α) έχει βαφτίσει
- β) έχω λύσει
- γ)
- δ)
- ε) έχουμε τιμωρήσει
- στ) έχεις κόψει
- ζ)
- η) έχουν πουλήσει

Παθητική φωνή

.....

.....

έχουν ψηφιστεί

έχεις συγκινηθεί

.....

.....

έχετε μεταφερθεί

.....

Ένας αρλεκίνος από χαρτί

Χρονικά επιρρήματα

Οι άκλιτες λέξεις που προσδιορίζουν κυρίως τα ρήματα και φανερώνουν τόπο, τρόπο, χρόνο, ποσό κ.ά. λέγονται επιρρήματα. Τα επιρρήματα που μας φανερώνουν χρόνο λέγονται χρονικά και απαντούν στην ερώτηση πότε.

Τα πιο συνηθισμένα χρονικά επιρρήματα είναι τα εξής:

τώρα, πριν, χτες, αύριο, μεθαύριο, πέρσι, φέτος, του χρόνου, μετά, ύστερα, σε λίγο, αργότερα, κατόπιν, έπειτα, αρχικά, τέλος, πάντα, ποτέ, κάπου κάπου, συχνά κ.ά.

π.χ. Ο πατέρας επιστρέφει αύριο.
Δε βλέπομαστε πολύ συχνά.

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τα χρονικά επιρρήματα στις παρακάτω προτάσεις.

- α) Πρόσφατα η γυναίκα του γέννησε.
- β) Τις προάλλες μάλωσαν οι δυο τους πολύ άσχημα.
- γ) Έχει πάντα την ίδια συμπεριφορά: δεν παραδέχεται ποτέ ότι κάνει λάθος.
- δ) Παλιά άλεθαν τον καφέ στο χερόμυλο.
- ε) Καλό είναι ν' αερίζεις καθημερινά το δωμάτιό σου.
- στ) Σήμερα άρχισαν να βάφουν τους εξωτερικούς τοίχους του σπιτιού.
- ζ) Φεύγω από το σπίτι νωρίς το πρωί και γυρίζω αργά το βράδυ.

2. Να γράψεις για κάθε χρονικό επίρρημα ένα αντίθετο.

- α) πριν
- β) πέρσι
- γ) ποτέ
- δ) αργά
- ε) σπάνια
- στ) τελικά

Όρνιθες

Ευθύς και πλάχιος λόγος

Στον ευθύ λόγο ακούμε ή διαβάζουμε τα λόγια ενός προσώπου άμεσα, δηλαδή έτσι ακριβώς όπως τα είπε.

π.χ. Η μητέρα ρώτησε τον Αντρέα:

- Γιατί άργησες;

Στον πλάχιο λόγο ακούμε ή διαβάζουμε τα λόγια ενός προσώπου έμμεσα, δηλαδή όχι ακριβώς όπως τα είπε, άλλα όπως μα τα μεταφέρει κάποιο άλλο πρόσωπο.

π.χ. Η μητέρα ρώτησε τον Αντρέα γιατί άργησε.

Μπορούμε να μετατρέψουμε τον ευθύ λόγο σε πλάχιο και το αντίστροφο ως εξής:

Ευθύς λόγος

Η μητέρα ρώτησε τον Αντρέα:

- Γιατί άργησες;

Εκείνος απάντησε:

- Είχα πολλή δουλειά

Πλάχιος λόγος

Η μητέρα ρώτησε τον Αντρέα

γιατί άργησε κι εκείνος απάντησε

πως είχε πολλή δουλειά.

Κατά τη μετατροπή του λόγου από ευθύ σε πλάχιο γίνονται αλλαγές που αφορούν το είδος των προτάσεων, το χρόνο και τα πρόσωπα των ρημάτων, τις αντωνυμίες και συχνά τα τοπικά ή χρονικά επιρρήματα που υπάρχουν στην πρόταση.

Ασκήσεις

1. Να μετατρέψεις τον ευθύ λόγο σε πλάχιο λόγο.

α) Ο δάσκαλος είπε στα παιδιά:

- Διάβασε με προσοχή τις

οδηγίες.

β) Οι οδηγίες μας λένε:

- Μάθετε τα χρήσιμα

τηλέφωνα και έχετε
κοντά σας ένα φορητό
τηλέφωνο.

.....
.....
.....

γ) Ο δάσκαλος ρώτησε τα παιδιά:

- Διαβάσατε τις οδηγίες;

Τα παιδιά απάντησαν

- Τις διαβάσαμε, αλλά δεν
τις καταλάβαμε.

.....
.....
.....
.....
.....

Πρώτη φορά στο θέατρο

Ο υπερσυντέλικος της ενεργητικής και της παθητικής φωνής

Τα ρήματα που αναφέρονται σε μια ενέργεια που άρχισε από το παρελθόν και έχει τελειώσει πριν γίνει κάποια άλλη είναι σε χρόνο υπερσυντέλικο.

Ο υπερσυντέλικος της ενεργητικής και της παθητικής φωνής στην οριστική έγκληση κλίνεται ως εξής:

Υπερσυντέλικος	
Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή
είχα στολίζει	είχα στολιστεί
είχες στολίζει	είχες στολιστεί
είχε στολίζει	είχε στολιστεί
είχαμε στολίζει	είχαμε στολιστεί
είχατε στολίζει	είχατε στολιστεί
είχαν στολίζει	είχαν στολιστεί

π.χ. Όταν ήρθε η μητέρα, είχαμε στολίζει ήδη το σπίτι.
Η Αφροδίτη είχε στολιστεί και σε περίμενε.

Ο υπερσυντέλικος σχηματίζεται με το βοηθητικό ρήμα έχω στον παρατατικό και το απαρέμφατο του ρήματος.

Ασκήσεις

1. Να γράψεις τα παραπάνω ρήματα στον υπερσυντέλικο της ενεργητικής ή της παθητικής φωνής.

Ενεστώτας

Υπερσυντέλικος

α) αρχίζω	
β) δέχομαι	
γ) δουλεύει	
δ) έρχεσαι	
ε) καταλήγουμε	
στ) ζείτε	
ζ) περιγράφω	

2. Να συμπληρώσεις τις παρακάτω στήλες.

Ενεργητική φωνή

Παθητική φωνή

α) είχε γράψει	
β) είχαν μειώσει	
γ)	είχατε αγαπηθεί
δ)	είχαμε απομακρυνθεί
ε) είχα ακούσει	
στ) είχαμε μαζέψει	

Ο Κεραμιδοτρέχαλος

Ερωτηματικές αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που χρησιμοποιούμε για να κάνουμε ερωτήσεις λέγονται ερωτηματικές αντωνυμίες.

Οι ερωτηματικές αντωνυμίες είναι οι εξής:

- το άκλιτο **τι**
π.χ. **Τι** είναι αυτό που κρατάς;
Τι θέλεις;

- **ποιος, ποια, ποιο**
π.χ. *Ποίος χτυπάει το κουδούνι;*
Ποιο παιδί θέλει παγωτό;
- **πόσος, πόση, πόσο**
π.χ. *Πόση ώρα περιμένεις;*
Πόσα χρωστάει;

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τη γενική τίνος στον ενικό αριθμό αντί για τη γενική ποιου/ ποιανού.

- π.χ. *Τίνος είναι το αυτοκίνητο;*
αντί για *Ποιου/ Ποιανού είναι το αυτοκίνητο;*

Η ερωτηματική αντωνυμία **ποιος, ποια, ποιο** δεν τονίζεται γιατί είναι μονοσύλλαβη λέξη.

Η ερωτηματική αντωνυμία **ποιος, ποια, ποιο** κλίνεται ως εξής:

Ενικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ονομ.	ποιος	ποια	ποιο
γεν.	ποιου ή ποιανού	ποιας ή ποιανής	ποιου ή ποιανού
αιτ.	ποιο(ν)	ποια(ν)	ποιο

Πληθυντικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ονομ.	ποιοι	ποιες	ποια
γεν.	ποίων ή ποιανών	ποίων ή ποιανών	ποίων ή ποιανών
αιτ.	ποιους	ποιες	ποια

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε το **ποιο** με το **πιο** και το **ποια** με το **πια**. Είναι λέξεις που ακούγονται το ίδιο, αλλά γράφονται διαφορετικά. Πώς μπορούμε να τα ξεχωρίσουμε;

- Χρησιμοποιούμε το **ποιο** όταν ρωτάμε και το **πιο** όταν θέλουμε να συγκρίνουμε.

π.χ. **Ποιο** φόρεμα σου αρέσει;

Η Μαρία είναι **πιο** καλή από την Ελένη.

- Χρησιμοποιούμε το **ποια** όταν ρωτάμε και το **πια** μετά από ρήματα ή επιφωνήματα.

π.χ. **Ποια** σου το είπε;

Φτάνει **πια**, ως εδώ.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε και κενά με την κατάλληλη ερωτηματική αντωνυμία στο σωστό τύπο.

α) ώρα αναχωρεί το πλοίο;

β) μέρες πέρασαν από τότε που σου τηλεφώνησε;

γ) Για πράγμα μιλάτε εσείς οι δύο;

δ) θα κάνουμε με το αυτοκίνητο που χάλασε;

ε) είναι αυτός που σου τηλεφώνησε και θέλει από σένα;

στ) Έχεις αποφασίσει άτομα θα καλέσεις στο πάρτι;

ζ) είναι η καλύτερή σου φίλη;

η) εννοείς όταν λες πως δε θα έρθεις;

2. Να γράψεις τις ερωτήσεις των παρακάτω απαντήσεων χρησιμοποιώντας την κατάλληλη ερωτηματική αντωνυμία.

α) -

- Ο καλύτερός μου φίλος είναι ο Παναγιώτης.

β) -

- Με τον Παναγιώτη παίζουμε, κάνουμε ποδήλατο και πηγαίνουμε μαζί στο σχολείο.

γ) -

- Ξεκινάμε για το σχολείο στις 7.45 π.μ.

δ) -

- Φτάνουμε στο σχολείο σε 10 λεπτά.

Η διπλή τελεία (:)

Διπλή τελεία βάζουμε όταν:

- παραθέτουμε ακριβώς τα λόγια ενός προσώπου.
π.χ. Η Ράνια ρώτησε : «Θα πάμε στο μουσείο;»
- παραθέτουμε παροιμίες ή γνωμικά.
π.χ. Μια παροιμία λέει : «Βουνό με βουνό δε σμίχει».
- απαριθμούμε πράγματα.
π.χ. Τα φωνήεντα είναι 7 : α, ε, ι, η, ο, ω.
- θέλουμε να εξηγήσουμε κάτι.
π.χ. Αυτό ήταν το λάθος του : ότι προσπάθησε να με εξαπατήσει.

Τα εισαγωγικά (« »)

Τα εισαγωγικά τα χρησιμοποιούμε όταν:

- θέλουμε να παραθέσουμε κατά λέξη τα λόγια άλλου προσώπου.
π.χ. Ο διευθυντής είπε: «Την Τετάρτη θα πάμε εκδρομή».
- παραθέτουμε παροιμίες ή γνωμικά
π.χ. «Ό, τι λάμπει δεν είναι χρυσός»
- απαριθμούμε πράγματα.
π.χ. Τα φωνήεντα είναι 7 : α, ε, ι, η, ο, ω.
- γράφουμε τίτλους βιβλίων, περιοδικών, εφημερίδων, έργων, ονόματα πλοίων κτλ.
π.χ. Πήγαμε στη Ζάκυνθο με το πλοίο «Διον. Σολωμός».

Ασκήσεις

1. Να βάλεις διπλή τελεία και εισαγωγικά όπου χρειάζεται στις παρακάτω προτάσεις.
 - α) Η Μαρία είπε στον Κώστα Πάμε να δούμε ταινία;
 - β) Διάβασα ένα καταπληκτικό βιβλίο τις προάλλες. Λέγεται Μια περιπέτεια για το Ρωμαίο .
 - γ) Οι αριθμοί μέχρι την πρώτη δεκάδα είναι οι εξής 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10.
 - δ) Μην πατάτε το γρασίδι έγραφε η πινακίδα στο πάρκο.

Ενότητα 10

Λέξεις φτερουγίζουν πέρα ταξιδεύουν στον αέρα

Παιχνίδια με τις λέξεις

Κυριολεξία και μεταφορά

Όταν μια λέξη ή φράση χρησιμοποιείται με την κανονική, την πραγματική της σημασία, λέμε ότι χρησιμοποιείται κυριολεκτικά.

Τότε έχουμε κυριολεξία.

π.χ. Μας κέρασε γλυκό ποτό που το έφτιαξε μόνη της.

Όταν μια λέξη ή φράση δεν χρησιμοποιείται με την κανονική, την πραγματική της σημασία αλλά με διαφορετική, λέμε ότι χρησιμοποιείται μεταφορικά.

Τότε έχουμε μεταφορά.

π.χ. Μου ήρθε μια γλυκιά νύστα καθώς έβλεπα τηλεόραση.

Στην κυριολεκτική φράση το ποτό είναι όντως γλυκό, ενώ στη μεταφορική φράση η νύστα δεν είναι ούτε μπορεί να είναι γλυκιά. Με τη δεύτερη έκφραση θέλουμε απλώς να δώσουμε στη νύστα ένα επιπλέον χαρακτηριστικό.

Ασκήσεις

1. Να γράψεις στην παρένθεση **Κ** για την κυριολεξία και **Μ** για τη μεταφορά.

- α) Αγόρασε μια δερμάτινη ζώνη. (.....)
- β) Μια πύρινη ζώνη περικύκλωσε το σπίτι. (.....)
- γ) Μην παίζεις μαζί του. (.....)
- δ) Μην τσακίζεις τις σελίδες τον βιβλίου. (.....)
- ε) Οι στρατιώτες μας τσάκισαν τις δυνάμεις του εχθρού. (.....)
- στ) Οι κυνηγοί σκότωσαν ένα αγριογούρουνο. (.....)
- ζ) Σκοτώνεται κάθε μέρα στη δουλεία. (.....)

2. Να γράψεις μια μεταφορική φράση δίπλα στην κυριολεκτική φράση.

Κυριολεξία

Μεταφορά

- α) Σήκωσε βαρύ κιβώτιο.
- β) Κλείνω τα μάτια.
- γ) Καταπίνω δύσκολα το χάπι.

3. Να γράψεις μια κυριολεκτική φράση δίπλα σε κάθε μεταφορική φράση.

Μεταφορά

Κυριολεξία

- α) Δεν παίρνει από λόγια.
- β) Έχασε το χρώμα της.
- γ) Τα νιάτα φεύγουν γρήγορα.

Γλωσσική αυτοβιογραφία

παραγωγή και σύνθεση λέξεων βλ. σελ. 44

Αόριστες αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν αόριστα ένα πρόσωπο, ένα ζώο ή ένα πράγμα χωρίς να το ονομάζουν, λέγονται αόριστες αντωνυμίες.

Οι αόριστες αντωνυμίες είναι οι εξής:

- **ένας, μία (μια), ένα** (μόνο στον ενικό αριθμό και είναι ίδια με το αριθμητικό και με το αόριστο άρθρο)
π.χ. Ξέρω έναν με αυτό το όνομα.
- **Κανένας (κανείς), καμία (καμιά), κανένα** (μόνο στον ενικό αριθμό)
π.χ. Κανείς δεν πρέπει να παραβεί τις εντολές μου
- **κάθε** (δεν κλίνεται και συνηθίζεται σαν επίθετο, με άρθρο ή χωρίς άρθρο, με ονόματα κάθε πτώσης)
π.χ. Κάθε μέρα ξυπνάω στις 7.15 π.μ.
- **καθένας, καθεμιά (καθεμία), καθένα** (μόνο στον ενικό αριθμό)
π.χ. Ο καθένας πρέπει να κοιτάζει τη δουλειά του.
- **κάποιος, κάποια, κάποιο** (και στους δύο αριθμούς)
π.χ. Κάποια μέρα θα μάθεις την αλήθεια.
- **κάμπσος, κάμπσση, κάμπσσο** (και στους δύο αριθμούς)
π.χ. Αγόρασε κάμπσσα βιβλία στο βιβλιοπωλείο.
- **άλλος, άλλη, άλλο** (και στους δύο αριθμούς)
π.χ. Αν δεν μπορείς σήμερα, έλα άλλη μέρα.
- **μερικοί, μερικές, μερικά**
π.χ. Έχω να κάνω μερικά ψώνια ακόμα.
- **κάτι, κατιτί**
π.χ. Κάτι πρέπει να έγινε και θύμωσε.
- **καθετί**
π.χ. Μην αντιδράς σε καθετί που λέω.
- **τίποτε (τίποτα)**
π.χ. Δεν γνωρίζω τίποτα για το θέμα.
- **(ο, η, το) δείνα, (ο, η, το) τάδε** (δεν κλίνονται)
π.χ. Με έστειλε στο τάδε μέρος να βρω τον Παύλο.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων με την κατάλληλη αόριστη αντωνυμία.
- α) Έσκυψε και μου είπε στο αυτί.
β) Φαίνεται πως παιδιά δεν άκουσαν αυτό που είπα.
γ) Δε θα βρεις εκεί που ψάχνεις.
δ) Οι γονείς μου μου δίνουν χρήματα για χαρτζιλίκι εβδομάδα.
ε) Ο Πέτρος έφαγε τυροπιτάκια και χόρτασε.
στ) Δεν ήρθε παιδί για να παίξουμε, γι' αυτό κι εγώ φορά δε θα τα καλέσω.
ζ) από τους γείτονες πρέπει να χτύπησε το κουδούνι.
η) φορά κι καιρό ήταν τρία γουρουνάκια.

Χορεύοντας με... ανήκουστους ήχους

Τροπικοί προσδιορισμοί

Για να εκφράσουμε τον τρόπο, δηλαδή να απαντήσουμε στην ερώτηση πώς, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε:

- **Τροπικά επιρρήματα**
π.χ. καλά, ωραία, μαζί, βιαστικά κ.ά.
- **Επιρρηματικές εκφράσεις**
π.χ. σιγά σιγά, έτσι κι αλλιώς, έτσι κι έτσι, μια και καλή κ.ά.
- **Τροπικές μετοχές**, δηλαδή μετοχές του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής που τελειώνουν σε -οντας ή -ώντας και φανερώνουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται κάτι.
π.χ. ζωγραφίζω - ζωγραφίζοντας
πηδώ - πηδώντας
- **Εμπρόθετους προσδιορισμούς**, δηλαδή λέξεις που συνοδεύονται από προθέσεις.
π.χ. Έσπασε το πιάτο κατά λάθος.
Ο Γιάννης διαβάζει με προσοχή.

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Οι τροπικές μετοχές λήγουν σε -οντας και γράφονται με όμικρον (ο) όταν δεν τονίζονται στην παραλήγουσα (π.χ. ζωγραφίζοντας) και λήγουν σε -ώντας όταν τονίζονται στην παραλήγουσα (π.χ. πηδώντας).

Άρα !!!! Το ο είναι με όμικρον όταν δεν παίρνει τόνο και με ω όταν παίρνει τόνο !!!!!

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τους τροπικούς προσδιορισμούς στις παρακάτω προτάσεις.

α) Πέρασαμε πολύ ωραία στην εκδρομή.

β) Μόλις άκουσαν τα νέα, έμειναν μ' ανοιχτό το στόμα.

γ) Κατά τύχη δεν τραυματίστηκε κανείς όταν κατέρρευσε ξαφνικά η στέγη.

δ) Ξεμπέρδεψα μια και καλή με αυτό το ζήτημα.

2. Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες φράσεις με τροπικές μετοχές ή τροπικά επιρρήματα.

α) Ο βασιλιάς βάδιζε με μεγαλοπρέπεια.

β) Πέρασαν το πρωινό τους με ψάρεμα.

γ) Μας φέρθηκαν με ευγένεια.

3. Να συμπληρώσεις με ο ή ω και να τονίσεις όπου πρέπει.

ακουγ.....ντας

ξεθαρευ.....ντας

κολλ.....ντας

παιδευ.....ντας

φορτων.....ντας

χτυπ.....ντας

ρωτ.....ντας

αρπαζ.....ντας

θεωρ.....ντας

ανεβαιν.....ντας

ψην.....ντας

διωχν.....ντας

Προθέσεις

Προθέσεις είναι οι άκλιτες λέξεις που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και μαζί με αυτές φανερώνουν τρόπο, τόπο, χρόνο, ποσό, αιτία κ.ά.

Οι προθέσεις είναι οι εξής:

α) μονοσύλλαβες: με, σε, για, ως, προς

β) δισύλλαβες: μετά, παρά, αντί(ς), από, κατά, δίχως, χωρίς

γ) τρισύλλαβη : ίσαμε

Μερικές προθέσεις χρησιμεύουν ως πρώτα συνθετικά.

π.χ. μετά + φέρω = μεταφέρω

κατά + κρίνω = κατακρίνω

Οι προθέσεις σε, με, για, από, κατά, παρά παθαίνουν συχνά έκθλιψη.

π.χ. με αυτήν – μ' αυτήν

Η πρόθεση σε, όταν βρεθεί μπροστά από τα άρθρα που αρχίζουν από τ, ενώνεται μαζί τους χάνοντας το ε.

π.χ. σε τους – στους

σε το – στο

Η πρόθεση από παθαίνει αποκοπή μπροστά από τα άρθρα που αρχίζουν από τ.

π.χ. από το γραφείο – απ' το γραφείο

Προσοχή!!!!!!!

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε τις προθέσεις με και σε με τους αδύνατους τύπους με και σε της προσωπικής αντωνυμίας.

Η αντωνυμία φανερώνει πρόσωπο, ενώ η πρόθεση όχι.

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τις προθέσεις στις παρακάτω προτάσεις.

α) Το νερό συνδέθηκε στενά με τη λατρεία του χριστιανισμού.

β) Σε κάθε χωριό υπήρχαν δυο τρεις βρύδες και από εκεί εξυπηρετούνταν οι άνθρωποι.

γ) Τα παιδιά ξεκίνησαν με την ελπίδα για μια καινούρια ζωή.

2. Να σχηματίσεις σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό τις παρακάτω προθέσεις.

κατά γράφω
άσπρος
πίνω
πράσινος
.....
.....
.....

μετά φέρω
τρέπω
θέτω
πηδώ
.....
.....
.....

παρά βλέπω
ακούω
καλώ
λείπω
.....
.....
.....

από φεύγω
δυναμώνω
καλύπτω
συνδέω
.....
.....
.....

προς λαμβάνω
αρμόζω
δένω
θέτω
.....
.....
.....

Γραφή, η μνήμη των ανθρώπων

Χρονικές προτάσεις

Υπάρχουν προτάσεις που δεν έχουν ολοκληρωμένο νόημα και δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο. Για το λόγο αυτό βρίσκονται δίπλα σε άλλες προτάσεις (κύριες), τις οποίες προσδιορίζουν. Οι προτάσεις που φανερώνουν το χρόνο (πότε;) που συνέβη κάτι λέγονται χρονικές προτάσεις. Οι λέξεις με τις οποίες εισάγονται, δηλαδή ξεκινούν, οι χρονικές προτάσεις λέγονται χρονικοί σύνδεσμοι και είναι οι εξής:

όταν, πριν, προτού, σαν, ενώ, μόλις, καθώς, αφού, αφότου, ώσπου, ωσότου, όσο που, όποτε, άμα.

π.χ. Όταν κάνει πολλή ζέστη, όλοι αναζητούν λίγη δροσιά.
Η Τζένη κολακεύεται όταν την επαινούν.

Οι χρονικές προτάσεις χωρίζονται με κόμμα (,) από την πρόταση την οποία προσδιορίζουν, ιδιαίτερα όταν προηγείται ή είναι αρκετά μεγάλη.

Αυτό που δηλώνει η χρονική πρόταση μπορεί να γίνεται πριν, μετά ή συγχρόνως με αυτό που δηλώνει η κύρια πρόταση.

π.χ. Όταν το παιδί είδε τη μητέρα, έτρεξε στην αγκαλιά της. (πριν)
Προτού πας στο γιατρό, πάρε τηλέφωνο. (μετά)
Ενώ μελετά, ακούει μουσική. (συγχρόνως)

Ασκήσεις

1. Να ενώσεις τις παρακάτω προτάσεις χρησιμοποιώντας το χρονικό σύνδεσμο που είναι στην παρένθεση.

α) Ανεβαίνει στη σκάλα/Την πιάνει ίλιγος (όταν)

β) Ήρθε στο σπίτι μας/ Ξημερώνει καλά καλά (πριν)

γ) Είσαι αχάριστος / Δεν αναγνωρίζεις τις θυσίες μου (αφού)

2. Να ενώσεις με τον κατάλληλο χρονικό σύνδεσμο τις προτάσεις.

α) Ερχόταν να μας δει/ Τα παιδιά έκαναν μεγάλες χαρές.

.....

β) Έτρεξε ν' ανοίξει την πόρτα/ Χτύπησε το κουδούνι

.....

γ) Κάναμε υπομονή/ Βρέθηκε λύση για το πρόβλημά μας.

.....

Ενότητα 11

Γελάσαμε με την ψυχή μας

Ο Μπελάς ο Ρουμπούρης

Τα επίθετα βλ. σελ. 9 και σελ. 18

Ομοιοκαταληξία

Ομοιοκαταληξία είναι το χαρακτηριστικό δύο ή περισσότερων στίχων μιας στροφής να τελειώνουν με ομόηχες λέξεις ή συλλαβές. Η ομοιοκαταληξία λέγεται ακόμη και ρίμα και στην καθαρεύουσα την έλεγαν «ομοιοτέλεuton». Που τελειώνει δηλαδή κατά όμοιο τρόπο.

Υπάρχουν διάφορα είδη ομοιοκαταληξίας, εμείς θα μάθουμε τα 3 πιο βασικά που είναι τα εξής:

- ζευγαρωτή :

Ο πρώτος στίχος ομοιοκαταληκτεί με το δεύτερο, ο τρίτος με τον τέταρτο, ο πέμπτος με τον έκτο κτλ.

Σήμερα το χελιδόνι
τη φωλίτσα τους τελειώνει
κι αύριο με τη χελιδόνα
θα φορέσουν αρραβώνα.

- **πλεχτή :**
μέσα σ' ένα τετράστιχο, ο πρώτος με τον τρίτο και ο δεύτερος με τον τέταρτο.

Στου χωριού το μονοπάτι,
κάθε αυγή, κάθε καιρό,
σύντροφο έχω ένα διαβάτη:
το τρεχούμενο νερό.

- **σταυρωτή :**
σε τετράστιχο ο πρώτος με τον τέταρτο και ο δεύτερος με τον τρίτο.

«Για χώρα πηγαίνω πολύ μακρινή.
Θα φέξουνε φάροι πολλοί να περάσω.
Βοριάδες, νοτιάδες θα βρω, μα θα φτάσω
με πρίμο αχεράκι, μ' ακέριο πανί.»

Ο Αργύρης και το πρόβλημα

Ουδέτερα ουσιαστικά σε -μα βλ. σελ. 53

Ο αόριστος της ενεργητικής και της παθητικής φωνής

Τα ρήματα που αναφέρονται σε κάτι που έγινε στο παρελθόν για μια στιγμή είναι σε χρόνο αόριστο ενεργητικής ή παθητικής φωνής.

π.χ. Οι σύντροφοι έδεσαν τον Οδυσσέα στο κατάρτι του πλοίου.
Μετά το θάνατο των γονιών τους δέθηκαν ακόμη περισσότερο.

Ο αόριστος της ενεργητικής και της παθητικής φωνής κλίνεται ως εξής:

Αόριστος	
Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή
έδεσα	δέθηκα
έδεσες	δέθηκες
έδεσε	δέθηκε
δέσαμε	δεθήκαμε
δέσατε	δεθήκατε
έδεσαν	δέθηκαν

Όταν ο αόριστος της ενεργητικής φωνής λήγει σε -σα, ο αόριστος της παθητικής φωνής λήγει σε -θηκα ή -στηκα.

π.χ. ντύνω - έντυσα, ντύθηκα
δροσίζω - δρόσισα, δροσίστηκα

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Οι καταλήξεις στην οριστική του παθητικού αορίστου γράφονται με ήτα (η).

π.χ. δέθηκα, δεθήκαμε κλπ.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τις παρακάτω στήλες βάζοντας τα ρήματα στον ενεργητικό και παθητικό αόριστο.

Ενεστώτας

ενοχλώ

ξαπλώνει

στερούν

αντιμετωπίζει

αναφέρουμε

Ενεργητικός αόριστος

.....

.....

.....

.....

.....

Παθητικός αόριστος

.....

.....

.....

.....

.....

2. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά βάζοντας τα ρήματα των παρενθέσεων στο σωστό τύπο του αορίστου.

α) Ο Σάκης και η Καίτη (μαλώνω) πολύ άσχημα.

β) Ο Ανέστης (σημαδεύω) και (ρίχνω) τη σαΐτα ακριβώς στον τοίχο.

γ) Πολλά σπίτια(καταστρέφομαι),(γκρεμίζομαι) και (παθαίνω) σοβαρές ζημιές από τους σεισμούς.

Φρουτοπιία

Τα επιφωνήματα

Οι άκλιτες λέξεις που χρησιμοποιούμε για να εκφράσουμε διάφορα συναισθήματα, όπως χαρά, πόνο, λύπη, θαυμασμό, έκπληξη κ.ά. λέγονται επιφωνήματα.

Τα επιφωνήματα φανερώνουν :

αβεβαιότητα, αμηχανία	χμ!
απορία	α!, ο!, μπα!
άρνηση	α μπα!
έπαινο	μπράβο!, εύγε!
ευχή	μακάρι!, είτε!, άμποτε!
θαυμασμό	α!, ι!, ω!, ποπό!, μπα!
κάλεσμα	ε!, ω!
κοροϊδία	ου!, ε!, χα χα!
παρακίνηση	άντε!, άντε!, άμε!, μαρς!, αλτ!, στοπ!, σουτ!, κ.ά.
πόνο, λύπη	αχ!, άου!, οχ!, ω!, αλίμονο!, αλί!, όχου!
στενοχώρια, απελπισία, αηδία	ουφ!, ε!, ου!, πα πα πα!, πουφ!
χαρά	χα χα χα !

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Μετά τα επιφωνήματα βάζουμε συνήθως θαυμαστικό (!)
μερικές φορές ερωτηματικό (;) ή αποσιωπητικά (...)

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τις παρακάτω προτάσεις με τα κατάλληλα επιφωνήματα λαμβάνοντας υπόψη τις λέξεις των παρενθέσεων.

- α) Μ' έπιασε πάλι το δόντι μου. (τόνο)
 β) να φέρεις τα πράγματά μου! (παρακίνηση)
 γ) Αυτό πρέπει να το σκεφτούμε καλά. (αβεβαιότητα)
 δ) Το βάψατε πολύ ωραίο το δωμάτιο. (έπαινος)
 ε) Τι κακό είναι αυτό που μας βρήκε! (λύπη)
 στ) Τι ωραία θέα! (θαυμασμός)
 ζ) να έχει καλό καιρό αύριο! (ευχή)

Τρύπωνας ο φαφαγάλος

Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος

Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος περιλαμβάνουν παροξύτονα και προπαροξύτονα ουσιαστικά που κλίνονται ως εξής:

Ενικός αριθμός		
ονομ.	το δάσος	το έδαφος
γεν.	του δάσους	του εδάφους
αιτ.	το δάσος	το έδαφος
κλητ.	- δάσος	- έδαφος
Πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	τα δάση	τα εδάφη
γεν.	των δασών	των εδαφών
αιτ.	τα δάση	τα εδάφη
κλητ.	- δάση	- εδάφη

- Όλα τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος, παροξύτονα και προπαροξύτονα, στη γενική του πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα.
π.χ. των δασών, των εδαφών
- Τα προπαροξύτονα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος τονίζονται στην παραλήγουσα στη γενική του ενικού και στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική πληθυντικού.
π.χ. το έδαφος - του εδάφους
τα εδάφη - τα εδάφη - εδάφη
- Τα ουσιαστικά το άνθος, το όρος, το χείλος σχηματίζουν τη γενική πληθυντικού ως εξής: των ανθέων, των ορέων, των χειλέων.
- Τα αφηρημένα ουσιαστικά σε -ος, όπως θάρρος, κόστος, κύρος κ.ά. δε σχηματίζουν πληθυντικό αριθμό.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων βάζοντας στη σωστή πτώση τα ουσιαστικά που είναι στις παρενθέσεις.
 - α) Οι αντίπαλοι διασταύρωσαν τα (ξίφος) τους.
 - β) Η φροντίδα των (βρέφος) γίνεται από το ειδικευμένο προσωπικό.
 - γ) Το επίθετο είναι (γένος) αρσενικού.
 - δ) Θα χτιστεί ένα εκκλησάκι στο (άλσος) του δήμου.
 - ε) Η οικογένειά του έμεινε στο εξωτερικό περίπου δέκα (έτος).
 - στ) Η καλλιέργεια ορισμένων (άνθος) χρειάζεται ιδιαίτερη φροντίδα.
 - ζ) Τα (μίσος) και τα (πάθος) οδήγησαν στη διαμάχη των δύο (έθνος).

2. Να γράψεις τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος που παράγονται από τα παρακάτω ρήματα.

- α) βαθαίνω
- β) βαραίνω
- γ) πληθαίνω
- δ) πλαταίνω
- ε) υψώνω
- στ) κερδίζω
- ζ) παχαίνω
- η) τελειώνω
- θ) χρεώνω

Τα ανώμαλα ρήματα στον αόριστο

Υπάρχουν ορισμένα ρήματα που δε σχηματίζονται στον αόριστο όπως τα υπόλοιπα ρήματα, αλλά παρουσιάζουν ανωμαλίες. Τα ρήματα αυτά που σχηματίζονται με ανώμαλο τρόπο λέγονται ανώμαλα ρήματα.

π.χ. Τον τιμώρησαν γιατί λέει ψέματα (ενεστώτας) αλλά
Τον τιμώρησαν γιατί είπε ψέματα (αόριστος)

Αόριστος		
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
είπα	να πω	-
είπες	να πεις	πες
είπε	να πει	-
είπαμε	να πούμε	-
είπατε	να πείτε	πείτε
είπαν	να πουν	-

Άλλα ανώμαλα ρήματα στον αόριστο:

Οριστική		Υποτακτική	Προτακτική
Ενεστώτας	Αόριστος	Αόριστος	Αόριστος
ανεβαίνω	ανέβηκα	να ανεβώ	ανέβα ανεβείτε
κατεβαίνω	κατέβηκα	να κατέβω	κατέβα κατεβείτε
βγαίνω	βγήκα	να βγω	βρες βγείτε
μπαίνω	μπήκα	να μπω	μπες μπείτε
βρίσκω	βρήκα	να βρω	βρες βρείτε
βλέπω	είδα	να δω	δες δείτε
λέω	είπα	να πω	πες πείτε
πίνω	ήπια	να πιω	πιες πιείτε
έρχομαι	ήρθα	να έρθω	έλα ελάτε
πηγαίνω	πήγα	να πάω	- -
παίρνω	πήρα	να πάρω	πάρε πάρτε
τρώω	έφαγα	να φάω	φάε φάτε

Ασκήσεις

- Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων γράφοντας τα ρήματα που είναι στην παρένθεση στο σωστό τύπο του αορίστου.
 - Όχι, (λέω) ο Αντώνης, αυτήν την φορά δε θα σε ακούσω.
 - Αν τον (βλέπω) απόψε εσύ, (λέω) του να μου τηλεφωνήσει.
 - Θέλω να (έρχομαι) , μα δε με αφήνουν.
 - Η Αφροδίτη, η θεά της ομορφιάς, (βγαίνω) από τον αφρό της θάλασσας.
 - Μόλις έφτασαν στο νησί, έφαξαν να (βρίσκω) που θα μείνουν.
 - Μην ξεχάσεις να (παίρνω) την ομπρέλα σου.
 - Αντί να καθίσουν να διαβάσουν, τα παιδιά (πηγαίνω) για παιχνίδι.

η) Πέρασαμε πολύ ωραία, στη γιορτή του Νίκου: (τρώω) , (πίνω), χορέψαμε και παίξαμε διάφορα παιχνίδια.

Ενότητα 12

Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθερία!

Σ' αυτή την ενότητα δεν έχει Γραμματική !!!
Γιούπιιιιιιιιιιιι !!!!!!

Ενότητα 13

Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι

Όλου του κόσμου τα παιδιά

Σύνθετες λέξεις βλ. σελ. 47

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Η λέξη γη όταν ενώνεται με άλλες λέξεις, κάποιες φορές γράφεται διαφορετικά!

- Όταν είναι α' συνθετικό γίνεται γεω -
π.χ. γεωγραφία
- Όταν γίνεται β' συνθετικό γίνεται -γειος, -γεια, -γειο
π.χ. ο υπόγειος, η υπόγεια, το υπόγειο

Ασκήσεις

1. Να γράψεις τις σύνθετες λέξεις

α) υπό	+	γη	=
β) γη	+	πεδίο	=
γ) γη	+	μετρώ	=
δ) από	+	γη	=
ε) ίσος	+	γη	=
στ) γη	+	λόγος	=
ζ) γη	+	μετρώ	=
η) γη	+	πόνος	=
θ) προς	+	γη	=
ι) γη	+	σφαίρα	=

Ομώνυμα

Οι λέξεις που, ενώ ακούγονται το ίδιο, γράφονται διαφορετικά και έχουν διαφορετική σημασία λέγονται ομώνυμα.

π.χ. κερί - καιροί (αυτό που ανάβουμε στην εκκλησία - οι εποχές, τα χρόνια)

χίλια - χείλια (ο αριθμός 1000 - το εξωτερικό μέρος του στόματος)

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων επιλέγοντας τη σωστή λέξη από την παρένθεση.

(Αν χρειαστείς βοήθεια, χρησιμοποίησε το λεξικό σου)

α) (πάλι - πάλη)

Τι θέλεις και μου τηλεφωνείς;

Η ελληνορωμαϊκή αποτελεί ολυμπιακό αγώνισμα.

β) (αυτί - αυτή)

Ο δάσκαλος του τράβηξε το

..... δεν είναι η καινούρια δασκάλα;

γ) (κλίμα – κλήμα)

Ήτανε στραβό το, το 'φαγε κι ο γάιδαρος.

Ο γιατρός του συνέστησε ν' αλλάξει

δ) (πήρα – πείρα)

..... το αυτοκίνητο κι έφυγα.

Είναι ένας καθηγητής, φιλόδοξος αλλά χωρίς

ε) (χήρος – χοίρος)

Το γουρούνι λέγεται αλλιώς και

Ο κ. Γεωργίου είναι τα τελευταία 5 χρόνια.

2. Να γράφεις δίπλα σε κάθε λέξη μια ομώνυμή της.

α) μίλα

β) λίρα

γ) στύλοι

δ) νοίκι

ε) κουτή

στ) πια

ζ) μέλλει

η) κλίνω

θ) φυλή

ι) πείσω

ια) πιο

Το σχολείο του κόσμου

Οριστικές αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που ορίζουν και ξεχωρίζουν ένα πρόσωπο ή ένα πράγμα από άλλα του ίδιου είδους λέγονται οριστικές αντωνυμίες.

Οι οριστικές αντωνυμίες είναι οι εξής:

α) Το επίθετο ίδιος, ίδια, ίδιο μαζί με το οριστικό άρθρο: ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο.

π.χ. Ήρθε ο ίδιος ο πατέρας του.

β) Το επίθετο μόνος, μόνη, μόνο χωρίς οριστικό άρθρο αλλά με τη γενική των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας : μόνος μου, μόνη σου, μόνο του

π.χ. Η Φανή φροντίζει μόνη της τον κήπο.

Ενικός αριθμός			
	Α' πρόσωπο	Β' πρόσωπο	Γ' πρόσωπο
ονομ.	μόνος, μόνη, μόνο μου	μόνος, μόνη, μόνο σου	μόνος, μόνη, μόνο του
γεν.	μόνου, μόνης, μόνου μου	μόνου, μόνης, μόνου σου	μόνου, μόνης, μόνου του
αιτ.	μόνο, μόνη, μόνο μου	μόνο, μόνη, μόνο σου	μόνο, μόνη, μόνο του
Πληθυντικός αριθμός			
	Α' πρόσωπο	Β' πρόσωπο	Γ' πρόσωπο
ονομ.	μόνοι, μόνες, μόνα μας	μόνοι, μόνες, μόνα σας	μόνοι, μόνες, μόνα τους
γεν.	μόνων μας	μόνων σας	μόνων τους
αιτ.	μόνους, μόνες, μόνα μας	μόνους, μόνες, μόνα σας	μόνους, μόνες, μόνα τους

Τα επίθετα ίδιος και μόνος όταν βρίσκονται ανάμεσα σε άρθρο και ουσιαστικό είναι επιθετικοί προσδιορισμοί και όχι οριστικές αντωνυμίες.

π.χ. Τα ίδια πράγματα λέμε και δε συνεννοούμαστε! (επιθετικός προσδ.)

Ήταν ο μόνος κάτοικος του χωριού. (οριστική αντωνυμία)

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τις οριστικές αντωνυμίες στις παρακάτω προτάσεις.

- Αύριο θα μας επισκεφτεί ο ίδιος ο υπουργός.
- Τα τελευταία χρόνια η γιαγιά ζει μόνη της στο χωριό.
- Δεν είναι ο ίδιος που γνώρισα και αγάπησα, έχει αλλάξει πολύ.
- Μόνος μου τα λέω, μόνος μου τ' ακούω.
- Ο υπάλληλος ήθελε να μιλήσει μόνος του με τον ίδιο τον πρόεδρο.

2. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά με τη σωστή οριστική αντωνυμία.

- Η Ειρήνη προσπάθησε να βρει τη λύση, χωρίς βοήθεια.
- Δεν ενδιαφέρεται ούτε για τον εαυτό της.
- Πώς μπόρεσε η Μήδεια να σκοτώσει της τα παιδιά.
- Μετά το θάνατο των γονιών τους τα παιδιά ζουν στον κόσμο.

Τα δικαιώματα των παιδιών

Οι χρόνοι των ρημάτων

Σε πολλά μαθήματα μέχρι τώρα έχουμε αναφερθεί στους χρόνους των ρημάτων της ενεργητικής και της παθητικής φωνής. Υπενθυμίζουμε ότι οι χρόνοι των ρημάτων είναι ο ενεστώτας, ο παρατατικός, ο αόριστος, ο εξακολουθητικός μέλλοντας, ο στιγμαίος μέλλοντας, ο παρακείμενος, ο υπερσυντέλικος και ο συντελεσμένος μέλλοντας.

Οι χρόνοι χωρίζονται σε παροντικούς, παρελθοντικούς και μελλοντικούς.

Παροντικοί λέγονται οι χρόνοι που αναφέρονται στο παρόν και είναι οι εξής: ο ενεστώτας και ο παρακείμενος.

Παρελθοντικοί λέγονται οι χρόνοι που αναφέρονται στο παρελθόν και είναι ο παρατατικός, ο αόριστος και ο υπερσυντέλικος.

Μελλοντικοί λέγονται οι χρόνοι που αναφέρονται στο μέλλον και είναι ο εξακολουθητικός μέλλοντας, ο στιγμαίος μέλλοντας και ο συντελεσμένος μέλλοντας.

Ασκήσεις

1. Να κάνεις τη χρονική αντικατάσταση των ρημάτων: **τηλεφωνείτε, κολυμπάει**

Ενεστώτας:,

Παρατατικός:,

Αόριστος:,

Εξακολ. μέλλ. :,

Στιγμ. μέλλ. :,

Παρακείμενος:,

Υπερσυντέλικος:,

Συντελ. μέλλ. :,

2. Να αντιστοιχίσεις τα ρήματα της στήλης Α με 60 σωστό χρόνο της στήλης Β.

A

έχουν οργανώσει
διασχίζουν
ακολουθούσαμε
λιποθύμησε
θα αντιδράσει
είχες ασχοληθεί
θα έχω χρεώσει
θα επισκέπτεστε

B

αόριστος
εξακολουθητικός μέλλοντας
συνοπτικός μέλλοντας
συντελεσμένος μέλλοντας
ενεστιώτας
υπερσυντέλικος
παρακείμενος
παρατατικός

Η 5^η Βασική Αρχή των Δικαιωμάτων των Παιδιών

Οικογένειες λέξεων βλ. σελ. 52

Πού – που / Πώς – πως

Οι λέξεις που και πως υπάρχουν αρκετές φορές μέσα σε προτάσεις, άλλοτε παίρνουν τόνο και άλλοτε όχι.

Οι λέξεις πού και πώς παίρνουν τόνο όταν βρίσκονται:

- σε ευθείες ερωτήσεις (κύριες προτάσεις που στο τέλος βάζουμε ερωτηματικό)
π.χ. **Πού** ήσουν τόση ώρα;
Πώς σε λένε;
- σε πλάγιες ερωτήσεις (δευτερεύουσες προτάσεις που περιέχουν ερώτηση, αλλά δε βάζουμε ερωτηματικό στο τέλος)
π.χ. Με ρώτησε **πού** ήμουν τόση ώρα.
Με ρώτησε **πώς** με λένε.
- σε εκφράσεις πού και πού, αραιά και πού, πώς και πώς, από πού και ως πού, πού να στα λέω!, πώς!
π.χ. **Πώς** βαριέμαι!

Οι λέξεις που και πως δεν τονίζονται όταν δεν είναι μία από τις παραπάνω περιπτώσεις.

π.χ. Αυτό που θέλεις δεν μπορεί να γίνει.

Μου είπτε πως δεν αισθάνεται καλά.

Ασκήσεις

1. Να βάλεις τόνο στο που και στο πως όπου χρειάζεται.

α) Πως το λένε το παιδί που μιλούσες;

β) Και που να μάθεις αυτά που έγιναν χτες βράδυ!

γ) Έμαθα πως ήσουν άρρωστος χτες. Πώς είσαι σήμερα;

δ) Δεν μ' αρέσουν τα γλυκά αλλά τρώω αραιά και που.

Ειδικοί σύνδεσμοι

Υπάρχουν προτάσεις που δεν έχουν ολοκληρωμένο νόημα και δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο. Οι προτάσεις αυτές λέγονται δευτερεύουσες. Οι δευτερεύουσες που συμπληρώνουν το περιεχόμενο των ρημάτων των κύριων προτάσεων και εισάγονται με τους ειδικούς συνδέσμους ότι, πως, που λέγονται ειδικές προτάσεις.

π.χ. Νομίζω ότι κάνεις λάθος.

Τι πιστεύεις πως συμβαίνει σ' αυτή την περίπτωση;

Είναι κρίμα που δε σε κάλεσαν.

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε το πως με το πώς. Το πως είναι ειδικός σύνδεσμος, ενώ το πώς είναι τροπικό επίρρημα και το χρησιμοποιούμε όταν ρωτάμε.

π.χ. Δεν ξέρω πώς το κατάλαβε.

Μου έστειλε μήνυμα πως είναι καλά.

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τις ειδικές προτάσεις στα παρακάτω παραδείγματα.
 - α) Ακούστηκε ότι θα έχουμε φασαρίες αύριο.
 - β) Υποσχέθηκε σε όλους ότι θα προσπαθήσει για το καλύτερο.
 - γ) Η αδελφή του του είπε ότι προτιμούσε να μείνει στο σπίτι.
 - δ) Κατά βάθος ήξερε πως θα νοσταλγούσε πολύ την πατρίδα του.
 - ε) Δεν είναι αλήθεια πως άργησα πολύ στο ραντεβού.

2. Να κυκλώσεις στις παρακάτω προτάσεις το πώς όταν είναι ειδικός σύνδεσμος.
 - α) Υποψιάζομαι πως αυτός φταίει για όλα.
 - β) Δεν ξέρω πώς να του πω αυτό που συνέβη.
 - γ) Δεν ήξερα πως έπρεπε πρώτα να τηλεφωνήσω.
 - δ) Πώς πιστεύει πως θα καταφέρει αυτά που λέει;
 - ε) Αποδείχτηκε πως η συσκευή ήταν ελαττωματική.

Ενότητα 14

Το ανθρώπινο θαύμα

"Υμνος στον άνθρωπο

Οικογένειες λέξεων βλ. σελ. 52

Από το πρώτο τηλεφώνημα στο πρώτο ηλεκτρονικό μήνυμα!

Αναφορικές αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες με τις οποίες μια ολόκληρη πρόταση αναφέρεται, δηλαδή αποδίδεται, σε μια λέξη μιας άλλης πρότασης λέγονται αναφορικές αντωνυμίες.

Οι αναφορικές αντωνυμίες είναι οι εξής:

- το άκλιτο που
π.χ. Αυτός είναι ο μαθητής που σου έλεγα.
- το άκλιτο ό,τι
π.χ. Κάνε ό,τι θέλεις
- ο οποίος, η οποία, το οποίο
π.χ. Να το μαχαζί το οποίο αγорάσαμε το αυτοκίνητο.
- όποιος, όποια, όποιο
π.χ. Βάλε όποια ρούχα θέλεις
- όσος, όση, όσο
π.χ. Όση ώρα σε περίμενα δεν ήρθε κανείς

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Η αναφορική αντωνυμία ό,τι γράφεται με υποδιαστολή και μπορούμε να την αντικαταστήσουμε με την αντωνυμία οτιδήποτε, που γράφεται χωρίς υποδιαστολή. Έτσι μπορούμε να την ξεχωρίσουμε από τον ειδικό σύνδεσμο ότι.

π.χ. Σε κάνει ό,τι θέλει. ή Σε κάνει οτιδήποτε θέλει.

αλλά Νομίζω ότι αυτό δεν είναι σωστό.

- Οι αναφορικές αντωνυμίες ο οποίος, η οποία, το οποίο, όποιος, όποια, όποιο και όσος, όση, όσο κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο.
π.χ. *ο οποίος, η οποία, το οποίο, όποιος, όποια, όποιο και όσος, όση, όσο*
- Οι αναφορικές αντωνυμίες όποιος, όποια, όποιο και ό,τι ενώνονται με το άκλιτο -δήποτε.
π.χ. *οποιοσδήποτε, οποοδήποτε, οτιδήποτε κ.ά.*
- Η αναφορική αντωνυμία που χρησιμοποιείται συχνά σε εμπρόθετες φράσεις (φράση με πρόθεση).
π.χ. *Βρήκαν τα χρήματα που με αυτά θα ξεπλήρωναν τα χρέη τους.
Βρήκαν τα χρήματα με τα οποία θα ξεπλήρωναν τα χρέη τους.*
- Πολλές αναφορικές προτάσεις εισάγονται με την αντωνυμία που. Όταν η αναφορική πρόταση αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα της λέξης που προσδιορίζει, δε χωρίζεται με κόμμα από την κύρια πρόταση.
π.χ. *Το θέαμα που αντικρίσαμε ήταν μοναδικό.*

Όταν η αναφορική πρόταση δεν αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα της λέξης που προσδιορίζει, χωρίζεται με κόμμα από την κύρια πρόταση.
π.χ. *Ήρθε ο αδερφός της, που είναι συνάδελφος τους Κώστα.*

Ασκήσεις

1. Να συνδυάσεις τις παρακάτω προτάσεις με την αντωνυμία που, προσέχοντας πού θα βάλεις κόμμα.
 - α) Ο βράχος έπεσε στη θάλασσα. Ο βράχος τάραξε τα ήρεμα νερά της.
.....
.....
 - β) Ο Ήφαιστος ήταν γιος του Δία και της Ήρας. Ο Ήφαιστος ήταν θεός της φωτιάς.
.....
.....

γ) Αγαπάει πολύ τη γιαγιά της. Η γιαγιά της τη μεγάλωσε όλα αυτά τα χρόνια.

.....
.....

2. Να συμπληρώσεις τα κενά με **ό,τι ή ότι**.

α) Φαίνεται ο καιρός άλλαξε.

β) Η Έλσα είπε θα έρθει ώρα μπορέσει.

γ) Της είπα δε θα πάμε και μου απάντησε θυμωμένη να κάνουμε θέλουμε.

δ) Δε νομίζω φταίει αυτός για έγινε.

ε) Δεν έχει καταλάβει θα τιμωρηθεί για έκανε.

3. Να συμπληρώσεις τα κενά με την κατάλληλη αναφορική αντωνυμία στο σωστό τύπο.

α) Ήταν τόσο θυμωμένος, δεν ήξερε τι έλεγε.

β) δίνεις, τόσα παίρνεις.

γ) ζητάει τα πολλά χάνει και τα λίγα.

δ) Πουλάει το σπίτι του

ε) ξέρει ο νοικοκύρης δεν τα ξέρει ο κόσμος όλος.

στ) Εκεί είσαι ή μουν κι εδώ είμαι θα 'ρθεις.

ζ) Ο εργάτης πληρώθηκε τόσο του άξιζε.

Μια παράξενη παραγγελία

Τότε γράφουμε **-τε** και **πότε -ται** βλ. σελ. 61

Συμπλεκτικοί και αντιθετικοί σύνδεσμοι

Οι σύνδεσμοι είναι άκλιτες λέξεις που τις χρησιμοποιούμε για να συνδέσουμε λέξεις ή προτάσεις μεταξύ τους.

Οι σύνδεσμοι χωρίζονται σε διάφορα είδη. Στο μάθημα αυτό θα δούμε τους συμπλεκτικούς και τους αντιθετικούς.

Οι σύνδεσμοι **και (κι)**, **ούτε**, **μήτε** λέγονται **συμπλεκτικοί** σύνδεσμοι και συνδέουν ισοδύναμες λέξεις και προτάσεις.

Πριν από τους συμπλεκτικούς συνδέσμους δε βάζουμε κόμμα.

π.χ. Είναι ένα έξυπνο και χαριτωμένο μωρό.

Δεν είδα ούτε άκουσα τίποτα.

Οι σύνδεσμοι αλλά, μα, παρά, όμως, ωστόσο, μολονότι, μόνο, ενώ, αν και λέγονται αντιθετικοί και συνδέουν λέξεις ή προτάσεις που βρίσκονται μεταξύ τους σε σχέση αντίθεσης.

Πριν από τους αντιθετικούς συνδέσμους βάζουμε κόμμα, όταν αυτοί συνδέουν αντιθετικά προτάσεις.

π.χ. Οι στρατιώτες ήταν λίγοι αλλά γενναίοι.

Θέλω να έρθω, αλλά δεν μπορώ.

Ασκήσεις

1. Να βάλεις κόμμα στις παρακάτω προτάσεις, όπου χρειάζεται.

α) Μπορεί να ζουν φτωχικά αλλά είναι ευτυχισμένοι.

β) Το σπίτι ήταν παλιό αλλά περιποιημένο.

γ) Όχι μόνο δεν ήρθε αλλά δε μου τηλεφώνησε κιόλας.

δ) Δε θέλω μαζί μου ούτε τον ένα ούτε τον άλλο.

ε) Θέλει να έρθει μια εκδρομή μα δεν τον αφήνουν.

2. Να συνδέσεις τις προτάσεις με το σύνδεσμο της παρένθεσης, κανάτας τις κατάλληλες αλλαγές.

α) Ήταν αργά τη νύχτα. Ο Χάρης δεν είχε γυρίσει ακόμα. (μα)

.....
.....

β) Δεν πρέπει να τους συναντήσεις. Δεν πρέπει να τσακωθείς μαζί τους. (ούτε)

.....
.....

γ) Η αναπνοή του ήταν βαριά. Οι αντοχές του ήταν λιγιστές. Συνέχιζε να ορμάει σαν λυσσασμένο ζώο. (και / αλλά)

.....
.....
.....

Παθητική μετοχή

Στην παθητική φωνή, μετοχή σχηματίζει κυρίως ο παρακείμενος. Η μετοχή έχει κατάληξη -μένος, -μένη, -μένο.

π.χ. ποτίζω - ποτισμένος, ποτισμένη, ποτισμένο
διπλώνω - διπλωμένος, διπλωμένη, διπλωμένο

Η μετοχή σχηματίζεται από τον παθητικό αόριστο, αν βγάλουμε την κατάληξη -θήκα, -ηκα και βάλουμε την κατάληξη -μένος, -μένη, -μένο.

π.χ. ποτίζω - ποτίστηκα - ποτισμένος
διπλώνω - διπλώθηκα - διπλωμένος

Συχνά οι μετοχές αυτές προσδιορίζουν ένα ουσιαστικό, όπως και τα επίθετα.

π.χ. Το πληγωμένο περιστέρι έπεσε στο μπαλκόνι μας.

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Αν πριν από την κατάληξη -ω του ρήματος βρίσκεται το γράμμα π, β, φ ή το πτ, τότε η μετοχή γράφεται με δύο μ (μμ).

π.χ. κρύβω - κρυμμένος

Επίσης το ουδέτερο ουσιαστικό που παράγεται από αυτό το ρήμα γράφεται με δύο μ (μμ).

π.χ. ανάβω - αναμμένος και άναμμα
αλλά
δένω - δεμένος και δέμα

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις σωστά τις παρακάτω στήλες.

<u>Ρήμα</u>	<u>Παθητική Μετοχή</u>	<u>Ουσιαστικό σε -μα</u>
α) κουρεύω
β) κόβω
γ) δημοσιεύω
δ) στολίζω
ε) αδικώ
στ) κλαδεύω

2. Να σχηματίσεις τις ενεργητικές και παθητικές μετοχές των παρακάτω ρημάτων.

<u>Ρήμα</u>	<u>Ενεργητική Μετοχή</u>	<u>Παθητική Μετοχή</u>
α) ανακατεύω
β) κλείνω
γ) χτυπιώ
δ) ανεβαίνω
ε) μαγεύω

Το διαδίκτυο

Ο συντελεσμένος μέλλοντας της ενεργητικής και της παθητικής φωνής

Τα ρήματα που αναφέρονται σε μια ενέργεια που θα έχει τελειώσει σε ορισμένη στιγμή προτού αρχίσει κάτι άλλο βρίσκονται σε χρόνο **συντελεσμένο μέλλοντα**.

Ο συντελεσμένος μέλλοντας της ενεργητικής και της παθητικής φωνής στην οριστική κλίνονται ως εξής:

Συντελεσμένος μέλλοντας	
Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή
θα έχω γράψει	θα έχω γραφτεί
θα έχεις γράψει	θα έχεις γραφτεί
θα έχει γράψει	θα έχει γραφτεί
θα έχουμε γράψει	θα έχουμε γραφτεί
θα έχετε γράψει	θα έχετε γραφτεί
θα έχουν γράψει	θα έχουν γραφτεί

π.χ. Ως το βράδυ θα έχω γράψει την έκθεση.
Είδαί σίγουρος ότι η έκθεση θα έχει γραφτεί ως το βράδυ;

Ο συντελεσμένος μέλλοντας σχηματίζεται από το μόριο θα, το βοηθητικό ρήμα έχω και το απαρέμφατο του ρήματος.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά γράφοντας τα ρήματα της παρένθεσης στο σωστό πρόσωπο του συντελεσμένου μέλλοντα.

α) Μέχρι να έρθεις να φας, το φαγητό σου
(κρυώνω) .

β) Στις επόμενες δεκαετίες πιθανότατα οι επιστήμονες
(ανακαλύπτω) πως υπάρχει ζωή σε κάποιον άλλο πλανήτη.

γ) Ο Τάσος οδηγεί τόσο γρήγορα, που
(φτάνω) στον προορισμό σας χωρίς να το καταλάβετε.

δ) Εμείς (φεύγω) ήδη όταν ξυπνήσεις.

2. Να γράψεις τα παρακάτω ρήματα στο ίδιο πρόσωπο του συντελεσμένου μέλλοντα.

Ενεστώτας

Ενεργ. Συντ. Μελλ.

Παθ. Συντ. Μελλ.

α) βοηθώ

β) αναπτύσσομαι

γ) δένει

δ) τεντώνω

ε) σχηματίζουν

στ) δημιουργείς

Ενότητα 15

Χριστός Ανέστη!

Σ' αυτή την ενότητα δεν έχει Γραμματική !!!

Γιούπιπιπιπιπι !!!!!!!!!!!!!!!

Ενότητα 16

Ταξίδια στην Ελλάδα

Το παραδεισένιο Πήλιο

Η παρομοίωση βλ. σελ. 23

Η λειτουργία του επιθέτου

Το επίθετο μπορεί να έχει διπλό ρόλο μέσα στην πρόταση. Μπορεί να εμφανίζεται δίπλα στο ουσιαστικό ως επιθετικός προσδιορισμός ή να λειτουργεί ως κατηγορούμενο. Το κατηγορούμενο συνδέεται με το υποκείμενο του ρήματος με ένα συνδετικό ρήμα (π.χ. είμαι, φαίνομαι, γίνομαι, θεωρούμε κ.ά.)

π.χ. Καθαρός ουρανός αστραπές δε φοβάται.

επιθετικός προσδιορισμός

Ο ουρανός είναι καθαρός, δεν έχει ούτε ένα σύννεφο.

κατηγορούμενο

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τα επίθετα στις παρακάτω προτάσεις.

α) Η κεντρική είσοδος του αεροδρομίου έχει κλείσει.

β) Η σημερινή μέρα ήταν πολύ κουραστική.

γ) Ο Γιάννης χάρισε στην αγαπημένη του ένα πανάκριβο διαμαντένιο δαχτυλίδι.

2. Να υπογραμμίσεις τα επίθετα που λειτουργούν ως κατηγορούμενα στις προτάσεις.

α) Το παιδί είναι άρρωστο σήμερα.

β) Ο Πέτρος φαίνεται επιμελής στα μαθήματά του.

- γ) Εσείς είστε υπεύθυνος στον τομέα προσωπικού;
 δ) Η γιαγιά είναι ευγενική και καλόκαρδη με όλους.

Η Ρόδος

Τα παραθετικά των επιθέτων

Δύο ή περισσότερα ουσιαστικά μπορεί να έχουν μια ιδιότητα σε διαφορετικό βαθμό. Γι' αυτό, τα επίθετα που συνοδεύουν και φανερώνουν τις ιδιότητες των ουσιαστικών εμφανίζονται με ξεχωριστούς τύπους που φανερώνουν το διαφορετικό τους βαθμό. Οι τύποι αυτοί λέγονται **βαθμοί του επιθέτου**. Οι βαθμοί του επιθέτου είναι τρεις: ο θετικός, ο συγκριτικός και ο υπερθετικός.

Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός βαθμός λέγονται παραθετικά του επιθέτου.

Οι τρεις βαθμοί του επιθέτου σχηματίζονται μονολεκτικά (με μια λέξη) ή περιφραστικά (με περισσότερες από μία λέξεις) σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός	
		Σχετικός	Απόλυτος
ψηλός	ψηλότερος ή πιο ψηλός	ο ψηλότερος ή ο πιο ψηλός	ψηλότατος ή πολύ ψηλός πάρα πολύ ψηλός

Ανώμαλα παραθετικά

Μερικά επίθετα σχηματίζουν τα μονολεκτικά παραθετικά τους ανώμαλα, δηλαδή με διαφορετικό τρόπο απ' ότι τα άλλα επίθετα.

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Υπερθετικός βαθμός
καλός	καλύτερος	άριστος
κακός	χειρότερος	-

μικρός	μικρότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	μέγιστος
πολύς	περισσότερος	-
λίγος	λιγότερος	ελάχιστος
απλός	απλούστερος	απλούστερος
γέρος	γεροντότερος	-
ψηλός	ψηλότερος	ύψιστος

Υπάρχουν επίθετα που δε σχηματίζουν καθόλου παραθετικά.

Συγκεκριμένα δεν έχουν συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό τα επίθετα που σημαίνουν :

- ύλη *π.χ. ξύλινος, πέτρινος, σιδερένιος*
- καταγωγή ή συγγένεια *π.χ. πατρικός, ελληνικός*
- τόπο ή χρόνο *π.χ. θαλασσινός, αυριανός*
- κατάσταση που δεν αλλάζει *π.χ. ολόκληρος, μισός, αθάνατος*

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά με τον κατάλληλο μονολεκτικό τύπο του συγκριτικού ή του υπερθετικού βαθμού των επιθέτων που βρίσκονται στις παρενθέσεις.

α) Ο πατέρας κοιμάται (λίγος) ώρες γιατί έχει πολλή δουλειά.

β) Ο (μικρός) γιος της είναι (καλός) στο σχολείο.

γ) Ζητούσαν (πολύς) χρήματα απ' όσα έπαιρναν μέχρι τότε.

δ) Ήταν οι (κακός) μέρες της ζωής μου.

ε) Η συμπεριφορά του (γέρος) μέλους του συμβουλίου ήταν καθοριστική.

στ) Η λύση του προβλήματος ήταν πραγματικά (απλός).

Ταξιδιωτικές εντυπώσεις

Το επίθετο ο πολύς, η πολλή, το πολύ

Το επίθετο ο πολύς, η πολλή, το πολύ γράφεται:

α) με ένα λ και υ στην ονομαστική και αιτιατική του ενικού αριθμού του αρσενικού και ουδέτερου γένους.

π.χ. *πολύς κόσμος, πολύ κρύο*

β) με δύο λ στο θηλυκό του ενικού αριθμού και στα τρία γένη του πληθυντικού αριθμού.

π.χ. *πολλή ζέστη, πολλές γυναίκες*

Το αρσενικό και το ουδέτερο δεν έχουν γενική ενικού.

Κανένα γένος δε σχηματίζει την κλητική του ενικού, ενώ η κλητική του πληθυντικού δε σχηματίζεται συχνά.

Ενικός αριθμός			
ονομαστική	ο πολύς	η πολλή	το πολύ
γενική	(του πολύ, πολλού)	της πολλής	(του πολύ, πολλού)
αιτιατική	τον πολύ	την πολλή	το πολύ
κλητική	-	-	-
Πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
γενική	των πολλών	των πολλών	των πολλών
αιτιατική	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά
κλητική	(πολλοί)	(πολλές)	(πολλά)

Από το επίθετο **πολύς** παράχεται το επίρρημα **πολύ**, που χρησιμοποιείται στον ενικό αριθμό, και το επίρρημα **πολλά**, που χρησιμοποιείται στον πληθυντικό αριθμό.

π.χ. Έφτασα στην Αθήνα **πολύ** αργά.

Δεν ξέρω **πολλά** γι' αυτό το θέμα.

Το επίρρημα **πολύ** μπαίνει μπροστά από επίθετο ή από άλλο επίρρημα για να σχηματίζει τον υπερθετικό βαθμό των παραθετικών ή συνοδεύει ρήμα.

π.χ. Είμαι **πολύ** κομψή μ' αυτό το φόρεμα.

Ήρθε **πολύ** αργά και δεν πρόλαβε.

Έφαγα **πολύ**.

Το επίθετο **πολλή** μπαίνει μπροστά από τα θηλυκά ουσιαστικά. Αν όμως ακολουθεί θηλυκό επίθετο, τότε μπαίνει το επίρρημα **πολύ**.

π.χ. Ρίχνει **πολλή** βροχή.

Ρίχνει **πολύ** δυνατή βροχή.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τα κενά με το σωστό τύπο του επιθέτου ο **πολύς**, η **πολλή**, το **πολύ** και το επίρρημα **πολύ**.

α) Η Μαργαρίτα είναι κομψή μ' αυτό το φόρεμα.

β) σχέδια συζητήθηκαν, αλλά κανένα δε βρέθηκε αρκετά αποτελεσματικό.

γ) Δεν αντέχει τις φασαρίες, γι' αυτό προτιμά να μένει σε ένα απομονωμένο μέρος.

δ) Δεν αισθάνεται καλά τελευταία και ο γιατρός της συνέστησε να σταματήσει την δουλειά.

ε) Θυμάμαι πάντα με μεγάλη αγάπη τον παππού μου.

2. Να συμπληρώσεις τα κενά με το πολλή ή πολύ και να γράψεις στην παρένθεση αν είναι επίθετο ή επίρρημα.

- α) Έχει κίνηση στο δρόμο. (.....)
- β) Δεν είναι καλό κρασί. (.....)
- γ) Έχει αέρα. (.....)
- δ) Είναι συγκινητική μέρα. (.....)
- ε) Έφαγες φαγητό; (.....)
- στ) Δε μου αρέσει το θέατρο. (.....)

Η μετοχή ως επίθετο

Πολλές φορές ως επιθετικό προσδιορισμό δε χρησιμοποιούμε μόνο τα επίθετα αλλά και τις μετοχές της παθητικής φωνής. Οι μετοχές αυτές προέρχονται από ρήματα και έχουν τη λειτουργία επιθέτου, δηλαδή συνοδεύουν τα ουσιαστικά και προσδιορίζουν μια ιδιότητα.

π.χ. Η ερχείρηση στην οποία υποβλήθηκε ήταν επιτυχημένη.

Ο πατέρας του είναι ένας από τους πιο επιτυχημένους επιχειρηματίες.

Η μετοχή επιτυχημένος λειτουργεί ως επίθετο μόνο στο δεύτερο παράδειγμα. Στο πρώτο παράδειγμα λειτουργεί ως κατηγορούμενο.

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσεις τις μετοχές που έχουν θέση επιθέτου στις παρακάτω προτάσεις.
- α) Υιοθέτησαν ένα πολύ χαριτωμένο κοριτσάκι.
- β) Οι πολιτισμένοι άνθρωποι δε φέρονται έτσι.
- γ) Η προσπάθειά του δεν είχε τελικά τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.
- δ) Η χελώνα καρέτα καρέτα είναι προστατευόμενο είδος.
- ε) Το βαριά πληγωμένο ζώο ίσα ίσα που πάλευε.

Άνοιξη του Αιγαίου τη θύρα

Εθνικά ονόματα

Οι λέξεις που δηλώνουν τον κάτοικο ενός τόπου, δηλαδή μιας χώρας, μιας πόλης, ενός νησιού κτλ., ή αυτόν που κατάγεται από αυτό τον τόπο λέγονται εθνικά ονόματα. Τα εθνικά ονόματα γράφονται πάντα με κεφαλαίο το αρχικό γράμμα, ενώ τα επίθετα που παράγονται από τα εθνικά ονόματα γράφονται με μικρό το αρχικό γράμμα.

π.χ. Ελλάδα - Έλληνας, Ελληνίδα αλλά ελληνικός, -ή, -ό
Κρήτη - Κρητικός, Κρητικιά αλλά κρητικός, -ή, -ό

Οι καταλήξεις των εθνικών ονομάτων είναι οι εξής:

-ώτης , -ώτισσα	Ήπειρος	Ηπειρώτης, Ηπειρώτισσα
-ιώτης , -ιώτισσα	Σούλι	Σουλιώτης, Σουλιώτισσα
-ίτης , -ίτισσα	Ρόδος	Ροδίτης, Ροδίτισσα
-ιάτης , -ιάτισσα	Μάνη	Μανιάτης, Μανιάτισσα
-ανός , -ανή	Αφρική	Αφρικανός, Αφρικανή
-ιανός , -ιανή	Πάρος	Παριανός, Παριανή
-άνος , -άνα	Τρέβεζα	Τρεβεζάνος, Τρεβεζάνα
-ιος , -ια	Αίγυπτος	Αιγύπτιος, Αιγύπτια
-ιός , -ιά	Θεσσαλονίκη	Θεσσαλονικιός, Θεσσαλονικιά
-ινός, -ινή	Αλεξάνδρεια	Αλεξανδρινός, Αλεξανδρινή
-αίος , -αία	Ευρώπη	Ευρωπαίος, Ευρωπαία
-όνας , -ισσα	Μακεδονία	Μακεδόνας, Μακεδόνισσα
-ικός , -ικιά	Κρήτη	Κρητικός, Κρητικιά
-έζος , -έζα	Βιέννη	Βιεννέζος, Βιεννέζα
-ός , -ίδα	Γαλλία	Γάλλος, Γαλλίδα

Τα ακόλουθα εθνικά ουσιαστικά σχηματίζονται ανώμαλα:

Γιάννενα → Γιαννιώτης
Ίος → Νιώτης
Νάξος → Αξιώτης
Κύμη → Κουμιώτης
Τροία → Τρωαδίτης
Λονδίνο → Λονδρέζος

Ασκήσεις

1. Να γράψεις πώς λέγονται αυτοί που κατάγονται από:

π.χ. το Βόλο

Βολιώτης

Βολιώτισσα

β) τη Ζάκυνθο

.....

.....

γ) την Κόρινθο

.....

.....

δ) τη Λήμνο

.....

.....

ε) τη Σπάρτη

.....

.....

στ) τη Νάουσα

.....

.....

ζ) τη Θεσσαλία

.....

.....

2. Να γράψεις πώς λέγονται οι κάτοικοι των παρακάτω χωρών.

π.χ. Ολλανδία

Ολλανδός

Ολλανδέζα

β) Ιαπωνία

.....

.....

γ) Μαρόκο

.....

.....

δ) Μάλτα

.....

.....

ε) Ισπανία

.....

.....

στ) Ινδία

.....

.....

3. Να γράψεις τα εθνικά ονόματα και τα αντίστοιχα παράγωγα επίθετα.

π.χ. Αγγλία

Άγγλος

Αγγλίδα

αγγλικός

β) Κίνα

.....

.....

.....

γ) Ουγγαρία

.....

.....

.....

δ) Χαβάη

.....

.....

.....

ε) Λονδίνο

.....

.....

.....

στ) Παρίσι

.....

.....

.....

ζ) Ελβετία

.....

.....

.....

Παράρτημα

Συλλαβισμός

Κάθε λέξη αποτελείται από μικρότερα γράμματα που λέγονται συλλαβές.

π.χ. πα-τέ-ρας

Ο χωρισμός μιας λέξης σε συλλαβές λέγεται συλλαβισμός.

Ο χωρισμός των λέξεων σε συλλαβές γίνεται με βάση κάποιους κανόνες, τους κανόνες συλλαβισμού.

Κανόνες συλλαβισμού

- Ένα φωνήεν μπορεί ν' αποτελεί μόνο του μια συλλαβή σε μια λέξη.

π.χ. ά-νε-μος, γρα-φεί-ο

- Δύο συνεχόμενα φωνήεντα χωρίζονται.

π.χ. α-ε-τός, ή-ρω-ας

- Ένα σύμφωνο, όταν βρίσκεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, πηγαίνει στο δεύτερο φωνήεν.

π.χ. α-γά-πη, έ-χω

- Δύο όμοια σύμφωνα χωρίζονται.

π.χ. κόκ-κι-νο, μέ-λις-σα

- Δύο σύμφωνα δεν χωρίζονται αν αρχίζει από αυτά ελληνική λέξη.

π.χ. έ-πι-πλο, ά-στε-ρι

Αν όμως δεν αρχίζει ελληνική λέξη από αυτά τότε χωρίζονται

π.χ. πόρ-τα, στιχ-μη

- Το ίδιο συμβαίνει και όταν έχουμε τρία σύμφωνα στη σειρά. Δεν χωρίζονται όταν αρχίζει ελληνική λέξη από τα δύο πρώτα.

π.χ. α-στρα-πή, ε-χθρός

Αλλά αν δεν αρχίζει ελληνική λέξη από τα δύο πρώτα σύμφωνα, χωρίζονται.

π.χ. άν-θρω-πος, Νο-έμ-βρι-ος

- Τα δίψηφα φωνήεντα (αι, ει, οι, ου, υι), οι σύνδεσμοι αυ και ευ, τα δίψηφα σύμφωνα (μπ, ντ, γκ, τα, τζ), οι δίφθογγοι (αη, οη, άι, όι) και οι καταχρηστικοί δίφθογγοι (ια, ιω, ιου, εις, εια, ειω, οιος, οια, οιο, υα, υου) δε χωρίζονται.

π.χ. παι-δεί-α, ναυ-τι-κό, τα-μπέ-λα, κε-λαη-δά, κά-ποιος, λα-λιά, γυά-λα, στα-χουό

Οι σύνθετες λέξεις χωρίζονται όπως και οι απλές!!!

π.χ. κα-τέ-χω, ε-πί-λο-γος

Ονομασία λέξεων

(ανάλογα με τον αριθμό των συλλαβών)

Ανάλογα με τον αριθμό των συλλαβών τους, οι λέξεις χωρίζονται σε :

α) **μονοσύλλαβες** (αυτές που έχουν μια συλλαβή)

π.χ. και, με, ναι

β) **δισύλλαβες** (αυτές που έχουν δύο συλλαβές)

π.χ. ό-χι, μέ-σα, πι-κρός

γ) **τρिसύλλαβες** (αυτές που έχουν τρεις συλλαβές)

π.χ. κα-ρέ-κλα, γρα-φεί-ο

δ) **πολυσύλλαβες** (αυτές που έχουν περισσότερες από τρεις συλλαβές)

π.χ. πο-δή-λα-το, φω-το-γρα-φεί-α

Ονομασία συλλαβών

Η τελευταία συλλαβή μιας λέξης λέγεται **λήγουσα**.

Η προτελευταία συλλαβή λέγεται **παραλήγουσα**.

Η Τρίτη συλλαβή από το τέλος λέγεται **προπαραλήγουσα**.

π.χ. με - λέ - τη
 ↓ ↓ ↓ λήγουσα
 ↓ ↓ παραλήγουσα
 ↓ προπαραλήγουσα

Η πρώτη συλλαβή μιας λέξης λέγεται **αρχική**.

π.χ. κα-ρα-με-λα

↓
αρχική

Καμία πολυσύλλαβη λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα

Τονισμός

❖ Ποιες λέξεις τονίζονται;

Κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές παίρνει τόνο.

Καμία πολυσύλλαβη λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα.

π.χ. παράθυρο, ερώτηση, παρατήρηση

Οι λέξεις που τονίζονται στην προπαραλήγουσα παίρνουν δύο τόνους όταν συνοδεύονται από τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας (μου, σου, του, της, μας, σας κλπ.)
π.χ. Πήγαινε στο δωμάτιό σου.

❖ Ποιες λέξεις δεν τονίζονται;

Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν τονίζονται.

π.χ. και, τι, το, θα, φως

Ε ξ α ι ρ ο ύ ν τ α ι και τονίζονται:

α) Οι μονοσύλλαβες λέξεις που και πως, όταν ρωτάμε και στις φράσεις πού και πού, πώς και πώς

β) ο διαζευκτικός σύνδεσμος ή

Θεωρούνται μονοσύλλαβες και δεν τονίζονται οι λέξεις που έχουν δύο φωνήεντα τα οποία προφέρονται σαν μια συλλαβή.

π.χ. ποιος, πια, πιο, γιος κ.ά.

Οι λέξεις που γράφονται ολόκληρες με κεφαλαία γράμματα δεν τονίζονται.

π.χ. ΑΘΗΝΑ, ΚΑΛΗΜΕΡΑ κλπ.

❖ Που μπαίνει ο τόνος;

Ο τόνος μπαίνει πάντα στα φωνήεντα.

Όταν το πρώτο γράμμα μιας λέξης είναι κεφαλαίο, ο τόνος μπαίνει αριστερά και πάνω από το κεφαλαίο γράμμα.

π.χ. Όλγα, Έλενα, Άρτα

Στους δίφθογγους ο τόνος μπαίνει πάνω από το πρώτο φωνήεν.

π.χ. νεράιδα, κορόιδο, κελάηδησαν

Στους καταχρηστικούς δίφθογγους ο τόνος μπαίνει πάνω από το πρώτο φωνήεν.

π.χ. δουλειά, πιάνο, μοιάζουν

Στους συνδυασμούς αυ και ευ ο τόνος μπαίνει πάνω από το δεύτερο φωνήεν.

π.χ. αύριο, εύκολα

Στα δίψηφα φωνήεντα ο τόνος μπαίνει πάνω από το δεύτερο φωνήεν.

π.χ. είναι, τούρτα, αίθουσα, οίκος

Αντίθετα

Οι λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία, δηλαδή εντελώς διαφορετική, λέγονται **αντίθετες λέξεις ή αντίθετα**.

π.χ. μαύρο – άσπρο, ψηλός – κοντός, κρύο – ζέστη

Συνώνυμα

Οι λέξεις που προφέρονται διαφορετικά, αλλά έχουν την ίδια περίπου σημασία λέγονται **συνώνυμα ή συνώνυμες λέξεις**.

π.χ. ίδιος – όμοιος

σπίτι – κατοικία

Τα συνώνυμα εκφράζουν το ίδιο νόημα αλλά έχουν κάποιες μικρές διαφορές μεταξύ τους. Γι' αυτό πρέπει κάθε φορά να βρίσκουμε ποια από τις συνώνυμες λέξεις ταιριάζει καλύτερα σ' εκείνο που θέλουμε να πούμε.

π.χ. καρέκλα – κάθισμα

Η καρέκλα είναι ένα είδος επίπλου στο οποίο καθόμαστε, ενώ με τη λέξη κάθισμα εννοούμε την καρέκλα, την πολυθρόνα ή οτιδήποτε άλλο στο οποίο μπορούμε να καθίσουμε.

Παραδείγματα συνωνύμων

κανονικός – φυσικός, φυσιολογικός, ομαλός, σωστός, ορθός

κύκλος – δακτύλιος, ρόδα, στεφάνι, τροχό

βαδίζω – περπατώ, βηματίζω, προχωρώ, πορεύομαι

Προσωποποίηση

Όταν σε ένα κείμενο ή ένα ποίημα με τα ζώα, τα φυτά και γενικώς τα άψυχα πράγματα (δέντρα, βουνά, ποτάμια, λουλούδια κλπ.) συμπεριφέρονται όπως ο άνθρωπος, δηλαδή εμφανίζουν ιδιότητες ανθρώπου, λέμε ότι προσωποποιούνται και το φαινόμενο αυτό λέγεται **προσωποποίηση**. Η προσωποποίηση, όπως και άλλα σχήματα λόγου, στολίζουν το λόγο και του προσθέτουν ζωντάνια και χάρη.

π.χ. Το χειμώνα όλη η φύση κοιμάται.

Τα αστέρια κουβεντιάζαν με το φεγγάρι.

Στα παραπάνω παραδείγματα αυτό που φαίνεται αφύσικο δίνει ζωή κι έτσι προσωποποιεί τη φύση, τα αστέρια και το φεγγάρι, τα οποία στην πραγματικότητα δε θα μπορούσαν να κοιμηθούν ή να κουβεντιάσουν μεταξύ τους.

Τα βοηθητικά ρήματα έχω και είμαι

Τα ρήματα έχω και είμαι λέγονται βοηθητικά, γιατί μας βοηθούν να σχηματίσουμε τους χρόνους: παρακείμενο, υπερσυντέλικο και συντελεσμένο μέλλοντα.

είμαι

	Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας
Εγώ	είμαι	ήμουν	θα είμαι
Εσύ	είσαι	ήσουν	θα είσαι
Αυτός	είναι	ήταν	θα είναι
Εμείς	είμαστε	ήμαστε	θα είμαστε
Εσείς	είστε	ήσαστε	θα είστε
Αυτοί	είναι	ήταν	θα είναι

έχω

	Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας
Εγώ	έχω	είχα	θα έχω
Εσύ	έχεις	είχες	θα έχεις

Αυτός	έχει	είχε	θα έχει
Εμείς	έχουμε	είχαμε	θα έχουμε
Εσείς	έχετε	είχατε	θα έχετε
Αυτοί	έχουν	είχαν	θα έχουν

Τι να προσέξω στην ορθογραφία!!!

Το ρήμα είμαι όταν αναφέρεται στο παρόν (τώρα) και στο μέλλον γράφεται με ει.

π.χ. είμαι, θα είναι κλπ.

Στο παρελθόν (χτες) γράφεται με η.

π.χ. ήμουν, ήμαστε κλπ.

Τέλος

Δημιούργησε:

© Το σχολικό παρεάκι
(tosholikopareaki.blogspot.gr)

Περιεχόμενα

Ενότητα 1: Ένα ακόμα σκαλί...	σελ.1
Ο Σεπτέμβρης	σελ.1
Αλφαβητική σειρά	σελ.1
Αναμνήσεις τους καλοκαιριού	σελ.3
Τα μέρη του λόγου	σελ.3
Άρθρο	σελ.4
Ουσιαστικό	σελ.7
Επίθετο	σελ.9
Ρήμα	σελ.11
Υποκείμενο - Αντικείμενο	σελ.12
Ένα ακόμα σκαλί...	σελ.14
Σύνθετες λέξεις με το δι(σ)- και το δυσ-	σελ.14
Ξημερώνει μια νέα μέρα... ώρα για σχολείο	σελ.15
Ενεστώτας-Παρατατικός-Εξακολουθητικός μέλλοντας	σελ.15
Αστραδενή	σελ.17
Τα αποβιωπητικά	σελ.17
Τα επίθετα	σελ.18
Ενότητα 2: Ρώτα... το νερό τι τρέχει	σελ.20
Το νερό συστήνεται	σελ.20
Το κατηγορούμενο	σελ.21
Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα	σελ.23
Η παρομοίωση	σελ.23
Το νερό στη θρησκεία, στους μύθους και στις παραδόσεις	σελ.26
Το κόμμα (,)	σελ.26
Η παρένθεση ()	σελ.27
Η διπλή παύλα (- -)	σελ.27
Ο νερούλας	σελ.28
Αρσενικά σε -ας	σελ.28
Το νερό ταξιδεύει	σελ.29
Συντομογραφίες - Ακρωνύμια	σελ.29
Ενότητα 3: Το σχολείο γιορτάζει την ελευθερία και τη δημοκρατία	σελ.32
Ενότητα 4: Εμένα με νοιάζει...	σελ.32
Στάση βροχοσταλίδων	σελ.32
Γενική προδριστική	σελ.32
Αρσενικά προπαροξύτονα σε -ος	σελ.34
Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια)	σελ.36
Ρήματα παράγωγα από ονόματα	σελ.36
Οι εξαιρέσεις των ουδέτερων ουσιαστικών σε -ι	σελ.37

Χρησιμοποίησέ το ξανά... και ξανά... και ξανά	σελ.39
Οι προσωπικές αντωνυμίες	σελ.39
Διάκριση αδύναμων τύπων προσωπικών αντωνυμιών και οριστικού άρθρου	σελ.41
Απλές και σύνθετες προτάσεις	σελ.43
Σκουπίδια στη θάλασσα	σελ.44
Παραγωγή και σύνθεση λέξεων	σελ.44
Ενότητα 5: Ασφαλώς... κυκλοφορώ	σελ.47
Μάθημα κυκλοφοριακής αγωγής	σελ.47
Σύνθετες λέξεις	σελ.47
Ελλειπτικές προτάσεις	σελ.49
Στο δρόμο για το Σωτήρη	σελ.50
Οι εγκλίσεις του Ενεστώτα: Οριστική-Υποτακτική-Προστακτική	σελ.50
Οικογένειες λέξεων	σελ.52
Ένα αλλιώτικο πάρκο!	σελ.53
Ουδέτερα ουσιαστικά σε -μα	σελ.53
Ρόδα είναι και γυρίζει	σελ.55
Ο στιγμαίος μέλλοντας της παθητικής φωνής	σελ.55
Ενότητα 6: Ιστορίες παιδιών	σελ.56
Κορίτσι	σελ.56
Το τελικό ν	σελ.56
Το μεγάλο μυστικό	σελ.58
Αόριστος και συνοπτικός μέλλοντας της ενεργητικής φωνής	σελ.58
Ο αδελφός της Ασπασίας	σελ.60
Ο Ενεστώτας, ο Παρατατικός και ο εξακολουθητικός μέλλοντας της Παθητικής φωνής	σελ.60
Ο εξάχρονος ήρωας της Ορλεάνης	σελ.62
Τα αριθμητικά επίθετα	σελ.62
Σύνθετες λέξεις με αριθμητικά	σελ.65
Ενότητα 7: Η ελιά	σελ.68
Ελιά	σελ.68
Πάθη φωνηέντων	σελ.68
Οι μύθοι και η ελιά	σελ.70
Ασύνδετο σχήμα	σελ.70
Αυτοπαθείς αντωνυμίες	σελ.71
Θηλυκά ουσιαστικά σε -α	σελ.72
Η ελιά στην Ελλάδα και στη Μεσόγειο	σελ.75
Περιεκτικά ουσιαστικά	σελ.76
Μαγειρεύουμε με ελαιόλαδο	σελ.77

Ο Αόριστος της Παθητικής φωνής	σελ.77
Υποκοριστικά	σελ.78
Θηλυκά ουσιαστικά σε -η	σελ.80
Ενότητα 8: Χριστός γεννάται	σελ.82
Ενότητα 9: Η παράσταση αρχίζει...	σελ.83
Μια περιπέτεια για το Ρωμαίο	σελ.83
Ο Παρακείμενος της Ενεργητικής και της Παθητικής φωνής	σελ.83
Ένας αρλεκίνος από χαρτί	σελ.84
Χρονικά επιρρήματα	σελ.84
Όρνιθες	σελ.86
Ευθύς και πλάγιος λόγος	σελ.86
Πρώτη φορά στο θέατρο	σελ.87
Ο Υπερσυντέλικος της Ενεργητικής και της Παθητικής φωνής	σελ.87
Ο Κεραμιδοτρέχας	σελ.88
Ερωτηματικές αντωνυμίες	σελ.88
Η διπλή τελεία (:)	σελ.91
Τα εισαγωγικά (<<>>)	σελ.91
Ενότητα 10: Λέξεις φτερουρίζουν πέτρα, ταξιδεύουν στον αέρα	σελ.92
Παιχνίδια με τις λέξεις	σελ.92
Κυριολεξία και Μεταφορά	σελ.92
Γλωσσική αυτοβιογραφία	σελ.94
Αόριστες αντωνυμίες	σελ.94
Χορεύοντας με ανήκουστους ήχους	σελ.95
Τροπικοί προσδιορισμοί	σελ.95
Προθέσεις	σελ.97
Γραφή, η μνήμη των ανθρώπων	σελ.99
Χρονικές προτάσεις	σελ.99
Ενότητα 11: Γελάσαμε με ην ψυχή μας	σελ.100
Ο Μπελάς ο Ρουμπιούρης	σελ.100
Ομοιοκαταληξία	σελ.101
Ο Αργύρης και το πρόβλημα	σελ.102
Ο Αόριστος της Ενεργητικής και Παθητικής φωνής	σελ.102
Φρουτοπία	σελ.103
Τα επιφωνήματα	σελ.103
Τρύπωνας ο φαφαγάλος	σελ.105
Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος	σελ.105
Τα ανώμαλα ρήματα στον αόριστο	σελ.107
Ενότητα 12: Χαίρε, ω χაίρε, Ελευθερία!	σελ.108
Ενότητα 13: Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι	σελ.109

Όλου του κόσμου τα παιδιά	βελ.109
Ομώνυμα	βελ.110
Το σχολείο του κόσμου	βελ.111
Οριστικές αντωνυμίες	βελ.111
Τα δικαιώματα των παιδιών	βελ.112
Οι χρόνοι των ρημάτων	βελ.112
Η 5 ^η Βασική Αρχή των Δικαιωμάτων των Παιδιών	βελ.114
Πού – που / Πώς – πως	βελ.114
Ειδικοί σύνδεσμοι	βελ.115
Ενότητα 14: Το ανθρώπινο θεώμα	βελ.116
Ύμνος στον άνθρωπο	βελ.116
Από το πρώτο τηλεφώνημα στο πρώτο ηλεκτρονικό μήνυμα!	βελ.116
Αναφορικές αντωνυμίες	βελ.116
Μια παράξενη παραγγελία	βελ.119
Συμπλεκτικοί και αντιθετικοί σύνδεσμοι	βελ.119
Παθητική μετοχή	βελ.120
Το διαδίκτυο	βελ.122
Ο Συντελεσμένος μέλλοντας της ενεργητικής και παθητικής φωνής	βελ.122
Ενότητα 15: Χριστός Ανέστη!	βελ.123
Ενότητα 16: Ταξίδια στην Ελλάδα	βελ.124
Το παραδεισένιο Πήλιο	βελ.124
Η λειτουργία του επιθέτου	βελ.124
Η Ρόδος	βελ.125
Τα παραθετικά των επιθέτων	βελ.125
Ανώμαλα παραθετικά	βελ.125
Ταξιδιωτικές εντυπώσεις	βελ.127
Το επίθετο ο πολύς, η πολλή, το πολύ	βελ.127
Η μετοχή ως επίθετο	βελ.129
Άνοιξα του Αιγαίου τη θύρα	βελ.130
Εθνικά ονόματα	βελ.130
Παράρτημα	βελ.132
Συλλαβισμός	βελ.133
Ονομασία λέξεων	βελ.134
Ονομασία συλλαβών	βελ.134
Τονισμός	βελ.135
Αντίθετα	βελ.136
Συνώνυμα	βελ.136
Προσωποποίηση	βελ.137
Τα βοηθητικά ρήματα είμαι και έχω	βελ.137